

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060302

DOM
2016-01-25
Stockholm

Mål nr
M 11317-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-11-20 i mål nr M 2175-14, se bilaga A

KLAGANDE

1. Naturvårdsverket
106 48 Stockholm
2. Gotlands Botaniska Förening

MOTPARTER

1. Nordkalk AB, 556073-4054
Box 901
731 29 Köping

Ombud: Advokaten M.L

2. Länsstyrelsen i Gotlands län
621 85 Visby

SAKEN

Tillstånd till befintlig och utökad täktverksamhet på fastigheten Lärbro Stora Vikers 1:94 i Gotlands kommun (Klinthagentäkten) samt till bortledning av yt- och grundvatten m.m.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på följande sätt.

1. Dispensen från artskyddsförordningen upphävs i sin helhet.

Dok.Id 1220728

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

2. Följande nya villkor föreskrivs.

Skyddsåtgärder för apollofjäril och svartfläckig blåvinge

19. Skötsel- och restaureringsåtgärder ska vidtas på fastigheten Lärbro Takstens Utmark 1:1 i enlighet med vad Nordkalk AB har åtagit sig och i samråd med länsstyrelsen.

3. Mark- och miljööverdomstolen överlåter åt tillsynsmyndigheten att föreskriva de villkor som kan behövas beträffande enskilda skötsel- och restaureringsåtgärder enligt villkor 19.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturvårdsverket har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med upphävande av mark- och miljödomstolens dom, ska avslå Nordkalk AB:s ansökan om dispens från artskyddsförordningen (2007:845) och som en följd av detta avslå bolagets ansökan om tillstånd till verksamhet inom de delar som avser nybrytsområdet samt avslå Nordkalk AB:s ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för de två kvarvarande pallarna i det befintliga täktområdet och som en följd av detta avslå ansökan om tillstånd till fortsatt verksamhet inom detta område.

Gotlands Botaniska Förening (GBF) har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom vad avser nybrytsområdet. I andra hand har GBF yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva tillståndet avseende områdena 4, 5, 6B, 9, 12, 13A, 13B, 14 och 15 enligt Nordkalk AB:s naturvärdesbeskrivning (mark- och miljödomstolens aktbilaga 69). GBF har vidare yrkat att den av mark- och miljödomstolen lämnade dispensen från artskyddsförordningen upphävs.

Nordkalk AB (Nordkalk) har motsatt sig klagandenas yrkanden.

Länsstyrelsen i Gotlands län (länsstyrelsen) har anslutit sig till Naturvårdsverkets yrkanden med reservation för att tillstånd kan beviljas för områdena 3, 6A, 6C, 7, 8, 10 och 16 enligt Nordkalks naturvärdesinventering.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturvårdsverket har i huvudsak anfört följande.

Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

Det underlag som bolaget har presenterat ger inte stöd för bedömningen att verksamheten kan bedrivas utan risk för skadlig påverkan på den livsmiljö som avses att skyddas i Natura 2000-området Hoburgsmyr. Bolaget har inte kunnat visa att myrens ekologiska funktioner förblivit intakta trots pågående verksamhet eller kommer att

förbli intakta om den sökta brytningen av de kvarvarande pallarna som ligger dikt an Natura 2000-området genomförs. Förekomsten av kärnnycklar har genomgått en omfattande minskning under den tid som brytningen i Klinthagen pågått. Det kan med fog antas att en skada har uppstått på Natura 2000-området Hoburgsmyr. Bolaget har inte följt de villkor som tidigare brytningstillstånd förenats med när det gäller uppföljning av grundvatten, ytvatten och nederbördsmätning – just de data som behövs för att man med någon vetenskaplig säkerhet ska kunna uttala sig om myrens naturtyper och arter påverkats av den verksamhet som bolaget bedrivit på platsen och om kommande verksamhet riskerar att fortsätta påverka Natura 2000-området.

Dispens från artskyddsförordningen

En fullständig prövning enligt artskyddsförordningens bestämmelser ska göras i samband med tillståndsprövningen. Det är alltså inte möjligt att åsidosätta dessa bestämmelser genom att göra en generell bedömning enligt 2 kap. miljöbalken. Även de sällsynta växt- och djurarter som inte är upptagna i artskyddsförordningen ska beaktas och skyddas så långt möjligt. Den sökta verksamheten innebär att förbudsreglerna i 4, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen aktualiseras.

I fråga om en verksamhet där syftet uppenbart är ett annat än att döda djurarter är det rimligt att det krävs en risk för en påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att utlösa förbudet mot att döda exemplar av arten. För att kravet på avsiktlighet ska vara uppfyllt ska verksamhetsutövaren känna till att verksamheten kan påverka en skyddad art och ändå godta risken, dvs. att verksamhetsutövaren ansöker om tillstånd trots vetskapen om att verksamheten riskerar att påverka skyddade arters bevarandestatus negativt. Nordkalk har ansökt om tillstånd till verksamheten trots vetskapen om att skyddade arter förekommer på platsen samt att deras livsmiljöer kommer att utplånas genom kalkbrytningen. Avsiktlighetsrekvisitet är således uppfyllt. Vad gäller 8 och 9 §§ artskyddsförordningen finns inget avsiktlighetsrekvisit vilket innebär att dessa bestämmelser är mer långtgående än 4 § samma förordning.

Nordkalk har genomfört en fördjupad analys om påverkan på de fem arter som är rödlistade. Att arternas förekomster i nybrytområdet inte är mer än några procent av

deras totala förekomst på Gotland ändrar inte det faktum att nybrytområdet är en del av arternas kärnområde och att alla ytterligare minskningar av värdefulla livsmiljöer där bidrar till att försämra arternas bevarandestatus.

Nordkalks förslag till åtgärder för svartfläckig blåvinge och apollofjäril på fastigheten Lärbro Takstens Utmark 1:1 är inte ett sådant försiktighetsmått eller en sådan skyddsåtgärd som innebär att artskyddsförordningens förbudsregler inte aktualiseras. Sådana åtgärder måste gälla själva platsen för verksamhetens påverkan. Att restaurera det föreslagna området är inte en skyddsåtgärd som säkrar tillgången på livsmiljö för de aktuella fjärilarna eftersom faunan och florán i nybrytområdet kommer att försvinna helt. Området där föreslagna åtgärder ska genomföras ligger inte i anslutning till det område som ska brytas ut. Verksamheten innebär att de befintliga fjärilsförekomsterna helt slås ut. För att det ska vara fråga om skyddsåtgärder måste de förstärka livsmiljöerna för de skyddade arterna så att de även efter ingrepp kan fortsätta att använda livsmiljöns ekologiska funktioner utan att ett glapp uppkommer. Utgångspunkten är att livsmiljöns yta och kvalitet efter åtgärden ska vara minst densamma som den var före. Att helt ta bort en livsmiljö och förstärka den på en annan plats ger inte den nödvändiga effekten för den delen av populationen som påverkas. Åtgärder som genomförs för att gynna arterna på annan plats har karaktären av kompensationsåtgärder. Dessutom ska det aktuella området ändå skötas då det ingår i ett Natura 2000-område. Även om åtgärderna skulle ses som skyddsåtgärder aktualiseras förbuden i 4 § 1 och 2 artskyddsförordningen eftersom en förstärkning av livsmiljön inte hindrar att avsiktligt dödande och/eller störande av arterna sker.

De båda fjärilsarterna har en mycket bekymmersam hotsituation i Sverige och har inte gynnsam bevarandestatus varken nationellt eller inom den boreala biogeografiska regionen. Det faktum som gör att arterna inte har en högre hotklassning i rödlistan är att de förekommer vanligare på Öland och Gotland än på fastlandet. Populationerna är inte heller stabila utan är fortsatt och snabbt minskande. Även i ett gotländskt perspektiv ser framtiden dystert ut för dessa arter. Delar av norra Gotland utgör ett kärnområde för bl.a. svartfläckig blåvinge och apollofjäril. Nybrytområdet ligger i kanten av detta kärnområde – ett storområde som för övrigt tillhör ett av de mest

artrika i hela Sverige. Nordkalks påstående att arten har goda förekomster på Gotland är en stark överdrift och förenkling. Dagens systemekologiska forskning visar entydigt på att störst nytta för artbevarande är att bevara större sammanhängande kärnområden för hotade arter. Gotland har ett mycket stort ansvar för den biogeografiska och nationella bevarandestatusen. Arternas kärnområden ska alltså skyddas, inte exploateras. Detta är särskilt viktigt när det gäller arter där både populationsstorleken och det geografiska utbredningsområdet minskar. Det är vidare viktigt att bedöma de kumulativa exploateringshot som finns för kärnområdet på norra Gotland för dessa fjärilar. Ett av de viktigaste hoten mot bl.a. svartfläckig blåvinge är fragmentering. I detta kärnområde ligger exempelvis två ytterligare kalktäkter för prövning i domstol.

Det saknas skäl att ge dispens enligt artskyddsförordningen. Att brytning av kalksten har pekats ut som ett riksintresse för mineralbrytning kan inte anses utgöra ett sådant tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Inte heller den sysselsättning som verksamheten medför utgör grund för dispens.

GBF har utöver vad föreningen anfört tidigare i huvudsak anfört följande. Det saknas utredning kring skyddsvärda fågelarter. Vidare är den artskyddsdispens som har meddelats felaktig. Att arterna förekommer även i omgivningarna är inte ett skäl för dispens utan i stället en förutsättning för att populationerna på sikt ska vara livskraftiga och ha en gynnsam bevarandestatus. Att utradera de populationer som förekommer inom täktområdet minskar förutsättningar för arternas fortsatta överlevnad och genetiska diversitet i sin helhet. Om verksamheten tillåts kommer också statusen för miljöer enligt art- och habitatdirektivet, vilka rapporterades med ogynnsam bevarandestatus i boreal region av Sverige till EU hösten 2013, att försämrats ytterligare. Detta gäller särskilt alvarmarker och västlig taiga. Inom täktområdet finns även fina exempel på karsthällmarker. Sveriges åtaganden gentemot EU kräver att de intakta karstområdena bibehålls. Den skada som verksamheten medför är irreversibel och innebär att samtliga organismer utrotas inom täktområdet. Även om området har pekats ut som riksintresse för mineralutvinning ska EU:s regler enligt art- och habitatdirektivet tillämpas.

Vad bolaget får vidta för åtgärder inom Lärbro Takstens Utmark 1:1 är beroende av den bevarandeplan för Natura 2000-området som ska sammanställas av länsstyrelsen. Vidare tar de av bolaget föreslagna åtgärderna endast hänsyn till de hotade fjärilsarterna; apollofjäril och svartfläckig blåvinge. Andra arter kan ha helt andra preferenser för sina mest gynnsamma miljöer.

Det är svårt att förstå den metod som har använts av Nordkalk i bolagets underlag för bedömning av Klinthagens betydelse för arter som omfattas av artskyddsförordningen. Metoden jämför inte samma saker med varandra vilket innebär att de statistiska beräkningarna blir inkorrekta. Det framstår som vanskligt att utifrån detta underlag dra slutsatsen att Klinthagen saknar betydelse för de aktuella arterna. Det bör krävas en mer fördjupad och korrekt analys av det tillgängliga materialet.

Nordkalk har stöd för sin talan har åberopat samma omständigheter som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg.

Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

Mark- och miljödomstolen har haft ett fullgott underlag för att bedöma kalkstens-täktens eventuella påverkan på Natura 2000-området och dess livsmiljöer. Bolaget har inte brutit mot de villkor som meddelats för täktverksamheten. Saken har utretts och bolaget har friats från alla misstankar. De två pallarna närmast Hoburgsmyr har numera brutits ut.

Dispens från artskyddsförordningen

Fridlysningsförbuden i 4, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen syftar huvudsakligen till att förhindra åtgärder riktade direkt mot artindividen, t.ex. att avsiktligt fånga och döda djur eller plocka fridlysta växter. Regelverket syftar inte till att förbjuda verksamheter där skada eller påverkan på enskilda artindivider är en indirekt oundviklig följd av verksamheten, som t.ex. en kalkstenstäkt. Sådana verksamheters påverkan på artskyddsfrågan prövas inom ramen för en tillämpning av de allmänna hänsynsreglerna och intresseavvägningarna i 2 och 3 kap. miljöbalken. Täktverksamheten kan inte ses som ett avsiktligt störande eller dödande av berörda arter och det blir inte aktuellt att

direkt tillämpa artskyddsförordningen. Praxis från Mark- och miljööverdomstolen bekräftar Nordkalks uppfattning att artskyddsfrågan ska prövas integrerat med tillståndsprövningen. Mark- och miljööverdomstolen har vidare klargjort att den som ansöker om tillstånd för att uppföra vindkraftverk därigenom inte har för avsikt att döda eller störa djurarter på det sätt som avses i 4 § artskyddsförordningen. De nationella fridlysningsbestämmelserna (8 och 9 §§ artskyddsförordningen) har aldrig varit tillämpliga på annat än åtgärder riktade direkt mot artindividen och berörs därför inte alls av frågeställningen om vad som är avsiktligt eller inte enligt art- och habitatdirektivet.

Det aktuella området är mycket lämpligt för fortsatt och utökad täktverksamhet eftersom det finns tillgång till kalksten av hög kvalitet. Området omfattas varken av riksintresse för naturvård eller friluftsliv, utan är i stället i anspråktaget för industriell verksamhet och präglas sedan 1960-talet av kalkstensbrytande verksamhet. De arter som omfattas av artskyddsförordningen har i allt väsentligt påträffats i nybrytsområdets norra och södra del men inte i den centrala. Det är dock inte något realistiskt alternativ att endast bevilja tillstånd till nybrytsområdets centrala delar.

De berörda arterna är i vart fall inte ovanligt förekommande på norra Gotland och täkten utgör därmed inte något hot mot arternas livsbetingelser. Detta även om enskilda artindivider på själva täktområdet kan komma att gå förlorade. Verksamheten kan därmed bedömas som förenlig med artskyddsbestämmelserna och någon dispensprövning behövs inte. Att varje artindivid på norra Gotland som tillhör en art som är hotad på fastlandet ska ges ett absolut skydd på Gotland trots att den inte är ovanligt förekommande regionalt framstår som alltför långtgående och skulle innebära orimliga konsekvenser för alla areella näringar och andra projekt på Gotland som innebär någon form av markutnyttjande.

Förutsatt att 4 § 4 artskyddsförordningen anses tillämplig är det endast arterna apollofjäril och svartfläckig blåvinge som omfattas av dispensbestämmelsen i 14 § artskyddsförordningen. Vad gäller dessa arter har Nordkalk utarbetat ett förslag som innebär avsättning av ett markområde i relativ närhet till Klinthagentäkten (Lärbro

Takstens Utmark 1:1) där särskilda skötsel- och restaureringsåtgärder föreslås i syfte att gynna dessa arter. Åtgärderna syftar till att öka antalet fjärilsindivider och stärka den genetiska spridningen mellan olika fjärilslokaler. Det är fjärilarnas totala bevarandestatus som ska bedömas och det saknas vetenskapliga belägg för påståendet att föreslagna skyddsåtgärder inte skulle vara relevanta. Tanken är att varsamt röja nu igenvuxna fjärilslokaler och låta antalet fjärilar i detta område öka för att väga upp de lokaler som försvinner vid nybrytsområdet. De föreslagna skydds- och bevarandeåtgärderna för apollofjäril och svartfläckig blåvinge ger ytterligare stöd för bedömningen att dispens inte behövs alternativt att den kan meddelas i enlighet med mark- och miljödomstolens dom. Naturvårdsverkets hemställan till regeringen att peka ut det föreslagna området som Natura 2000-område torde inte motverka föreslagna bevarandeåtgärder. Även andra skyddade arter än berörda fjärilar kommer att kunna gynnas av åtgärderna. Det har med hänsyn till bl.a. ekologiska bakgrundsfakta och hotbilder inte bedömts som lämpligt att vidta skyddsåtgärder på eller i omedelbar anslutning till nybrytsområdet.

Om dispens behövs finns förutsättningar att ge dispens. Bolaget har ett utomordentligt stort behov av att få tillgång till nybrytsområdet i dess helhet och några rimliga alternativ finns inte. Bolaget har gett in underlag som visar att en dispens inte skulle försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos berörda arters bestånd i deras naturliga utbredningsområde. De förekomster som noteras på nybrytsområdet utgör endast en bråkdel av de kända förekomsterna på Gotland. De naturtyper som förekommer på nybrytsområdet är vanligt förekommande inom stora områden på nordöstra Gotland och dessa är till stor del skyddade som naturreservat eller Natura 2000-område. Vad gäller dispensskälet *tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse*, måste tillämpningen ske med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och med beaktande av vad som kan anses rimligt och proportionellt.

Nordkalk har i Mark- och miljööverdomstolen bl.a. gett in rapporten ”Kompensationsåtgärdsförslag för svartfläckig blåvinge och apollofjäril på fastigheten Lärbro Takstens Utmarker 1:1” (mars 2015) samt en komplettering till den rapporten (den 10 juli 2015). Bolaget har även gett in nytt underlag om Klinthagens betydelse för arter som omfattas

av artskyddsförordningen samt konsekvensbedömningar av den sökta utvidgningen av Klinthagentäkten i fråga om påverkan på arter och naturtyper.

Länsstyrelsen har hänvisat till sina tidigare yttranden och har därutöver i huvudsak anfört följande. Mark- och miljödomstolens bedömning ifråga om artskyddsförordningen är mycket kortfattad och summarisk och domstolen har enbart nämnt de skyddade fjärilsarterna. Varje arts bevarandestatus i den boreala regionen bör beaktas var för sig. Därutöver är det tveksamt om täktverksamheten på den aktuella platsen ska anses utgöra "tvingande skäl av allt överskuggande allmänintresse".

Arten svartfläckig blåvinge har försvunnit från stora delar av syd- och mellansverige och är i dag endast känd från Skåne, två lokaler i Västergötland, två i Södermanland och två i Uppland samt från många lokaler på Öland och Gotland. Enligt den sentida fyndbilden för arten har flera av de tidigare lokalerna på Gotland minskat.

Fragmentering av habitat har visat sig vara ett stort hot mot arten. Arten är mycket starkt knuten till sitt habitat och förekommer överhuvudtaget inte utanför dessa områden. Populationsfragmentering resulterar i ökad isolering, vilket kan leda till inavel om populationerna är små eftersom arten har dålig spridningsförmåga.

När det gäller apollofjäril minskar artens förekomst i Sverige till följd av att för arten gynnsamma habitat minskar. Populationen bedöms minska med mer än fem procent varje 10-årsperiod. Arten har på Gotland en egen ras. Den lever som larv på vit fetknopp som förekommer på häll- och alvarmarker. Apollofjärilens utbredning skadas av förlust av habitat, fragmentisering och barriäreffekter.

Nordkalk har nyttjat informationen från Artdatabanken på det sätt som befintliga data möjliggör. Det finns inget behov av ytterligare underlag. Det är positivt att Nordkalk vill genomföra skötselåtgärder inom fastigheten Lärbro Takstens Utmark 1:1 så att det kan gynna arter som är föremål för dispensprövningen.

REMISSYTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

ArtDatabanken SLU har i remissyttrande anfört följande. Det finns risk för påverkan på samtliga skyddade arter inom nybrytområdet eftersom verksamheten är destruktiv för arternas livsmiljö. I synnerhet gäller detta för de två fjärilsarterna eftersom de har dålig bevarandestatus och är minskande samt på tre av kärlväxterna eftersom de är rödlistade. Situationen för arterna som ingår i mark- och miljödomstolens dispens skiljer sig åt och det behövs individuella bedömningar för respektive art. Arternas officiella bevarandestatus i aktuell region bör ges en avgörande betydelse för domstolens bedömning. I domen antyds att svartfläckig blåvinge och apollofjäril har gynnsam bevarandestatus vilket inte stämmer. Bedömningen av arters bevarandestatus görs enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet på regionnivå per nation, inte på ett godtyckligt område. Inom enskilda områden bedömer man istället artens tillstånd som i sin tur är en del i underlaget för att bedöma bevarandestatus på biogeografisk nivå. De områden som enligt naturvärdesbedömning har de högsta naturvärdena bör undantas från kalkbrytning.

Svartfläckig blåvinge och apollofjäril är upptagna i bilaga IV i habitatdirektivet och har strikt skydd i lagstiftningen. Arternas status i boreal region (där Gotland ingår) är dålig och minskande (ArtDatabanken, 2014). Rödlistan visar på samma situation där arterna är nära hotade (2015). På fastlandet är situationen för svartfläckig blåvinge kritisk. Fastlandspopulationen av apollofjäril bedöms som starkt hotad. Det som bär upp arterna i den nationella bedömningen är just den något bättre situationen på Gotland. Gotland har här ett mycket stort ansvar för arterna ur såväl nationell som europeisk synvinkel.

Kärlväxterna är alla skyddade enligt 8 och 9 §§ i artskyddsförordningen. Arterna har olika status på rödlistan vilket bör beaktas i bedömningen. En motivering på artnivå där deras rödlistestatus beaktas saknas.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Gotlands kommun har avstått från att yttra sig i målet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Prövningens omfattning i Mark- och miljööverdomstolen

Mark- och miljödomstolen har lämnat Nordkalk tillstånd till fortsatt och utökad täktverksamhet enligt 9 och 11 kap. miljöbalken. Domstolen har också lämnat bolaget tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (Natura 2000-tillstånd) till att bryta ut två kvarvarande pallar i det befintliga täktområdet samt dispens enligt artskydds-förordningen för vissa uppräknade djur- och växtarter. Naturvårdsverket har anfört att det varken finns förutsättningar att lämna Natura 2000-tillstånd eller artskyddsdispens och att bolagets ansökan om Natura 2000-tillstånd respektive dispens ska avslås. Som en följd av detta menar myndigheten att bolagets ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken till utökad täktverksamhet inom det s.k. nybrytsområdet och fortsatt täktverksamhet inom området för de två kvarvarande pallarna ska avslås. GBF har haft samma invändningar som Naturvårdsverket när det gäller nybrytsområdet samt även invänt att underlaget är bristfälligt, särskilt i fråga om skyddade fåglar. Det som Mark- och miljööverdomstolen har att pröva är därmed om den ansökta täktverksamheten är tillåtlig med hänsyn till dess eventuella påverkan på det närliggande Natura 2000-området Hoburgsmyr och på skyddade arter samt om underlaget i målet är tillräckligt för denna prövning.

Miljökonsekvensbeskrivningen och övrigt underlag

Mark- och miljödomstolen har godkänt den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen med de kompletteringar som bolaget senare gett in. GBF har invänt att miljökonsekvensbeskrivningen inte bör godkännas eftersom förekomsten av fåglar inom täktområdet inte belysts.

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning att miljökonsekvensbeskrivningen med de kompletteringar som bolaget gett in utgör ett tillräckligt underlag för den bedömning som ska göras i målet. Varken länsstyrelsen eller Naturvårdsverket har heller invänt mot avsaknaden av en särskild fågelinventering.

Utbrytning av pallar i anslutning till Natura 2000-området Hoburgsmyr

Mark- och miljödomstolen lämnade Nordkalk tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för utbrytning av två kvarvarande pallar i täktens nordöstra hörn. Det är endast för denna del av täktområdet som frågan om tillståndplikt enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken aktualiserats. Den ansökta verksamheten i övrigt har inte ansetts kräva någon prövning enligt Natura 2000-bestämmelserna. Mark- och miljödomstolen förordnade att tillståndet till utbrytning av de två kvarvarande pallarna i täktens nordöstra hörn fick tas i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft, s.k. verkställighetsförordnande. Mark- och miljööverdomstolen inåberade först verkställighetsförordnandet men beslutade sedan, den 30 januari 2015, att upphäva tidigare meddelad inhibition. Beslutet motiverades med att det inte fanns skäl att ifrågasätta bolagets slutsats att en utbrytning av de två kvarvarande pallarna inte kunde ha en skadlig inverkan på Natura 2000-området Hoburgsmyr och att bolagets intresse av omedelbar verkställighet med tillräcklig marginal vägde tyngre än de intressen som talade för att ett lagakraftvunnet avgörande borde inväntas. Under målets handläggning i Mark- och miljööverdomstolen har Nordkalk brutit ut de två kvarvarande pallarna.

Mark- och miljööverdomstolen finner inte anledning att nu göra en annan bedömning avseende risken för skadlig inverkan på Natura 2000-området än vid överprövningen av verkställighetsförordnandet. Det av mark- och miljödomstolen lämnade Natura 2000-tillståndet ska därför kvarstå och därmed också tillståndet till fortsatt och utökad täktverksamhet inom denna del av täktområdet.

Frågan om Nordkalk följt de villkor som tidigare täktillstånd förenats med är i första hand en fråga för tillsynsmyndigheten och omfattas inte av prövningen i detta mål.

Verksamheten inom nybrytsområdet

Lokaliseringen av den utökade täktverksamheten

Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska den plats väljas för verksamheten som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö. Bestämmelsen är tillämplig såväl vid lokalisering av ny verksamhet som vid utökning av befintlig verksamhet. I fråga om täkter som avser

uttag av ett material där tillgången är mycket begränsad finns det ofta få alternativa lokaliseringar och lokaliseringsregeln får då en mer begränsad betydelse (prop. 2008/09:144 s. 13).

Utredningen i målet visar att det i området för den sökta utökningen av täktverksamheten finns tillgång till kalksten av hög kvalitet. Området är också utpekad som riksintresse för mineralutvinning. Täktverksamheten på fastigheten Lärbro Stora Vikers 1:94 har pågått sedan slutet på 1980-talet och området är i hög grad påverkat av tidigare och pågående täktverksamhet. Sammantaget finner Mark- och miljööverdomstolen att lokaliseringen av den utökade täktverksamheten på många sätt är att anse som lämplig.

Vid lokaliseringsprövningen av en täktverksamhet ska även naturvärdena på platsen beaktas och bestämmelserna om skydd för djur och växter i 8 kap. miljöbalken tillämpas (a. prop. s. 14). De inventeringar som Nordkalk har låtit utföra visar att den ansökta utökningen av täktverksamheten inom det s.k. nybrytsområdet kommer påverka ett antal arter som omfattas av artskyddsförordningens fridlysningsregler.

Nordkalk har anfört att artskyddsförordningen inte ska tillämpas direkt på den ansökta verksamheten, utan att frågorna om artskydd hanteras inom ramen för tillämpningen av de allmänna hänsynsreglerna. Mark- och miljööverdomstolen har i flera avgöranden anfört att artskyddsförordningen är att se som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (se t.ex. MÖD 2013:13). Det innebär att domstolen med tillämpning av relevanta fridlysningsbestämmelser i artskyddsförordningen har att bedöma hur de skyddade arterna påverkas av den planerade verksamheten.

Fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen

Verksamheten inom nybrytsområdet riskerar att påverka fjärilsarterna svartfläckig blåvinge och apollofjäril som omfattas av skyddet i 4 § artskyddsförordningen, salepsrot, bredarun, vit skogslilja, ängsnycklar, skogsnycklar, purpurknipprot, skogsknipprot, brudsporre, praktsporre, svärdrissla, tvåblad, nästrot, flugblomster,

sankte pers nycklar och nattviol som omfattas av skyddet i 8 § artskyddsförordningen och blåsippan som omfattas av skyddet i 9 § samma förordning. Mark- och miljööverdomstolen har inledningsvis att bedöma om täktverksamhet inom nybrytsområdet skulle strida mot något av förbuden i dessa bestämmelser. Om förbuden aktualiseras har domstolen att överväga om det med villkor om försiktighetsmått och skyddsåtgärder kan undvikas att verksamheten kommer i konflikt med fridlysningsbestämmelserna och att det därmed inte krävs en artskyddsdispens.

Strider verksamheten mot förbuden i 4 § artskyddsförordningen?

Svartfläckig blåvinge och apollofjäril är markerade med N i bilaga 1 till artskyddsförordningen och är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen. Arterna är upptagna på bilaga 4 till rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) och kräver enligt direktivet ett noggrant skydd. Båda fjärilsarterna är också nära hotade enligt Rödlistan (2015). Arterna har inte gynnsam bevarandestatus.

För arter som omfattas av 4 § artskyddsförordningen är det enligt paragrafens första stycke förbjudet att 1. avsiktligt fånga eller döda djur, 2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, 3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och 4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Enligt andra stycket gäller förbuden alla levnadsstadier hos djuren. Paragrafen genomför artikel 12 i art- och habitatdirektivet.

Europeiska kommissionen har tagit fram ett vägledningsdokument för tillämpningen av de artiklar i art- och habitatdirektivet som rör artskyddet; *Vägledning om strikt skydd för djurarter av intresse för gemenskapen i enlighet med rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer (slutlig version, februari 2007)*. Av dokumentet framgår att man vid tolkningen och tillämpningen av artikel 12.1 a–d bör ta hänsyn till syftet med direktivet (s. 25). Enligt artikel 2.1 är syftet med direktivet att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i medlemsstaterna. Med bevarande avses de åtgärder som är

nödvändiga för att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer och för populationer av arter av vilda djur och växter (artikel 1 a).

Av betydelse för bedömningen av om en verksamhet eller åtgärd aktualiserar förbuden i 4 § artskyddsförordningen är därmed om verksamheten eller åtgärden innebär en negativ effekt på förutsättningarna att bibehålla eller återställa den gynnsamma bevarandestatusen för arten. Vid bedömningen av vilken effekt en verksamhet har på en art finns anledning att se till verksamhetens påverkan inte bara inom relevant biogeografisk region utan även lokalt. Hur avgränsningen ska göras måste anpassas till den aktuella arten.

Av Artdatabankens yttrande framgår att fjärilsarternas status i boreal region är dålig och minskande och att det som bär upp de båda arterna är den något bättre situationen på Gotland. Naturvårdsverket har beskrivit nordöstra Gotland som ett kärnområde för fjärilsarterna. Vid bedömningen av om den ansökta täktverksamheten innebär en negativ effekt på förutsättningarna att återställa gynnsam bevarandestatus för fjärilsarterna, är det av betydelse vilken påverkan ett tillstånd till verksamheten skulle ha på arternas förekomst inom kärnområdet på nordöstra Gotland. En sådan bedömning förutsätter att det finns ett underlag som beskriver förekomsten av fjärilar både inom området för den ansökta verksamheten men också inom kärnområdet i stort. Mark- och miljööverdomstolen delar länsstyrelsens bedömning att med det kompletterande material som bolaget gett in under målets handläggning i domstolen är underlaget tillräckligt för en bedömning av verksamhetens påverkan på fjärilspopulationerna inom kärnområdet.

Utförda inventeringar inom nybrytsområdet visar på få förekomster av fjärilsarterna inom den södra och centrala delen av området. Dessa områden saknar också i huvudsak förutsättningar att vara lämpliga fortplantningsområden för fjärilarna. Täktverksamhet inom dessa områden kan inte antas medföra någon risk för påverkan på fjärilsarternas bevarandestatus vare sig inom boreal region eller inom kärnområdet och strider därmed inte heller mot förbuden i 4 § artskyddsförordningen.

När det gäller den norra delen av nybrytsområdet visar utredningen att det där finns en större förekomst av fjärilar och att området också är ett lämpligt fortplantningsområde för fjärilsarterna. Verksamheten innebär en risk för att individer av fjärilsarterna dödas och störs. I likhet med Naturvårdsverket anser Mark- och miljööverdomstolen att ifråga om verksamheter där syftet uppenbart är ett annat än att döda eller störa djurarter är det rimligt att det krävs en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att utlösa förbuden i 4 § 1 och 2 artskyddsförordningen. Detta synsätt överensstämmer även med vad kommissionen anför i sitt vägledningsdokument (s. 34 och 36). Den norra delen av nybrytsområdet är till ytan relativt begränsat och bolagets utredning visar att arternas förekomst där endast utgör en liten del av populationen inom kärnområdet. De individer av arten som riskerar att dödas eller störs till följd av en exploatering av området kan inte antas medföra någon beaktansvärd risk för påverkan på fjärilsarternas bevarandestatus inom populationen på nordöstra Gotland och inte heller på arternas bevarandestatus inom boreal region. Verksamheten är därmed inte förbjuden enligt 4 § 1 eller 2 artskyddsförordningen. En exploatering av området skulle dock innebära att fjärilsarternas tillgång till platser för fortplantning inom kärnområdet minskar och är därmed att anse som en sådan skada på fortplantningsområden som är förbjuden enligt 4 § 4 artskyddsförordningen. Det innebär att verksamheten kräver dispens om det inte är möjligt att föreskriva om skyddsåtgärder för att undvika att täktverksamheten kommer i konflikt med förbudet i 4 § 4 artskyddsförordningen.

Är det möjligt att föreskriva om skyddsåtgärder?

Nordkalk har åtagit sig att vidta särskilda skötsel- och restaureringsåtgärder inom en del av fastigheten Lärbro Takstens Utmark 1:1. Området ligger ca 2 kilometer från nybrytsområdet. Åtgärderna innebär att bolaget åtar sig att varsamt röja vegetation i syfte att öka antalet fjärilsindivider och stärka den genetiska spridningen mellan olika fjärilslokaler för att förhindra att arternas bevarandestatus försämras, trots att fortplantningsområdena inom nybrytsområdets norra del försvinner. Med röjningsinsatserna avser bolaget att knyta samman fjärilshabitat som idag är isolerade från varandra.

Av kommissionens vägledningsdokument framgår att det kan vara möjligt att vidta åtgärder som säkerställer kontinuerlig ekologisk funktionalitet hos platser för fortplantning och som därigenom åstadkommer efterlevnad av artikel 12 (s. 46 f). En sådan skyddsåtgärd kan vara att utöka platsen eller skapa nya habitat på eller i direkt funktionellt samband med en plats för fortplantning och vila som motvikt mot förlust av delar av platsen. Det ekologiska värdet för den berörda arten av åtgärden ska styrkas tydligt. Skyddsåtgärder kan vara ett alternativ när en verksamhet påverkar delar av en plats för fortplantning. Platsen bör till följd av vidtagna skyddsåtgärder förbli av minst samma storlek och behålla minst samma kvalitet för den berörda arten.

Mark- och miljööverdomstolen delar bolagets bedömning att det i detta fall inte kan anses vara meningsfullt att vidta åtgärder i direkt anslutning till den norra delen av nybrytsområdet då det ligger omgärdat av områden där det bedrivs eller tidigare bedrivits täktverksamhet och som inte kan antas kunna iordningsställas som fortplantningslokaler för fjärilarna. Enligt Mark- och miljööverdomstolen bör det vara möjligt att som skyddsåtgärd betrakta en åtgärd som i och för sig inte vidtas i direkt anslutning till den plats som exploateras, men som vidtas i anslutning till en plats för fortplantning inom området för den lokala populationen, dvs. i detta fall inom kärnområdet på nordöstra Gotland. Det väsentliga är att det efter en exploatering av nybrytsområdet fortfarande ska finnas tillgång till platser för fortplantning inom kärnområdet som är av minst samma storlek och kvalitet. Ett sådant synsätt får också anses överensstämma med art- och habitatdirektivets övergripande syfte om biologisk mångfald och att återställa en gynnsam bevarandestatus för populationer av arter av vilda djur och växter.

Bolaget har gett in ett underlag som beskriver naturtyperna inom aktuellt område av fastigheten Lärbo Takstens Utmark 1:1. Av bolagets utredning framgår att det finns goda förutsättningar för båda fjärilsarterna i den nordligaste tredjedelen av området. Där finns de olika värdväxter som de båda arterna är beroende av samt sannolikt någon av de värdmyrearter som den svartfläckiga blåvingen är beroende av. Båda fjärilsarterna har också påträffats i området. Det område där bolaget åtagit sig att utföra skötselåtgärder är till ytan större än den norra delen av nybrytsområdet som är aktuell

för kalkbrytning. Länsstyrelsen har anfört att man ser positivt på att bolaget vill genomföra skötselåtgärder i området som kan gynna de aktuella arterna. Enligt Mark- och miljööverdomstolen kan det förutsättas att de skötselåtgärder som bolaget åtagit sig att utföra kommer att leda till att fortplantningsområdena för fjärilarna utökas och att de därmed bidrar till att återställa arternas gynnsamma bevarandestatus. I detta fall bör därmed de av bolaget föreslagna åtgärderna kunna godtas som skyddsåtgärder.

Åtgärderna kommer att vidtas inom ett område som regeringen nyligen har beslutat ska ingå i Natura 2000-nätverket. Det innebär att en bevarandeplan ska upprättas för området. Skötselåtgärderna bör därför utföras i samråd med länsstyrelsen i dess egenskap av tillsynsmyndighet för Natura 2000-området. Det är väsentligt att bolaget så snart det av länsstyrelsen bedöms som lämpligt påbörjar skötsel- och restaureringsåtgärder i enlighet med sitt åtagande. Det bör delegeras till tillsynsmyndigheten, dvs. i detta fall länsstyrelsen, att föreskriva de villkor som kan behövas beträffande enskilda skötsel- och restaureringsåtgärder.

Genom att föreskriva om villkor om skyddsåtgärder kommer inte heller den ansökta täktverksamheten inom nybrytsområdets norra del i konflikt med förbudet i 4 § 4 artskyddsförordningen.

Strider verksamheten mot förbuden i 8 § artskyddsförordningen?

Bolagets inventering av nybrytsområdet visar att det där förekommer flera olika arter av orkidéer samt även bredarun och svärdrissla. Växterna är inte upptagna i art- och habitatdirektivet utan omfattas av den nationella fridlysningsbestämmelsen i 8 § artskyddsförordningen. Enligt den är det förbjudet att 1. plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, och 2. ta bort eller skada frön eller andra delar. Tre av arterna är också upptagna på Rödlistan (2015); salepsrot (nära hotad), bredarun (sårbar) och svärdrissla (sårbar).

Bolaget har invänt att 8 § artskyddsförordningen endast syftar till att förhindra åtgärder riktade mot individer av arter. Uttalanden i kommentaren till den tidigare gällande naturvårdslagen (Naturvårdslagen – En kommentar, Jonzon m.fl., 3:e uppl. s. 94 ff)

talar för att förbuden mot att ta bort och skada växter i första hand haft det syfte som bolaget anfört. I viss mån får bolagets uppfattning även stöd av förarbetena till 8 kap. 2 § miljöbalken där det framgår med att begreppen ta bort, skada eller ta delar avses bl.a. blomplockning, brytande av kvistar och borttagande av hela plantor samt även besprutning av exemplar av växter (prop. 1997/98: 45 del 2 s. 104). Ordalydelsen av 8 § artskyddsförordningen utesluter dock inte att även ett borttagande av växter i samband med t.ex. ett exploateringsföretag omfattas av förbuden. Det bör också beaktas att en förutsättning för dispens är att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus (15 § artskyddsförordningen). Ett syfte med fridlysningsbestämmelsen får därmed anses vara att säkerställa de fridlysta arternas gynnsamma bevarandestatus vilket, tillsammans med ordalydelsen av 8 § artskyddsförordningen, talar för att bestämmelsen inte ska ges den inskränkta betydelse som bolaget hävdar. Det innebär att frågan om artskyddsdispens aktualiseras även i de fall växter tas bort eller skadas som en följd av ett exploateringsföretag. Samtidigt anser Mark- och miljööverdomstolen att det, på motsvarande sätt som enligt 4 § artskyddsförordningen, är rimligt att det ifråga om verksamheter där syftet uppenbart är ett annat än att ta bort eller skada fridlysta växter krävs en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att utlösa förbuden i 8 § artskyddsförordningen.

Vid bedömningen av vilken påverkan verksamheten innebär för arternas bevarandestatus kan det konstateras att fridlysta växter med något undantag främst förekommer i de norra delarna av nybrytsområdet. Kalkbrytning i de södra och centrala delarna bedöms därför inte påverka de aktuella arternas bevarandestatus och någon dispens för de södra och centrala delarna krävs därför inte.

För de arter som inte är rödlistade kan inte heller en exploatering av de norra delarna anses försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos arternas bestånd i området eller i deras naturliga utbredningsområde.

När det gäller de tre växtarter som är upptagna på Rödlistan har bolaget gjort en fördjupad utredning med utgångspunkt från uppgifter i Artdataportalen. Utredningen

beskriver både växternas förekomst inom nybrytsområdet samt på Gotland i stort. Av bolagets utredning framkommer att man påträffat två fyndplatser för svärdkrissla, tre för salepsrot och en för bredarun. Dessa fynd utgör endast en liten del av växternas förekomst på Gotland. Inte heller för dessa arter kan en exploatering av täktområdet anses försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i området eller i dess naturliga utbredningsområde. Någon dispens krävs därmed inte.

Strider verksamheten mot förbuden i 9 § artskyddsförordningen?

Blåsippan omfattas av den nationella fridlysningsbestämmelsen i 9 § artskyddsförordningen. Det innebär bl.a. att det är förbjudet att gräva upp växten med rötterna. Som bestämmelsen utformats får även den anses omfatta exploateringar som innebär att växten grävs upp oavsiktligen. Då syftet med verksamheten uppenbart är ett annat än att ta bort eller skada blåsippor är det rimligt att det krävs en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att förbuden 9 § artskyddsförordningen ska aktualiseras. Enligt Mark- och miljööverdomstolen kan en exploatering av området inte antas medföra någon beaktansvärd risk för att upprätthållandet av artens gynnsamma bevarandestatus i området skulle försvåras. Det krävs därmed ingen dispens.

Sammantagen bedömning av verksamhetens tillåtlighet

Verksamhetens tillåtlighet har ifrågasatts med hänsyn till dess eventuella påverkan på Natura 2000-området Hoburgsmyr och dess påverkan på fridlysta arter inom nybrytsområdet. Enligt Mark- och miljööverdomstolen kommer en utbrytning av de två kvarvarande pallarna inte skada Natura 2000-området Hoburgsmyr och det av mark- och miljödomstolen lämnade Natura 2000-tillståndet ska därför kvarstå. Vidare anser Mark- och miljööverdomstolen att verksamheten inte innebär någon sådan risk för påverkan på fridlysta växter att förbuden i 8 och 9 §§ artskyddsförordningen aktualiseras. När det sedan gäller de fridlysta fjärilsarterna anser Mark- och miljööverdomstolen att verksamheten inte kommer i konflikt med förbuden i 4 § 1 och 2 artskyddsförordningen samt att det genom att föreskriva ett nytt villkor om skyddsåtgärder är möjligt att undvika att verksamheten kommer i konflikt med förbudet i 4 § 4 artskyddsförordningen. Dispens från artskyddsförordningen krävs

därmed inte. Någon annan invändning mot verksamhetens lokalisering eller tillåtlighet har inte framförts. Mark- och miljödomstolens dom ska därmed endast ändras på så sätt att lämnad dispens från artskyddsförordningen upphävs och att det i stället föreskrivs villkor om skyddsåtgärder för fjärilsarterna apollofjäril och svartfläckig blåvinge.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2016-02-22

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Anna-Lena Rosengården, hovrättsrådet Malin Wik, referent, och tf. hovrättsassessorn Rickard Forsgren.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-11-20
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 2175-14

SÖKANDE

Nordkalk Aktiebolag, 556073-4054
Storugns
624 53 Lärbro

Ombud: Advokat M.L och jur.kand. K.H

SAKEN

Tillstånd till befintlig och utökad täktverksamhet på fastigheten Gotland Lärbro Stora Vikers 1:94 (Klinthagentäkten) samt till bortledning av yt- och grundvatten m.m.

AnläggningsID: 37009
Avrinningsområde: 118/117
Koordinater (Sweref): N:6414009 / E:727092

DOMSLUT

Tillstånd m.m.

Miljöfarlig verksamhet

Mark- och miljödomstolen lämnar Nordkalk Aktiebolag tillstånd till

- fortsatt och utökad täktverksamhet av kalksten på fastigheten Gotland Lärbro Stora Vikers 1:94 inom markerade bryt- och verksamhetsområden som framgår av (bilaga A:1 och A:3 till ansökan, se även domsbilaga 1-2), med en maximal årlig volym om 3,5 miljoner ton och en maximal volym om 20,5 miljoner ton, samt
- att få utföra samtliga de arbetsmoment som behövs för verksamheten innefattande bl.a. borrhning, sprängningsarbeten, schaktning, uppläggning samt lastning, krossning och transporter av kalksten samt åtgärder för efterbehandling av täkten,

allt i huvudsaklig överensstämmelse med denna ansökan.

Dok.Id 391738

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

Vattenverksamhet

Mark- och miljödomstolen lämnar Nordkalk Aktiebolag tillstånd

- att få bortleda inläckande yt- och grundvatten från Klinthagentäkten och utföra erforderliga anläggningar för detta,
- att på fastigheterna Lärbro Stora Vikers 1:94 få schakta, spränga för att skapa reglerande trösklar, gjuta eller förstärka trösklar samt utföra invallnings- och dikningsåtgärder i enlighet med vad som anges i bilaga A:7 och B:10 till ansökan, samt
- att på delar av sträckan mellan täkten och Kappelhamnsviken (på fastigheterna Lärbro Stora Vikers 1:94, Lärbro Stora Källstäde 1:72 och Lärbro Stora Vikers 6:1) utföra
 - dike 1: rensningar,
 - dike 2: rensningar, byta ut två väg-, dikestrummor och ändra dikesdjup, samt
 - dike 3: rensningar, förändra dikets läge samt utföra erforderliga anläggningar för bortledning av inläckande yt- och grundvatten, allt i enlighet med vad som anges i bilaga A i Nordkalks skrivelse daterad den 3 november 2014, se aktbil. 110 samt aktbil. 115-117.

Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

Mark- och miljödomstolen lämnar Nordkalk Aktiebolag tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för brytning av två kvarvarande pallar i täktens nordöstra hörn.

Dispens

Mark- och miljödomstolen lämnar Nordkalk Aktiebolag dispens från artskyddsförordningen (2007:845) för de arter som påverkas inom täktområdet (svartfläckig blåvinge och apollofjäril samt salepsrot, bredarun, vit skogslilja, ängsnycklar, skogsnycklar, purpurknipprot, skogsknipprot, brudsporre, praktsporre, svärdskrissla, tvåblad, nästrot, flugblomster, sankte pers nycklar, nattviol och blåsippa).

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen med successivt gjorda kompletteringar.

Villkor*Allmänt villkor*

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsak på det sätt som bolaget har angett i ansökan och handlingarna i övrigt eller åtagit sig i målet om inte annat framgår av denna dom.

Vattenverksamheten

2. Bortledandet av vatten från täktområdet med avledning till Klinthagenbäcken får ske med ett maximalt tillflöde om 200 l/s.

Täktverksamheten

3. Personal som arbetar inom täktområdet ska vara väl informerad om innehållet i denna dom (täkttillståndet med villkor) och betydelsen av den. En kopia av domen samt arbets- och säkerhetsinstruktioner för arbetsmoment innefattande miljörisiker ska finnas tillgängliga vid täkten.

4. Inträffar driftstörning som kan innebära risk för skada på miljön eller på människors hälsa ska verksamheten omedelbart avbrytas, lämpliga åtgärder vidtas och tillsynsmyndigheten omgående kontaktas.

5. På avsnitt med uppenbara olycksfallsrisker ska stängsel sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området.

6. Sprängning får endast ske vid i förväg bestämd tidpunkt som meddelas de närboende med en tydlig förvarningssignal.

7. Tillståndshavaren ska vidta åtgärder för att förhindra att stenkastning förekommer utanför Nordkalks område.

Buller

8. Buller från täktverksamheten får inte, utomhus vid bostäder, överstiga någon av nedan angivna ljudnivåer.

Ekvivalenta nivåer:

– 50 dB (A) dagtid (kl. 07-18)

– 40 dB(A) nattetid (kl. 22-07)

– 45 dB (A) övrig tid

Momentana ljud:

– 55 dB(A) nattetid (kl. 22-07)

Om det förekommer hörbara tonkomponenter ska en generell sänkning av ekvivalentvärdena ske med 5 dB(A).

Bullernivåerna ska kontrolleras senast sex månader efter det att tillståndet har tagits i anspråk och därefter vartannat år eller efter det att ändringar har vidtagits i verksamheten som kan påverka bullernivåerna mer än obetydligt. Bullernivåerna ska även kontrolleras om det framställts berättigade klagomål på buller från verksamheten. Kontroll ska ske genom mätningar eller närfältsmätningar och beräkningar.

Vibrationer och luftstöt vågor

9. Vid sprängning får vibrationshastigheten inte överskrida 4 mm/s uttryckt som högsta svängningshastighet i vertikal led vid mer än 10 procent av mättillfällena per år, som toppvärde i sockel på bottenvåning i närbelägen bebyggelse. Mätning ska ske enligt svensk standard, för närvarande SS 460 4866.

10. Luftstöt vågor till följd av sprängning får som begränsningsvärde inte överstiga 100 pascal mätt som frifältsvärde (värdet motsvarar 200 pascal mätt som

reflektionstryck). Uppföljning av luftstötstågor ska framgå av kontrollprogrammet där mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder anges. Mätning ska ske enligt svensk standard, för närvarande SS 02 52 10. Begränsningsvärdet ovan ska anses uppfyllt om 95 procent av mätningarna visar att begränsningsvärdet innehålls.

Damning

11. Diffus damning ska begränsas så mycket som möjligt. Då risk föreligger för att damm ska spridas mot närbelägna bostadsfastigheter vid sprängning ska berget samt luftrummet ovanför sprängplatsen sprinklas med vatten.

Deponering av material i täkten

12. Tillfällig lagring av överblivet material i brottet får enbart innehålla mineraliskt material som härstammar från brytningen samt avbaningsmassor från området och inte något som kan förorena grundvatten. Uppläggning eller tippning av utifrån kommande sten, schaktmassor, rivningsmassor och dylikt får inte ske inom verksamhetsområdet.

Hantering av petroleumprodukter m.m.

13. Förvaring och hantering av petroleumprodukter och andra för mark, yt-, och grundvattnen skadliga ämnen inklusive avfall ska ske med största aktsamhet så att risken för skador till följd av spill eller läckage elimineras.

Förvaring av petroleumprodukter och övriga för mark, yt-, och grundvatten skadliga ämnen ska ske på tät yta som är invallad under tak. Invallningen ska ha minst samma volym som det största kärl som förvaras där. Cisterner ska vara utrustade med påkörningskydd.

14. Utrustning för sanering av oljespill eller annat läckage ska finnas lätt tillgängligt vid förvaring och hantering av petroleumprodukter. God beredskap ska finnas för att ta hand om kemikalier eller farligt avfall från olyckor som kan hota mark, yt- eller grundvatten.

15. Tankning av hjulburna fordon ska om så är möjligt ske utanför täktområdet, och i annat fall utföras över hårdgjord, tät yta där spill kan saneras (den stationära tankningsplatsen).

Tankning av ej hjulburna maskiner ska ske över tät yta. Särskilda åtgärder vidtas för att undvika spill.

Om akut reparationsbehov av fordon och maskiner uppkommer ska åtgärder vidtas så att förorening av mark, yt- eller grundvatten inte förekommer.

Inom täktområdet ska stationärt uppställda maskiner eller stadigvarande utnyttjade maskiner vara försedda med uppsamlingsanordningar för oljespill.

Ekonomisk säkerhet

16. Bolaget ska senast när detta tillstånd tas i anspråk ställa en ekonomisk säkerhet om totalt nittonmiljoner (19 000 000) kr för fullgörandet av den efterbehandlings-skyldighet som gäller för verksamheten.

Säkerheten, som ska bestå av pant eller borgen enligt bestämmelserna i 2 kap. 25 § utsökningsbalken, ska godkännas av och förvaras hos tillsynsmyndigheten.

Om det visar sig att den ställda säkerheten är större än de beräknade efterbehandlingskostnaderna ska tillsynsmyndigheten bestämma säkerheten till ett lägre belopp än som bestämts ovan. Tillsynsmyndigheten äger också rätt att medge att säkerheten successivt sänks i takt med att efterbehandlingsåtgärder genomförs. Säkerhetsbeloppet ska då sättas ned till ett belopp som motsvarar kostnaderna för återstående åtgärder.

Efterbehandling m.m.

17. Om verksamheten avbryts eller upphör innan den slutförts enligt detta tillstånd ska anmälan om detta i god tid göras till tillsynsmyndigheten.

18. Tätområdet ska efterbehandlas i enlighet med de intentioner som redovisas i den till ansökan fogade efterbehandlingsplanen (bilaga A:7 till ansökan). Tillståndshavaren ska inom ett år från lagkraftvunnen dom, dock senast sex månader innan verksamheten avbryts eller upphör, till tillsynsmyndigheten ge in en reviderad efterbehandlingsplan. Planen ska ajourhållas genom fortlöpande uppdateringar. Den slutliga efterbehandlingen ska, vad gäller detaljfrågor, bestämmas av tillsynsmyndigheten.

En slutlig efterbehandlingsplan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten i god tid innan verksamheten upphör eller det blir aktuellt med slutlig efterbehandling av något delområde.

Kontroll

Tillståndshavaren ska inom tre månader från det att detta tillstånd tas i anspråk till tillsynsmyndighet ge in ett samlat och uppdaterat förslag på kontrollprogram som utarbetats i samråd med myndigheten.

Arbetstid och igångsättningstid

De arbeten för vattenverksamhet som medgetts i denna dom ska vara utförda senast inom tio (10) år från det att tillståndsdomen vinner laga kraft.

Den miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång senast fem (5) år från det att tillståndsdomen vinner laga kraft.

Om förlängning av arbetstid och igångsättningstid föreskrivs i 24 kap. 2 § andra stycket miljöbalken.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skador, vilka mark- och miljödomstolen inte har förutsett, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska, för att tas upp till prövning, framställas till mark- och miljödomstolen inom femton (15) år från arbetstidens utgång.

Övriga yrkanden

Mark- och miljödomstolen avvisar samtliga yrkanden om ersättning på grund av den planerade miljöfarliga verksamheten.

Verkställighetsförordnande

Tillståndet i denna dom får, med undantag av de delar av nybrytområdet som markerats på karta (aktbil. 119, se även domsbilaga 3), tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft.

Rättegångskostnader; prövningsavgiften*Prövningsavgiften*

Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften slutligt till åttiofemtusen (85 000) kr.

Rättegångskostnader

Nordkalk Aktiebolag ska betala ersättning för rättegångskostnader till

- Länsstyrelsen i Gotlands län med nittiosex tusen (96 000) kr, allt avseende arbete, och
- Region Gotland med fyrtiofemtusen (45 000) kr exklusive mervärdesskatt, allt avseende ombudsarvode.

På samtliga belopp för rättegångskostnader ska ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) betalas från denna dag tills betalning sker.

1. INLEDNING

1.1 Inledning

Nordkalk AB (i fortsättningen Nordkalk, bolaget eller sökanden) är det svenska dotterbolaget till Nordkalk Oy AB som tillverkar kalkstensbaserade produkter som används inom miljövärd, industri och lantbruk. I Nordkalk ingår verksamheter på åtta orter i Sverige och ca 170 anställda. Storugns på Gotland utgör den största täkt- och sorteringsverksamheten inom Nordkalk. Där har ca 80 anställda och ca 20 entreprenörer kopplade till sin verksamhet.

Bolaget bedriver täktverksamhet på fastigheten Gotland Lärbro Stora Vikers 1:94 (Klinthagentäkten). Tillstånden för den verksamheten löper ut den 31 december 2014 men det finns brytvärd kalksten kvar inom det befintliga täktområdet och i närheten av det.

Denna ansökan gäller tillstånd till befintlig och utökad verksamhet i Klinthagentäkten samt tillstånd till bortledning av yt- och grundvatten m.m.

1.2 Målets handläggning

Ansökan kom in till mark- och miljödomstolen den 11 april 2014. Efter en uppdatering av sakägarförteckningen, kungjordes ansökan i slutet av maj. Härefter har remissmyndigheter och andra intressenter yttrat sig. Bolaget har bemött yttrandena. Bolaget har även gjort mindre justeringar av yrkanden och villkorsförslag, kompletterat materialet i ansökan samt på ett sent stadium av målets handläggning reservationsvis yrkat dispens från artskyddsförordningen och tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Huvudförhandling och syn hölls den 12-14 november 2014.

Naturvårdsverket har den 11 november 2014 begärt att regeringen med stöd av 17 kap. 3 § miljöbalken ska förbehålla sig att pröva tillåtligheten av den ansökta verksamheten. Regeringen har ännu inte lämnat besked om något förbehåll.

1.3 Tidigare beslut

För den i ansökan befintliga verksamheten inom det södra respektive norra täktområdet i Klinthagentäkten har Nordkalk två tillstånd att bryta maximalt 4,2 Mton kalksten per år. Tillstånden är meddelade av länsstyrelsen 2002-05-14 (dnr 541-3733-01) och 2004-05-10 (dnr 541-3294-03). Tillståndet avseende det södra täktområdet innehåller även tillstånd för grovkrossanläggningen i Klinthagentäkten. Tillståndsbesluten för det södra respektive norra täktområdet förlängdes genom beslut meddelat av länsstyrelsen 2010-03-15 (dnr 551-5716-09 och 551-5664-09) och gäller till och med den 31 december 2014.

Nordkalk har även tillstånd att bryta ut den s.k. Vägbanken som löper genom det södra och det norra täktområdet. Tillståndet omfattar ett totalt uttag av 3 Mton kalksten till och med år 2013, se beslut 2008-04-24 (dnr 551-4338-07). Länsstyrelsen i Stockholms, miljöprövningsdelegationen, har genom delbeslut 2013-12-19 (5511-40819-2013) lämnat Nordkalk tidsbegränsat tillstånd att fortsätta

bryta ut Vägbanken i enlighet med tidigare gällande beslut till dess att ärendet avgjorts slutligt, dock längst till och med den 31 december 2014.

Nordost om det befintliga täktområdet ligger Natura 2000-området Hoburgsmyr för vilket Nordkalk innehar ett särskilt tillstånd avseende bedrivandet av täktverksamhet i närheten av myren. Tillståndet meddelades av Länsstyrelsen i Gotlands län 2003-10-13 (dnr 541-3294-03).

Nordkalk innehar även tillstånd enligt miljöskyddslagen för verksamheten i Storungs, dvs. för utlastning av sten samt kross- och sorteringsanläggningar m.m. Tillståndet meddelades av länsstyrelsen 1998-10-08 (dnr 241-1568-98). En ansökan om fortsatt och ändrad verksamhet avseende bearbetning av kalksten samt hamnverksamhet inom fastigheterna Lärbro Stora Vikers 1:94 och 1:95 gavs in till Miljöprövningsdelegationen den 12 april 2012 och handläggs för närvarande (dnr 5511-18157-2012). Syftet med den ansökan är huvudsakligen att kunna möta de behov som uppstår i samband med att Bungetäkten tas i drift.

Nordkalk har sedan 2006 drivit en fortfarande pågående tillståndsprocessen för att få öppna en ny täkt på fastigheten Bunge Ducker 1:64 (Bungetäkten). Bungetäkten beräknas kunna säkra Nordkalks behov av kalksten under 20-25 år. Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen lämnade tillstånd till verksamheten i juni 2014 (mål nr M 3666-13). Domen har överklagats till Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen.

I bolagets ansträngningar att undvika ett produktionsstopp har Nordkalk därutöver tidigare även ansökt om tillstånd till en mindre utökning av Klinthagentäkten inom ett område längs med Klinthagens östra sida, på fastigheten Lärbro Stora Vikers 1:94. Ansökan avslogs i ett beslut som överklagades av Bolaget. Mark- och miljödomstolen avslag emellertid Bolagets överklagande i huvudsak till följd av oklarheter rörande tolkningen av villkor för luftstötväg, i övrigt ansågs verksamheten godtagbar ur miljösynpunkt (dom 2013-09-25 i mål nr 594-13, ej PT i MÖD, M 9398-13).

1.4 Avgränsning av ansökan

Hamnen och verket vid industrianläggningen i Storungs regleras i ett tillstånd meddelat av länsstyrelsen den 8 oktober 1998 (dnr 241-1568-98) med justerade villkor genom en dom från Stockholm tingsrätt, miljödomstolen, den 4 juni 1999 i mål M 159-99 (aktbil. 100). Tillståndet omfattar befintligt kross- och sorteringsverk, utlastning i hamnen, vattenhantering i produktion, verkstad, VA och deponi. Inledningsvis hanterades verksamheten vid Storungs och täktverksamhet i Klinthagen i ett och samma tillstånd. I samband med det utökade tillståndet för södra Klinthagen den 14 maj 2002 (dnr 541-3733-01), återkallades 1998 års tillstånd i de delar som avsåg verksamheten i Klinthagentäkten och ersattes således med 2002 års täkttillstånd. Härefter har verksamheterna i Klinthagentäkten och i Storungs reglerats i separata tillstånd. Verksamheterna sammanbinds geografiskt av det ca tre km långa transportbandet men ligger på ett alltför stort avstånd från varandra för att de skulle kunna ses som en och samma verksamhet.

Den planerade verksamheten i Bungetäkten innebär i korthet att kalksten bryts och primärkrossas i Bungetäkten för att därefter transporteras via ett nytt transportband till sorteringsverk och utskeppningshamn i Storugns. Verksamheten kommer att få betydande utsträckning i både rum (totalt 170 hektar, exklusive transportbandet) och tid (drifftid cirka 25 år, exklusive anläggningsarbetet). Där transportbandet planeras att komma fram nordöst om det befintliga verket nere vid Storugns kommer ett nytt sorteringsverk att anläggas. När det nya sorteringsverket är satt i drift planeras även att göra förändringar av utlastningsutrustningen i hamnen.

Nordkalks framtida verksamhet i Storugns är i hög grad beroende på utgången i den pågående tillståndsprövningen av Bungetäkten. Ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet i Klinthagentäkten, däremot, innebär inga förändringar av verksamheten vid Storugns. De begränsade, kampanjvisa, trucktransporter och hantering av märgelsten till viss kund kommer som tidigare att anmälas till tillsynsmyndigheten inom ramen för gällande verkstillstånd i Storugns. Med hänsyn till detta anser inte Nordkalk att det föreligger något skäl att pröva verksamheten i Storugns inom ramen för denna ansökan.

2. YRKANDEN

2.1 Tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken

Nordkalk Aktiebolag (i fortsättningen sökanden, Nordkalk eller bolaget) har, som man slutligen bestämt sin talan, yrkat tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken

- till fortsatt och utökad täkt av kalksten enligt 9 kap. 6 § miljöbalken inom markerade bryt- och verksamhetsområden på fastigheten Gotland Lärbro Stora Vikers 1:94 av högst 3,5 miljoner ton kalksten per år (bilaga A:1 och A:3 till ansökan, aktbil. 1),
- att få utföra samtliga de arbetsmoment som behövs för verksamheten innefattande bl.a. borrhning, sprängningsarbeten, schaktning, uppläggning, lastning, krossning och transporter av kalksten samt åtgärder för efterbehandling av täkten, allt i huvudsaklig överensstämmelse med tidigare meddelade tillstånd och med denna ansökan jämte bilagor.
- Ansökan omfattar tillstånd till en fortsatt täktverksamhet om kvarvarande ca 13 miljoner ton kalksten samt en utökad täkt om 7,5 miljoner ton kalksten under en sammanlagd brytperiod på sex år med ett årligt sammanlagt maximalt uttag om 3,5 miljoner ton.

2.2. Tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken

Nordkalk har, som man slutligt bestämt sin talan, yrkat tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken

- att få bortleda inläckande yt- och grundvatten från Klinthagentäkten och utföra erforderliga anläggningar för detta,
- att på fastigheterna Lärbro Stora Vikers 1:94 få schakta, spränga för att skapa reglerande trösclar, gjuta eller förstärka trösclar samt utföra invallnings- och dikningsåtgärder i enlighet med vad som anges i bilaga A:7 och B:10 till ansökan, samt

- att på delar av sträckan mellan täkten och Kappelhamnsviken (på fastigheterna Lärbro Stora Vikers 1:94, Lärbro Stora Källstäde 1:72 och Lärbro Stora Vikers 6:1) utföra
 - dike 1: rensningar,
 - dike 2: rensningar samt byta ut två väg-, dikestrummor och ändra dikes djup, samt
 - dike 3: rensningar, förändra dikets läge samt utföra erforderliga anläggningar för bortledning av inläckande yt- och grundvatten, allt i enlighet med vad som anges i bilaga A i Nordkalks skrivelse daterad den 3 november 2014.

2.3 Deldom med interimistiskt tillstånd till täktverksamhet

Nordkalk har, för det fall domstolen inte hinner ta ställning till ansökan i dess helhet före den 31 december 2014, yrkat att mark- och miljödomstolen genom deldom meddelar Nordkalk interimistiskt beslut om tillstånd till en förlängning av de nuvarande tillstånden för Klinthagentäkten i enlighet med ansökan. Vidare har Nordkalk yrkat att den deldomen förenas med ett verkställighetsförordnande eftersom det är angeläget att bolaget kan fortsätta bedriva verksamhet även efter den 31 december 2014.

2.4 Dispens enligt artskyddsförordningen; Natura 2000-tillstånd

Bolaget har, med reservation för att domstolen bedömer att åtgärderna är dispenspliktiga, ansökt om dispens från artskyddsförordningen för svartfläckig blåvinge och apollofjäril samt salepsrot, bredarun, vit skogslilja, ängsnycklar, skogsnycklar, purpurknipprot, skogsknipprot, brudsporre, praktsporre, svärdskrissla, tvåblad, nästrot, flugblomster, sankte pers nycklar, nattviol och blåsippa.

Bolaget har, med reservation för att domstolen bedömer att tillståndplikt föreligger, ansökt om tillstånd enligt 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken (för utbrytning av två kvarvarande pallar inom befintligt täktområde samt för nybrytområdet).

2.5 Övriga yrkanden

Nordkalk har yrkat att mark- och miljödomstolen

- godkänner miljökonsekvensbeskrivningen,
- fastställer arbetstiden för vattenverksamheten till tio (10) år från den dag tillståndsdomen vinner laga kraft,
- fastställer tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada på grund av vattenverksamheten till femton (15) år från arbetstidens utgång,
- bestämmer tiden för igångsättande av den miljöfarliga verksamheten till fem (5) år från den dag tillståndsdomen vinner laga kraft,
- förordnar att tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande), i första hand till den ansökta verksamheten i dess helhet och i andra hand att delar av nybrytområdet och

de två kvarvarande pallarna i täktens nordöstra hörn inte ska omfattas av ett förordnande (aktbil. 119).

- fastställer att villkor föreskrivs i enlighet med nedan redovisade förslag,
- fastställer prövningsavgiften slutligt till 15 000 kr, samt
- för att säkerställa att skyldigheterna enligt detta tillstånd fullföljs, vad gäller erforderliga avslutnings- eller efterbehandlingsåtgärder, har verksamhetsutövaren hos Länsstyrelsen i Stockholms län ställt säkerhet i form av bankgaranti om 16 Mkr genom beslut 2008-04-24 (dnr 551-4338-07). Om Nordkalk ges tillstånd till den utökade täktverksamheten i enlighet med ansökan kommer säkerheten att utökas med ytterligare 3Mkr till sammanlagt 19 Mkr.

3. ANSÖKAN

3.1 Orientering

Klinthagentäkten ligger sydost om Kappelshamnsviken, cirka tre kilometer norr om Lärbro och lika långt söder om Storugns på norra Gotland. Brytning sker idag i ett öppet dagbrott och har pågått sedan slutet av 1980-talet. Närmaste bebyggelse från Klinthagentäkten beräknas till 300 m från (den södra) täktgränsen (900 m från det nya brytområdet). Mellan bostäderna i söder och täktområdet går väg 148. Norr om Klinthagentäkten finns tillstånd för tretton vindkraftverk (Siral System Co AB) samt en motorbana (Gotland Ring). Öster om täktområdet ligger Natura 2000-området Hoburgsmyr.

Såväl den befintliga täktområdet som det tillkommande täktområde ligger inom fastigheten Lärbro Stora Vikers 1:94. Det är såldes fastigheten och dess närområde som kan komma att beröras av verksamhetens eventuella påverkan på människors hälsa och miljön.

Inom området finns en begränsad kvarvarande tillgång till kalksten av hög kvalitet. Området är mycket lämpligt för fortsatt täktverksamhet. Det är utpekad som riksintresse för mineralutvinning. Utöver detta finns det redan tillgång till såväl krossning- och sorteringsverksamhet, hamn och kalkugn i Storugns som en färdig industriväg samt ett transportband för transport av kalkstenen mellan Klinthagen och Storugns.

3.2 Mark- och miljödomstolens behörighet

Enligt 4 kap. 2 § miljöprövningsförordningen (2013:251) utgör täkt av berg med ett verksamhetsområde som är större än 25 hektar tillståndspliktig s.k. B-verksamhet som i normalfallet prövas av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation.

Det är nödvändigt att leda bort täktvatten från befintliga täktsjöar för att täktområdet inte ska vattenfyllas under pågående verksamhet. Faktum är att täktvatten (direkt nederbörd, tillrinnande ytvatten och inträngande mark- och grundvatten) har letts bort från täktområdet allt sedan takten påbörjades på 1980-talet. Länsstyrelsen har dock genom beslut 2014-01-20 (dnr 535-3286-13) förelagt Nordkalk att ansöka om

tillstånd för den planerade bortledningen. Som svar på bolagets anmälan om dikesrensning har länsstyrelsen genom meddelande 2014-02-06 (dnr 535-4435-13) upplyst bolaget om att det bör göras en gemensam prövning av vattenfrågorna. Mot denna bakgrund omfattar ansökan samtliga delar av den vattenverksamhet som behöver utföras till följd av brytningen i Klinthagentäkten.

3.3 Samråd

Nordkalk har genomfört ett samrådsförfarande enligt 6 kap. miljöbalken och upprättat en samrådsredogörelsen (se bilaga B:1 till ansökan). Vad som framkommit vid samrådet har beaktats vid upprättandet av denna ansökan och vid uppdateringen av MKB:n i den mån som synpunkterna berör den nu aktuella ansökan för fortsatt utbrytning av vägbanken.

Nordkalk har vid möte den 27 augusti 2013 lämnat uppgifter till länsstyrelsen i (tillsynsmyndigheten) om den fortsatta verksamheten inom området för Klinthagentäkten. Nordkalk har även den 30 september 2013 haft inledande samtal med miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Stockholms län.

Mot bakgrund av att verksamheten får anses ha en betydande miljöpåverkan har samrådet därefter fortsatt genom dels utskick av samrådsunderlag till enskilda berörda och till berörda myndigheter samt annonsering i Gotlands Allehanda och Gotlands Tidningar. Ett samrådsmöte med enskilda berörda hölls i Storugns den 8 oktober 2013. Det skriftliga samrådet avslutades den 31 oktober 2013.

Som en följd av samrådet med tillsynsmyndigheten och miljöprövningsdelegationen valde Nordkalk att ansöka om tillstånd för en förlängning av täktillståndet för Vägbanken separat då det tidigare tillståndet löpte ut per den 31 december 2013. Som tidigare nämnts har miljöprövningsdelegationen genom delbeslut 2013-12-19 (5511-40819-2013) lämnat Nordkalk tidsbegränsat tillstånd att fortsätta bryta ut Vägbanken i enlighet med tidigare gällande beslut till dess att ärendet avgjorts slutligt, dock längst till och med den 31 december 2014. Den samrådsredogörelse som bifogas nu aktuell ansökan omfattar därmed även Vägbanken.

3.4 Beskrivning av verksamheten

3.4.1 Täktverksamheten

Ansökan omfattar tillstånd till fortsatt täktverksamhet om kvarvarande ca 13 Mton kalksten samt en utökad verksamhet om 7,5 Mton kalksten under en sammanlagd brytperiod på sex år och med ett årligt sammanlagt maximalt uttag om 3,5 Mton. De mängder och den tid som anges i yrkandet utgör den yttersta ramen för prövningen och avser den situation att Nordkalk AB ges tillstånd till såväl den befintliga täktverksamheten som till nybrytområdet. Vid ett sådant scenario kan Nordkalk nyttja kvarvarande stenreserver av s.k. pall-2-kvalitet enligt befintliga tillstånd samt tillkommande sten av s.k. pall-1 kvalitet från det nya brytområdet och blanda samman dessa under en brytperiod som kan sträcka upp till sex år.

Enligt de befintliga tillstånden för täkten återstår 21 Mton, varav ca 8 Mton avser lågkvalitativ s.k. mägersten som i dagsläget ligger under redan utlagda avbaningshögar i den södra delen av täkten. Den mägerstenen ska inte ingå i tillståndsansökan. Den totala brytvolymer i Klinthagentäkten uppgår därför till 13 Mton.

Den kvarvarande brytvolymer i Klinthagentäkten utgörs för närvarande av 1 Mton pall-1 sten, 3,5 Mton pall-2 sten och 8,5 Mton mägersten. I den produktion som för närvarande pågår, och som avses att fortsättas genom ansökan, kombineras pall 1- och pall 2-sten till en blandning om ca hälften av vardera kvaliteter. Vid årsskiftet 2014/15 kommer all pall 1-sten inom ramen för befintliga täktstillstånd att vara helt utbruten medan endast ca 1,4 Mton pall 2-sten bedöms finnas kvar, se tabell 1 nedan.

Tabell 1. Kvarvarande stenvolymer och stenkvaliteter, enligt befintliga täktstillstånd

Stenkvaliteter	Mängd kalksten enligt nuvarande tillstånd, Mton	Mängd kalksten efter 2014 års slut, Mton
Pall-1 , motsvarande Bunge-kvalitet	1,0	---
Pall-2 , hög-svavel/låg-kisel	3,5	ca 1,4
Mäger, hög-svavel/hög-kisel	8,5	8,5
Totalt	13	ca 9,9

Den totala volymen av högkvalitativ pall 1-sten i nybrytområdet uppgår till ca 4,5 Mton. Genom att kunna dryga ut pall 1-stenen med 2,5 Mton pall 2-sten från det planerade nya brytområdet, samt viss kvarvarandepall 2-sten från det befintliga täktområdet, kan täktens livslängd ökas något, se tabell 2 nedan. Blandningen av olika stenkvaliteter innebär emellertid högre svavel- och kiselhalter än vad som är optimalt för kunderna.

Tabell 2. Kvarvarande stenvolymer och stenkvaliteter i planerade nybrytområdet

Stenkvaliteter	Mängd kalksten enligt tillståndsansökan, Mton
Pall-1 , motsvarande Bunge-kvalitet	4,5
Pall-2 , hög-svavel/låg-kisel	3,0
Totalt	7,5

Efter årsskiftet 2014 bedömer Nordkalk AB att det vid en blandning till hälften mellan pall 1-och pall 2 sten kommer finnas knappt 9 Mton kvalitativ kalksten att försörja befintliga kunder med, se tabell 3 nedan. Detta förutsatt att tillstånd ges för såväl det nya brytområdet som för befintlig täkt. I tabell 3 redovisas också ca 8,5 Mton lågkvalitativ mägersten som efterfrågas av ett mycket fåtal kunder.

Tabell 3. Totala stenvolymer och stenkvaliteter enligt ansökan (efter 2014)

Stenkvaliteter	Mton
Pall-1 , motsvarande Bunge-kvalitet	ca 4,5
Pall-2 , hög-svavel/låg-kisel	ca 4,4, varav 3,0 i nybrytområdeet och 1,4 i befintligt brytningsområdet
Totalt Pall-1 och Pall-2 sten (som kan blandas 50/50 procent)	ca totalt 8,9
Totalt märgelsten , hög-svavel/hög-kisel	8,5

Nordkalk är beroende av det planerade nya brytområdet för att kunna bibehålla dagens produktion av en hög stenkvalitet till befintliga kunder. Om endast området för befintliga täktillstånd ges tillstånd efter årsskiftet, kommer endast en mindre produktion av s.k. pall 2-sten kunna bedrivas med avsättning hos en mycket begränsad kundkrets. En förlängning av befintliga tillstånd kan även möjliggöra för viss brytning av märgelsten, vilket enstaka kunder kan ta emot mindre årliga volymer av. Ett fåtal kunder skulle således kunna komma att bibehållas för en tid framåt vid en förlängning av befintliga tillstånd. För att Nordkalk i praktiken ska ha möjlighet att upprätthålla verksamheten i avvaktan på Bungetäktens slutliga avgörande är det således den högkvalitativa stenen i nybrytområdeet av största vikt.

Som mest söker bolaget därför tillstånd om en stembrytning under sex år, men täktens livslängd är helt beroende av vilken planerad årlig produktionsvolym som bolaget väljer. En viktig styrande faktor här är hur länge tillstånden för den planerade Bungetäkten dröjer för att bolaget ska kunna undvika ett långvarigt produktionsstopp som får allvarliga konsekvenser för Nordkalk och dess kunder. De kvarvarande volymerna i de befintliga täktillstånden bedöms inte räcka så länge som sex år, varför yrkandet om sex års brytperiod baseras på att även det nya planerade brytområdet får tas i anspråk.

3.4.2 Vattenverksamheten

Befintlig bortledning

Den nuvarande vattenhanteringen i Klinthagen har vuxit fram allt sedan 1980-talet när täkten var mindre. Avvattningen av det södra och mellersta täktområdet har framför allt skett genom att överskottsvattnet i täkten, som huvudsakligen orsakas av nederbörd, regelbundet har avletts från täkten. Täktvattnet har i flera olika delströmmar letts till nedströms liggande bäcksystem via ett s.k. översilningsområde. För det norra täktområdet, som togs i anspråk 2004, har avvattningen framförallt skett via markområden norr om täkten. Där har täktvatten pumpats över pall 1-kanten och översilats över ett mindre markområde närmast täkten för att sedan med naturligt självfall och via trummor under truckvägar m.m. rinna ned längs med befintliga diken för att infiltrera översilningsområdet vid högvatten och via ett mindre ungsöksområde för att transporteras vidare till det befintliga naturliga bäcksystemet nedströms Klinthagen. Det nedströms liggande bäcksystemet, den s.k. Klinthagenbäcken, har således ända sedan 1980-talet erhållit en regelbunden delström av vatten från täkten. Denna verksamhet har emellertid varit

oreglerad i tidigare och befintliga täkttillstånd. Av denna anledning finns det inte heller någon dokumentation över bortledda volymer och flöden.

Ansökt bortledning

Nordkalk ansöker nu om tillstånd till bortledande av vatten från Klinthagentäkten. Det vatten som behöver ledas bort består till största del av nederbörd och annat markvatten. Den totala årliga täktvattenbildningen i Klinthagentäkten, inkl. det nya brytområdet, uppgår till ca 700 000 m³, varav 600 000 m³ utgör nettonederbörd och ca 100 000 m³ utgör grundvatten (se bilaga B:6 till ansökan).

Täktvattnet kommer att pumpas i ledningar och/eller ledas i självledande diken till två befintliga vattenmagasinen, Pall 2-sjön och Polenhålet. I täktsjöarna sker också sedimentering. Täktsjöarna fungerar också som utjämningsmagasin över året. Därigenom kan bortledningen styras och ske med jämnare flöden för att på så sätt undvika oönskade flödestoppar eller längre perioder av torrläggning i Klinthagenbäcken. Magasinen i Pall 2-sjön och Polenhålet ger även möjlighet att upprätthålla ett minimiflöde i Klinthagenbäcken om så önskas.

Avledning sker endast från Polenhålet. Från pumpen i Polenhålet norra kant leds täktvattnet vidare i en rörledning till befintligt dräneringsdike som leder bort till utsläppspunkten. Från utsläppspunkten rinner sedan täktvattnet över ett större översilningsområde med en naturlig lutning åt väster ner mot Kappelhamnsviken. Vattnet från översilningsområdet fångas sedan upp av ett dräneringsdike längs med den jordbruksfastighet som ligger väster om översilningsområdet. Vid detta dike rinner vattnet längs med kanten av jordbruksfastigheten vidare västerut och tar sig via sidodräneringsdiken ut till ett naturligt bäcksystem, den s.k. Klinthagenbäcken, som leder hela vägen ner till Kappelhamnsviken.

Dikesrensning; omgrävning av diken; anläggande av trummor m.m.

Inom bolagets fastighet kommer läget för dike nr 3 samt därtill hörande rörledning att ändras. Det diket kommer även att rensas. Under efterbehandlingsfasen kommer ytterligare arbeten att utföras; ett nytt dike med trösklar och en ny utsläppspunkt till översilningsområdet kommer att anläggas.

Även dräneringsdikena längs med den befintliga jordbruksmarken, direkt väster om översilningsområdet, samt det dike som leder Klinthagenbäcken ut i Kappelhamnsviken efter väg 691 behöver rensas för att bättre avleda vattnet (dike nr 1-2). Två vägtrummor kommer att bytas ut och förbättras. Berörda sträckor av Klinthagenbäcken och lägen för trummorna framgår av karta (aktbil. 110). Det kommer även att i viss mån bli nödvändigt att förändra djupet för diket längs med jordbruksmarken (dike nr 2).

3.5 Transporter m.m.

3.5.1 Ordinarie drift; krossning och transport av pall 1- och pall 2-sten

Vid ordinarie drift i täkten kommer fyra tipptruckar (65 ton) att köra i skytteltrafik mellan olika brytfronter i Klinthagen till primärkrossen. Att beräkna den exakta mängden trafik kan vara svårt eftersom trafiktätheten kommer variera stort

beroende på om brytfronten och truckarna är nära eller långt bort från primärkrossen. De bullermässiga bedömningarna har dock baserats på att antalet transporter med truckar vid ordinarie drift i Klinthagentäkten uppgår till ca 16 st/tim.

Vid ordinarie drift parkeras truckarna i Klinthagentäkten. De körs således inte dagligen till verkstaden i Storugns. En bedömd medelnivå av trucktrafiken vid övriga tidsperioder när inte mägerstenen körs ner till Storugns med truckar är således ca 1-4 truckar per månad till Klinthagen, dvs. mycket låga mängder trucktrafik. Det kan då handla om att en truck ska tas ner för service eller att finessmaterial från Storugnsverket körs upp till Klinthagentäkten brytfronter med truck för att jämna till berget vid pågående brytfronter för att minska slitaget på fordonens däck etc. Övriga ordinarie dagliga transporter av servicefordon för produktions- och underhållspersonal samt övriga entreprenörer har inte redovisats men utgörs inte heller av någon tung trafik.

3.5.2 Kampanjer; krossning och transport av mägersten

Mobilkrossning kommer att ske under kampanjer till dess önskad årlig volym har uppnåtts, maximalt 120 000 ton per år. Erfarenheterna från 2012, när en mindre mängd mägersten krossades i Klinthagentäkten med en mobilkross under de kallaste vintermånaderna, visar att det är svårare att producera sten med mobilkross vintertid jämfört med andra tider under året. Av detta skäl är det önskvärt att hinna få färdigt mobilkrossningen innan den kallare årstiden med ihållande kyla, is och snö. Även s.k. ”frost och tö-perioder” har visat sig skapa produktionsproblem med siktband och dylikt. Möjligheten att kunna använda mobilkrossen under sommarhalvåret är således viktigt av produktionstekniska skäl. En sådan produktion kan bedrivas inom gällande arbetstider för sommartid och medför inte någon risk för överskridande av gällande bullervillkor.

Den befintliga infrastrukturen i täkten bygger på att okrossad sten töms i primärkrossen för en första krossning, varefter ytterligare krossning sker i verket vid Storugns. Det finns inte någon lastficka att lasta ”en färdigkrossad” fraktion från Klinthagen på det ca 3 km långa transportbandet mellan Klinthagen och anläggningen i Storugns. Även om en tippficka hade funnits till transportbandet uppkommer problem när den mobilkrossade stenen når Storugns. Den tekniska infrastrukturen vid Storugns är nämligen sådan att den inte erbjuder någon ”by pass-lösning” för en färdigkrossad fraktion av betydligt sämre kvalitet. Eftersom den mobilkrossade stenen är av mägerstenskvalitet kan den inte heller gå in i verket eftersom den där per automatik skulle fördelas på samtliga fraktioner på befintliga produktionshögar och därigenom blandas med den högre stenkvalitet som andra kunder får. En sådan lösning skulle förstöra kvaliteten på alla stenfraktioner på verket.

Tekniska lösningar för att konstruera ett stickband eller någon annan form av ”by pass-funktion” har undersökts och skulle kräva en omfattande ombyggnation av infrastrukturen. Den är således förknippad med en orimligt stor investering för en förhållandevis liten volym mägersten. Nordkalk har enbart en kund som efterfrågar mägersten. I dagsläget bedöms det ännu som osäkert hur stabilt och långsiktigt

leveranserna till denna kund blir varför en rimlig avskrivningsplan inte bedöms som realistisk.

Det finns alltså ett antal tekniska hinder som försvårar möjligheten att hantera den mindre volym av mägersten i befintlig infrastruktur för krossning, transport och för sortering.

Mellan Klinthagentäkten och Storugnsverket finns endast en stor truckväg. (Se orange linje på karta, aktbil. 99.) Detta eftersom bolaget normalt endast har fyra tipptruckar i drift. När de fyra tipptruckarna går i skytteltrafik mellan Klinthagen och Storugns förekommer inte samtidigt några andra trucktransporter på truckvägen eller i täkten.

Genomförda bullersimuleringarna har baserats på ett ”drift case” där den mobila krossverksamheten och primärkrossen med tillhörande transportband ner till Storugns är i drift samtidigt. Simuleringarna har också utgått från att brytfronten ligger närmast bostäderna vid väg 148 samtidigt som vind ligger på mot de bostäder. Simuleringarna utgår även från att den ordinarie täktverksamheten i övrigt med allt från borring, sprängning, lastning och trucktransporter från brytfronter till mobilkross respektive primärkross kommer också att vara i drift samtidigt som det mobila krossverket. Bullersimuleringarna ligger också till grund för bolagets bedömningar kring föreslagna arbetstider enligt följande:

- Mobilkrossning, måndag – fredag kl. 7.00-22.00
- Trucktransporter av mobilkrossad sten till Storugns, måndag – fredag kl. 7.00-22.00

Någon verksamhet som med mobilt krossningsverk och trucktransporter till Storugns kommer inte att bedrivas under helger.

3.5.3 Preciseringar rörande trucktransporterna till Storugns

Det är i sammanhanget viktigt att framhålla att under dagar då transporter av mobilkrossade sten av lägre kvalitet till Storugns sker med truckar, så kommer det inte att ske några ordinarie trucktransport från andra brytfronter. Primärkrossen, transportbandet ner till Storugns samt verket nere på Storugns kommer också stå still dessa arbetsdagar eftersom den ordinarie verksamheten också står still. Utlastningen i hamnen bedöms däremot kunna ske samtidigt som truckarna med mägersten körs ner och tippas vid Storugnsverket.

Trucktransporterna kommer sannolikt att ske i samband med ordinarie inplanerade löpande driftstopp av verket och transportband och primärkross. Lagerutrymmet nere på verket i Storugns för mägersten är begränsat volymmässigt. Trucktransporterna av sten kommer således ske kampanjvis under några dagar inför en inplanerad skeppslast med fartyg från ca 3 000 – ca 13 000 ton.

Sammanlagt innebär det i realiteten att ca 90 000 ton mägersten kampanjvis kommer att köras ner från täkten med truck över året. Det kommer innebära maximalt ca 200-250 trucktransporter per månad de månader på året som denna alternativa stenkvaliteten ska transporteras ner till Storugns. Detta motsvarar ca 16 dumpers per timme och 40-60 ton per fordon. Det är också detta antal truckar per

timme, av just den truckmodell som bolaget innehar i tåkten, som ligger till grund för genomförda bullersimuleringar.

En ytterligare viktig faktor i bedömningen av den samlade påverkan vid trucktransporterna är att transportbandet som normalt har en ljudbelastning mot bostäderna söder om Storugns kommer stå still och ersätts av ljud från trucktransporterna enligt angivna antalet passager per timme.

3.5.4 Övriga transporter

Vissa dagar transporteras finmaterial mellan Storugnsverket och bolagets lager av finmaterial i det gamla Storugnsbrottet och till återställningsarbeten i Klinthagentakten. Då används två mindre dumpers (ca 25 och 40 ton). Från Storugns kör dumprarna (korsar över den orangefärgade truckvägen vid lilafärgad pil i bilaga 3) inledningsvis på samma truckväg som tipptruckarna för att sedan korsa truckvägen österut efter verkstaden och sedan fortsätta till det gamla Storugnsbrottet där finesmateriallagret är beläget. Dessa dumpertransporter regleras inom ramen för den tillståndsgivna verksamheten vid hamnen och verket i Storugns och är enligt bolaget uppfattning inte föremål för prövningen i detta mål.

3.5.5 Trafiksäkerhet

Fordonspersonalen har mycket stor vana att transportera tunga fordon inne på området. Inom området gäller hastighetsbegränsningen 50 km/h. På den stora trucktransportvägen och alla andra mindre körvägar ska samtliga hjulburna fordon vara försedda med blinkljus. Personal ska vara försedd med reflexväst eller skyddskläder inne på området. Samtliga besökande entreprenörer får också se en skyddsfilm innan de får köra in och vistas på området och uppmanas att hålla god marginal till tunga fordon och att följa samtliga skydds- och ordningsföreskrifter som Nordkalk har fastställt för verksamheten. Vid alla infarter till Nordkalks industriområde vid Storugns finns varningsskyltar som förklarar att området är ett industriområde.

3.5.6 Tankning av fordon

I tåkten finns en tankningsplats. Där förvaras drivmedel i en cistern som rymmer 40 kbm. Cisternen är dubbelmantlad, försedd med påkörningsskydd och placerad under tak. Tipptruckarna tankas i vid tankningsplatsen. Tankning sker på tät yta, dvs. på hårt kalkstensberg. Vid tankningsplatsen finns även absolförrådet. Det finns alltså tillgång till saneringsutrustning.

Borriggar och andra larvgående fordon tankas där de befinner sig i tåkten. En tankbil som rymmer 18,5 kbm. Tankningen sker på tät yta, dvs. på hårt kalkstensberg. Fordon som står i skott eller liknande kör ner till tät yta för tankning.

3.6 Miljökonsekvenser av den planerade verksamheten m.m.

Miljöstörningarna från verksamheten uppstår främst vid borring, sprängning, lastning och transport samt krossning av sten. Sprängning ger upphov till buller och vibrationer och dammspridning. Lastning och transporter ger i sin tur upphov till

buller och dammspridning och emissioner till luft. Grovkrossningen kommer att ske vid den befintliga primärkrossen.

De störningar som den ansökta täktverksamheten kommer att ge upphov till bedöms i stort motsvara miljökonsekvenserna av den befintliga verksamheten med tillägg för den ansökta vattenverksamheten.

3.6.1 Damning

Verksamheten (borrning, sprängning, lastning och transporter) ger upphov till diffus dammbildning och spridning. Under alla torra dagar på året när trucktransporter i verksamheten förekommer oavsett om det är i Klinthagentäkten eller på den stora truckvägen samt nere vid Storugnsverket så vattnas vägarna med en vattenbil regelbundet för att minska damningen från vägarna. Vidare samlas damm från borrning upp i stoftavskiljare och transportbandet är inbyggt för att förhindra spridning av damm.

3.6.2 Buller

Den ansökta verksamheten genererar buller vid arbeten med borrning, sprängning, lastning, transport och krossning. Den dominerande bulleremissionen från Klinthagentäkten utgörs dagtid av driften av de ett eller två hydrauldrivna borrarregatena. Buller uppkommer även vid lastning med grävmaskin eller hjullastare i truckar, transporter och tippning med truckar samt primärkrossning av den utbrutna stenen.

En bullerutredning har genomförts. Vid beräkningarna har mobil utrustning, t.ex. borrarregat, placerats i bullermässigt mest ogynnsamma lägen för att beskriva ett värsta fall. Beräkningarna visar att den planerade brytningen av pall 1-2 sten med angivna förutsättningar innehåller nuvarande bullervillkor (motsvarande Naturvårdsverkets riktvärden) vid bostäderna söder om Klinthagen. Vid brytning på pall 1-nivå närmast bostäderna i den sydöstra delen av täkten krävs dock att borrhjulet är avskärmat eller ljuddämpat. För bostäderna väster om transportbandet blir bullersituationen i stort sett oförändrad eftersom den beräknade ljudnivån domineras av det transportbandet. Vid kampanjvis produktionen av mägersten (då truckar används för transport till Storugns) blir den ekvivalenta ljudnivån marginellt högre jämfört med normalfallet (då primärkrossad sten transporteras på transportbandet). Momentant kommer den maximala ljudnivån vid bostäderna i väster emellertid bli högre vid transporter på truckvägen jämfört med på transportbandet. Nattetid (kl.05:30-07 och 22-22:30) måste därför buller från trucktrafiken minskas vid normal produktion t.ex. genom att kapaciteten reduceras samt att den mobila krossen inte är i drift.

Uppföljande bullermätningar kommer att genomföras och redovisas till tillsynsmyndigheten både inom ramen för nuvarande tillstånd för Storugnsverkets verksamhet samt för Klinthagens kommande täktverksamhet.

3.6.3 Vibrationer, luftstötvåg och stenkastning

Vibrationer och luftstötvåg samt eventuell stenkastning uppstår tillfälligt vid sprängningsarbeten i tälkten, men kommer att hanteras för att omgivningspåverkan ska bli minimal. Se bolagets åtaganden (avsnitt 5 nedan).

3.6.4 Påverkan på vatten

Den generella påverkan på ytvattensystem inom och nedströms tälktområdet hänför sig till dels hydrologisk påverkan genom att flödesmönster kan komma att förändras, dels kemisk påverkan genom att föroreningar exempelvis N-tot, klorider och sulfater släpps ut till recipient som överskottsvatten. De mätningar av vattenkvalitet som har vidtagits visar emellertid att vattnet vid översilningsytan, efter sedimentering och utblandning i Pall 2-sjön och i Polenhålet, håller en god kvalitet utan större skillnad från vattenkvaliteten i Klinthagenbäcken i stort.

Återföring av tälktvatten till det intilliggande bäcksystemet har pågått en längre tid och risken för framtida negativa biologiska konsekvenser bedöms vara liten. Den viktigaste hydrologiska förändringen förväntas till följd av efterbehandlingen då planen är att södra delen av Klinthagentälkten ska vattenfyllas. Inga skador av betydelse befaras emellertid uppkomma på allmänna eller enskilda intressen till följd inverkan på vattenförhållandena.

Övriga frågor med avseende på vattenpåverkan är att diesel, bensin och oljor som används i maskinparken genom läckage kan föroreña mark och vatten. Nordkalk har bra rutiner för det fall att ett läckage skulle inträffa. Saneringsmedel och uppsamlingskärl för dieselcisternen finns i Klinthagentälkten.

3.6.5 Påverkan på kulturmiljön

Den arkeologiska utredningen visar att det inom det nya brytområdet påträffats ett antal fornlämningar i form av tre hålvägar, fyra eventuella stensättningar och ett fossilt odlingslandskap. Utöver detta påträffades ett flertal sentida lämningar i form av elstolpar, grunda stenbrott, gropar och sentida stenhögar. En fornlämningsprocess pågår parallellt med tillståndsprövningen enligt miljöbalken.

3.6.6 Påverkan på Natura 2000; tillståndsplikt enligt 7 kap. miljöbalken

Hoburgsmyrs sydöstra ände ligger på ett avstånd om ca 200 m från det befintliga norra tälktområdet och ca 500 m från det området som genom en utökning av tälkten planeras brytas ut. Vid en förlängning av det norra tälktillståndet kommer de två återstående pallarna längst i norr att brytas ut. Avseende det nya brytområdet är detta litet och grunt jämfört med övriga Klinthagentälkten. Det nya området ligger också på ett längre avstånd från Hoburgsmyr och intilliggande brunnar, som kan beskrivas som skyddsobjekt för grundvattenpåverkan.

År 2012 genomfördes en utredning av grundvattenpåverkan på Hoburgsmyr inför en eventuell utvidgning av tälkten norrut (se bilaga B:11 till ansökan). Den utredningen visar sammantaget att uppmätta trycknivåsänkningar saknar betydelse för Hoburgsmyr och att risken är mycket liten att Hoburgsmyr påverkas vid fortsatt brytning av de två återstående pallarna norrut. Ytterligare analyser av påverkan på grund- och ytvatten har gjorts (aktbil. 72).

Nordkalk har också under våren 2014 låtit genomföra en georadarutredning för att belysa hur karstspricksystemen norr om den idag befintliga täkten kan påverkas av brytning i det nya täktområdet. Utredningen visar att det inte finns några strukturer som medför risk för negativ påverkan på Hoburgsmyr.

Verksamheten inom Klinthagentäkten bedöms således inte medföra någon påverkan på Hoburgsmyr, varken avseende befintliga tillstånd eller vid en utökad verksamhet inom det nya brytområdet.

Länsstyrelsen har meddelat ett särskilt tillstånd för den befintliga täktens påverkan på Natura 2000-området Hoburgsmyr (se länsstyrelsens beslut den 13 oktober 2003, dnr 541-3294-03). Tillståndet är inte begränsat i tiden. Det finns alltså ett gällande Natura 2000-tillstånd för utbrytning av resterande delar av nuvarande täkt.

Nordkalk uppfattar inte Högsta domstolens dom i NJA 2013 s. 613 som ett absolut krav på att en ny Natura 2000-prövning alltid måste ske vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken. Det viktiga är att det i något skede sker en samlad bedömning enligt unionsrättens krav. Unionsrätten i sig har inte några synpunkter på uppbyggnaden av enskilda medlemsstaters miljöprövningssystem. I detta fall har en Natura 2000-prövning skett enligt unionsrätten och tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken meddelats särskilt med egna villkor.

För det fall mark- och miljödomstolen inte delar Nordkalk uppfattning om giltigheten av 2003 års Natura 2000-tillstånd utan anser att Natura 2000-frågan ska prövas igen, vill bolaget anföra följande.

Den första fråga som då uppkommer är om den ansökta verksamheten samlat kan anses påverka miljön i Natura 2000-området Hoburgsmyr på ett sådant betydande sätt att verksamheten är tillståndspliktig enligt 7 kap 28 a § miljöbalken. Eftersom Naturvårdsverket och länsstyrelsen synes dela bolagets uppfattning att nybrytområdet i sig inte kräver ett Natura 2000-tillstånd kan frågan begränsas till om utbrytningen av de två kvarvarande pallarna (motsvarande ca två veckors brytning) inom nuvarande täktgränser medför en sådan risk för betydande påverkan i Hoburgs myr att den är tillståndspliktig. Enligt Nordkalks uppfattning ger de utredningar som presenterats i målet vid handen att risken för sådan påverkan måste anses vara ytterst begränsad. Med den kunskap som finns kring hydrologin i området framstår det som högst tveksamt om verksamheten är tillståndspliktig.

För det fall mark- och miljödomstolen gör bedömningen att det föreligger en tillståndsplikt, vill Nordkalk dock reservationsvis ansöka om att ett tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken. Utredningen i målet får med tillräcklig (fullständig, exakt och slutlig) säkerhet anses utvisa att någon otillåten skada inte riskerar att uppkomma på de livsmiljöer eller den art (styv kalkmossa) som Natura 2000-området Hoburgsmyr avser att skydda. Se även föreslaget kontrollprogram (aktbil. 71). Förutsättningar föreligger därmed för att meddela tillstånd enligt 7 kap 28 a och b §§ miljöbalken.

3.6.7 Påverkan på naturmiljön; dispens enligt artskyddsförordningen

Området för det södra och det norra täktområdet är redan avbanat och till stora delar utbrutet. Det föreligger således inte någon risk för att den fortsatta verksamheten inom dessa områden kan föranleda någon påverkan på natur- eller kulturmiljön.

Nordkalk har utfört en naturvärdesinventering för det ännu inte ianspråktagna täktområdet, det s.k. nybrytområdeet (se bilaga B:8 och B:9 till ansökan). Under sommaren 2014 har även en kompletterande artinventering med fokus på kärlväxter, fjärilar och vedlevande insekter har genomförts (aktbil. 69). Utredningarna visar bl.a. att ett antal rödlistade arter har påträffats vid inventeringen och att ytterligare en rödlistad art finns inrapporterad för området i Artportalen samt att en effekt av en exploatering av det nya brytområdet är att basiska berghällar, alvar och en liten areal karsthällmarker bryts bort.

Enligt den praxis som utvecklats omfattar tillåtlighetsbedömningen av en verksamhet även en prövning av artskyddsfrågan, främst genom lokaliserings- och riksintresseprövningen. Området är utpekad som riksintresse för landets mineralförsörjning och ska därvid skyddas mot åtgärder som kan försvåra utvinningen av dessa. Nordkalks stora behov av tåkten är oomstridd, nybrytområdeet utgör en utvidgning av en redan befintlig täkt. Lokaliseringskraven är uppfyllda. Det kan vidare konstateras att berörda arter i vart fall inte är ovanligt förekommande på norra Gotland och att tåkten därmed inte utgör något hot mot arternas livsbetingelser. Detta även om enskilda artindivider på själva täktområdet kommer att gå förlorade. Nordkalk menar därför att verksamheten kan bedömas som förenlig med artskyddsbestämmelserna och att den inte strider mot förbuden i 4-8 §§ artskyddsförordningen.

För det fall mark- och miljödomstolen inte delar bolaget uppfattning utan anser att den ansökta verksamheten strider mot förbuden i artskyddsförordningen, vill Nordkalk reservationsvis ansöka om dispens för svartfläckig blåvinge och apollofjäril samt salesprot, bredarun (synonym med flockarun), vit skogslilja, ängsnycklar, skogsnycklar, purpurknipprot, skogsknipprot, brudsporre, praktsporre, svärdskrissla, tvåblad, nästrot, flugblomster, sankte pers nycklar, nattviol och blåsippa.

Vad gäller kriterierna för att meddela dispens enligt 14 § artskyddsförordningen måste dessa anses vara uppfyllda i detta fall. Någon realistisk annan lämplig lösning för att tillvarata bolaget behov av kalksten i avvaktan på prövningen av Bungetäkten finns inte. På grund av den generellt sett stora artrikedomen lokalt och regionalt och de stora och i många fall formellt områdesskyddade naturområdena som förekommer i omgivningarna kan inte arternas bestånd i deras naturliga utbredningsområden anses hotade av tåkten. Berörda naturreservat och Natura 2000-områden har dessutom i stor utsträckning kunnat bildas genom markavståenden från kalkstensindustrin på norra Gotland. Nordkalk har således avstått både Hoburgsmyr och den nordost belägna Mölnernmyr och godtagit att dessa blivit Natura 2000-områden. Vad gäller Mölnernmyr bör särskilt nämnas att Nordkalk efter diskussion med Naturvårdsverket och länsstyrelsen avbröt provborrningar i området under år

2001. Mølnermyr blev därmed ett Natura 2000-område. Mølnermyrs Natura 2000-område omfattar 581 ha och ingår i Gotlands tredje största naturreservat.

Regeringen har i en skrivelse till EU-kommissionen 2006-05-04 (M2005/6486/Na) uttalat följande om kalkstensindustrins betydelse:

Det är viktigt att särskilt uppmärksamma den kalk- och cementindustri som finns på norra Gotland. Dessa företag är av mycket stor betydelse för sysselsättningen på ön samt för råvaruförsörjningen till bland annat stålindustrin. Det är därför nödvändigt för företagen att kunna få tillgång till mark för brytning av kalk.

Utpekandet av området som av riksintresse understryker ytterligare det allmänintresse som bolagets möjlighet till fortsatt verksamhet i Klinthagen utgör. Enligt Nordkalks uppfattning är förhållandena sådana att förutsättningar för fortsatt samexistens mellan kalkstensindustrin och naturvårdsintresset föreligger och bör eftersträvas. Området är för övrigt inte utpekat som av riksintresse för naturvården. Skäl för att meddela dispens enligt artskyddsförordningen föreligger således enligt bolagets uppfattning.

3.7 Miljökvalitetsnormer m.m.

Verksamheten bidrar inte till att några miljökvalitetsnormer inte kan innehållas. Med hänsyn tagen till de försiktighetsmått som föreslås kan verksamheten inte heller anses strida mot några av de miljömål som riksdagen fastställt.

3.8 Allmänna hänsynsregler

Kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken)

Nordkalk har mycket lång erfarenhet av, och gedigen kunskap om, kalkstensbrytning liksom av den omgivningspåverkan som verksamheten medför, inte minst inom det nu förevarande området för Klinthagentäkten. De erfarenheter, rutiner och metoder som används för att minimera risker och påverkan och som Nordkalk har utarbetat under åren kommer att användas inom det nu ansökta täktområdet. Enligt vad som framgår av ansökan har Nordkalk låtit utföra noggranna utredningar och inventeringar av området för att säkerställa att verksamhetens störningar blir acceptabla.

Försiktighetsprincipen (2 kap. 3 § miljöbalken)

Nordkalk kommer att vidta de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra och motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Åtgärder vidtas redan idag och kommer även fortsättningsvis att vidtas för att minimera risker för olyckor inom och utom täktområdet.

Hushållnings- och kretsloppsprincipen (2 kap. 5 § miljöbalken)

Den planerade verksamheten innebär att resurserna i den redan befintliga täkten utvinns i möjligaste mån vilket torde ligga i det allmännas intresse. Kalkstenen från Klinthagen är den viktigaste råvarukällan för bränd kalk i hela Östersjöområdet och bl.a. av stor betydelse för stålindustrin. Verksamheten kan således inte anses strida

mot hushållningsbestämmelserna. Den kalksten som bryts kommer sedermera till användning i Nordkalks verksamhet och i de kalkstensprodukter som framställs. Fraktioner som inte kommer till användning i produktionen kan lämnas kvar och återanvändas i samband med efterbehandlingen av täkten. Arbetsmaskinerna i Klinthagentäkten drivs med miljödiesel och uppfyller gällande utsläppsbestämmelser. Utöver drivmedels- och sprängämneshantering kommer endast en mycket begränsad hantering av kemiska produkter att förekomma inom verksamheten. Endast små mängder av avfall uppkommer i verksamheten i övrigt.

Lokaliseringsprincipen (2 kap 6 § miljöbalken)

Nordkalk anser att de enligt ansökan befintliga norra och södra täktområdena bevisligen är lämpliga för täktverksamhet. Detta mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs inom området sedan slutet av 1980-talet. Då ansökan avser en förlängning av nuvarande tillstånd samt en utvidgning av täktområdet i nordväst får ansökan anses vara det kvarvarande alternativet för en fortsatt verksamhet vid såväl täkten som vid verket i Storugns till dess att Bungetäkten kan tas i anspråk.

Inom Klinthagentäktens norra och södra del finns det kalksten av mycket hög kvalitet kvar samtidigt som det inte krävs några särskilda installationer varken för utvinning eller utlastning till Storugns. Hela området som omfattas av ansökan är utpekad som riksintresse för mineralutvinning enligt 3 kap. 7 § miljöbalken på grund av de unika materialegenskaperna, detta framgår även av översiktsplanen. Verksamheten strider inte heller mot någon detaljplan. Gotland utgör emellertid i sin helhet riksintresse för turism och friluftsliv enligt 4 kap. miljöbalken med hänsyn till dess natur- och kulturvärden. Mot bakgrund av att täktverksamhet har bedrivits länge på den för allmänheten otillgängliga platsen kommer den planerade förlängningen av verksamheten emellertid inte att påverka riksintresset i dessa delar. Täktverksamheten är istället en del av områdets karaktär och området kommer efter avslutad verksamhet att återställas och göras tillgängligt för allmänheten. För det utvidgade täktområdet har en naturinventering samt en arkeologisk utredning utförts.

3.9 Rådighet

Nordkalk är lagfaren ägare till fastigheten Lärbro Stora Vikers 1:94 där täktverksamheten kommer att bedrivas och från vilken bortledningen av vatten kommer att ske. Nordkalk har även rådighet över den del av Klinthagenbäcken där utsläppet av vatten kommer att ske då denna utsläppspunkt ligger inom nämnda fastighet. För de dikningsarbeten m.m. som avses att utföras på annans fastighet har Nordkalk rådighet med stöd av avtal (aktbil. 136) och med hänvisning till 2 kap. 5 § andra stycket lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

3.10 Sakägare i vattenrättslig mening

Till ansökan finns bifogad en uppdaterad sakägarförteckning (aktbil. 13).

3.11 Samhällsekonomisk tillåtlighet (11 kap. 6 § miljöbalken)

Nyttan av den planerade vattenverksamheten består främst i att det för den fortsatta och utökade verksamheten i Klinthagentäkten är nödvändigt att länshålla täkten samt att bortleda vatten från täktsjöarna så att dessa inte bräddar under pågående verksamhet. Behovet av att fortsatt bryta ut den sten som kvarstår i täkten har beskrivits ovan. Om tillstånd inte beviljas kommer bolagets verksamhet i Storugns att upphöra till dess att Bungetäkten kan tas i anspråk. De arbeten som behöver utföras med avseende på vattenbortledningen består av bl.a. installation av pumpstation och ledningar samt rensning och anläggning av diken m.m. Kostnaderna för detsamma beräknas uppgå till ca 2,5 Mkr. Några skador till följd av vattenverksamheten inte kan förutses. Nyttan av en fortsatt drift av verksamheten får anses vida överstiga kostnaderna för densamma i vattenrättslig mening.

3.12 Arbetstid och tid för anmälan av oförutsedd skada

Med hänsyn till att vissa av arbetena inte kan utföras förrän den aktiva brytperioden om ca sex år har avslutats, behöver arbetstiden bestämmas till tio år från det att domen vunnit laga kraft.

Tiden för anmälan av oförutsedd skada bör sättas till 15 år från utgången av arbetstiden.

3.13 Frågan om avstängning av väg 689

Vägverket region Stockholm (nuvarande Trafikverket) lämnade den 24 januari 2008 Nordkalk tillstånd enligt 43 § väglagen (1971:948) att utnyttja befintlig bergtäkt på och under väg 689 på den del som är belägen inom fastigheten Lärbro Stora Vikers 1:94. Beslutet överklagades till länsstyrelsen som avslog överklagandet och upphävde villkor 10 i Vägverkets beslut om att vägen skulle vara färdigställd, besiktigad och godkänd av (Trafikverket) inom ett år från den dag som länsstyrelsens beslut om förbud mot trafik med fordon på väg 689 löper ut (länsstyrelsens beslut den 14 maj 2008, dnr 258-824-08).

Genom ett beslut år 2008 biföll länsstyrelsen en ansökan från bolaget om förbud mot trafik med fordon på väg 689. Enligt lokal trafikföreskrift skulle förbudet gälla t.o.m. den 1 juni 2011. Förbudet har förlängts t.o.m. den 31 december 2014. Härefter har länsstyrelsen genom beslut den 22 september 2014 (dnr 551-1601-14) förlängt förbudet, nu t.o.m. den 31 december 2020.

3.14 Tidsbegränsning av verksamheten

Mot bakgrund av att resurserna enligt redan tillståndsgiven verksamhet är begränsade, är det Nordkalks avsikt att bryta ut kvarvarande stenvolymer under sex år efter igångsättning av verksamheten. Även det nya täktområdet avser Nordkalk att bryta ut under samma tidsperiod.

3.15 Efterbehandling och ekonomisk säkerhet

Nordkalk avser att ta ett samlat grepp om efterbehandlingsfrågorna separat när Klinthagentäkten är slutligt utbruten. Bolaget har upprättat en reviderad version av den efterbehandlingsplan som gavs in i samband med den tidigare ansökan för utbrytning av vägbanken 2007 (dnr 551-4338-07), se bilaga A:7 till ansökan. Den reviderade efterbehandlingsplanen tar hänsyn till bl.a. det för ansökan nya brytområdet samt ger en hydrologisk beskrivning av hur vattenbalansen i Klinthagenbäcken ska bibehållas under efterbehandlingsfasen m.m.

I stort avser den nya versionen av efterbehandlingsplanen samma åtaganden som tidigare varför frågan om ekonomisk säkerhet avseende förlängningen av de befintliga tillstånden får anses vara reglerad genom och omfattas av den säkerhet om 16 Mkr som gäller för hela Klinthagentäkten och som i form av bankgaranti ställdes genom beslut 2008-04-24 (dnr 551-4338-07). För det utökade täktområdet beräknas efterbehandlingen sett till arealerna av detsamma uppgå till ca 3 Mkr. Mot denna bakgrund kommer Nordkalk att utöka säkerheten till 19 Mkr för det fall att tillstånd meddelas för att bryta ut kalksten även inom detta område.

3.16 Förslag till villkor

Enligt vad som framgår av MKB:n och de erfarenheter som Nordkalk har kunnat dra av den befintliga verksamheten vid täkten ger den nu ansökta verksamheten, inkl. utökningen, i princip upphov till samma störningar som den sedan tidigare redan prövade verksamheten i Klinthagentäkten. Nordkalk föreslår således att huvudsakligen samma villkor och försiktighetsmått som har gällt enligt tidigare meddelade tillstånd ska gälla även för den fortsatta verksamheten med vissa förtydliganden och tillägg som framgår av den tekniska beskrivningen och MKB:n. Villkorsförslagen har utformats som begränsningsvärden.

1. Om inte annat följer av nedan angivna villkor ska verksamheten, inklusive åtgärder för att begränsa vatten- och luftföroreningar samt andra störningar för omgivningen, bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad Nordkalk i ansökningshandlingarna och i övrigt angett eller åtagit sig.

2. Buller från täktverksamheten får inte, utomhus vid bostäder, överstiga någon av nedan angivna ljudnivåer.

Ekvivalenta nivåer:

- 50 dB (A) dagtid (kl. 07-18)
- 40 dB(A) nattetid (kl. 22-07)
- 45 dB (A) övrig tid

Momentana ljud:

- 55 dB(A) nattetid (kl. 22-07)

Om det förekommer hörbara tonkomponenter ska en generell sänkning av ekvivalentvärdena ske med 5 dB(A).

Vid ett överskridande av ett begränsningsvärde ska orsaken utredas och åtgärder vidtas för att undvika ett upprepande.

Bullernivåerna ska kontrolleras senast sex månader efter det att tillståndet har tagits i anspråk och därefter vartannat år eller efter det att ändringar har vidtagits i verksamheten som kan påverka bullernivåerna mer än obetydligt. Bullernivåerna ska även kontrolleras om det framställts berättigade klagomål på buller från verksamheten. Kontroll ska ske genom mätningar eller närfältsmätningar och beräkningar.

3. Vid sprängning får vibrationshastigheten inte överskrida 4 mm/s uttryckt som högsta svängningshastighet i vertikal led vid mer än 10 procent av mättillfällena per år, som toppvärde i sockel på bottenvåning i närbelägen bebyggelse. Mätningen skall följa svensk standard, för närvarande SS 460 4866.

4. Luftstöt vågor till följd av sprängning får som begränsningsvärde inte överstiga 100 pascal mätt som frifältsvärde (värdet motsvarar 200 pascal mätt som reflektionstryck). Uppföljningen av luftstöt vågor skall framgå av kontrollprogrammet där mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder anges. Mätning skall ske enligt svensk standard SS 02 52 10. Begränsningsvärdet ovan skall anses uppfyllt om 95 procent av mätningar visar att begränsningsvärdet innehålls.

5. Sprängning får endast ske vid i förväg bestämd tidpunkt som meddelas de närboende med en tydlig förvarningssignal.

6. Nordkalk ska vidta åtgärder för att förhindra att stenkastning förekommer utanför Nordkalks område.

7. Diffus damning ska begränsas så mycket som möjligt. Då risk föreligger för att damm ska spridas mot närbelägna bostadsfastigheter vid sprängning ska berget samt luftrummet ovanför sprängplatsen sprinklas med vatten.

8. På avsnitt med uppenbara olycksfallsrisker ska stängsel sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området.

9. Tillfällig lagring av överblivet material i brottet får enbart innehålla mineraliskt material som härstammar från brytningen samt avbaningsmassor från området och inte något som kan förorena grundvatten. Uppläggning eller tippning av utifrån kommande sten, schaktmassor, rivningsmassor och dylikt får inte ske inom verksamhetsområdet.

10. Förvaring och hantering av petroleumprodukter och andra för mark, yt-, och grundvattnen skadliga ämnen inklusive avfall ska ske med största aktsamhet så att risken för skador till följd av spill eller läckage elimineras.

Förvaring av petroleumprodukter och övriga för mark, yt-, och grundvatten skadliga ämnen ska ske på tät yta som är invallad under tak. Invallningen ska ha minst

samma volym som det största kärl som förvaras där. Cisterner ska vara utrustade med påkörningskydd.

11. Utrustning för sanering av oljespill eller annat läckage ska finnas lätt tillgängligt vid förvaring och hantering av petroleumprodukter. God beredskap ska finnas för att ta hand om kemikalier eller farligt avfall från olyckor som kan hota mark, yt- eller grundvatten.

12. Tankning av fordon ska om så är möjligt ske utanför täktområdet, och i annat fall utföras över hårdgjord, tät yta där spill kan saneras. Utrustning för sanering av oljespill eller annat läckage ska finnas lätt tillgängligt. God beredskap ska finnas för att ta hand om kemikalier eller farligt avfall från olyckor som kan hota grundvatten.

13. Inträffar driftstörning som kan innebära risk för skada på miljön eller på människors hälsa ska verksamheten omedelbart avbrytas, lämpliga åtgärder vidtas och tillsynsmyndigheten omgående kontaktas.

14. Personal som arbetar inom täktområdet ska känna till innehållet i detta beslut. En kopia av täkttillståndet ska finnas tillgängligt vid täkten.

15. Bortledandet av vatten från täktområdet med avledning till Klinthagenbäcken får ske med ett maximalt tillflöde om 200 l/sek.

16. Täktområdet ska efterbehandlas i enlighet med de intentioner som redovisas i den till ansökan fogade efterbehandlingsplanen (bilaga A:7 till ansökan). Nordkalk ska inom ett år från lagakraftvunnen dom, dock senast sex månader innan verksamheten avbryts eller upphör, till tillsynsmyndigheten ge in en reviderad efterbehandlingsplan. Planen ska ajourhållas genom fortlöpande uppdateringar. Den slutliga efterbehandlingen ska, vad gäller detaljfrågor, bestämmas av tillsynsmyndigheten.

3.17 Kontroll

Tillståndshavaren ska inom tre månader från det att detta tillstånd tas i anspråk till tillsynsmyndighet ge in ett samlat och uppdaterat förslag på kontrollprogram som utarbetats i samråd med myndigheten (jfr aktbil. 71).

3.18 Särskild om deldom med interimistiskt tillstånd till täktverksamhet

Nordkalk har yrkat att mark- och miljödomstolen genom deldom ska meddela tillstånd till fortsatt verksamhet med avseende på den del av ansökan som innebär en förlängning av redan beviljade tillstånd till täktverksamhet i Klinthagentäkten. Som skäl för yrkandet om deldom vill bolaget hänvisa till att möjligheten för mark- och miljödomstolen att fatta ett slutligt tillståndsbeslut i enlighet med ansökan innan tiden för att de befintliga tillstånden löper ut den 31 december 2014 torde vara begränsad. Meddelas tillstånd med verkställighetsförordnande för verksamheten i sin helhet innan tillståndstiden löper ut den 31 december 2014 behövs dock ingen deldom. Eftersom det rör sig om en förlängning av en redan befintlig verksamhet

innebär ansökan i denna del inte någon ny lokalisering eller i övrigt någon utökning eller förändring av den pågående verksamheten.

Enligt bolagets mening är det såväl möjligt som lämpligt att särskilja de delar som avser en förlängning av tillstånd till redan beviljad täktverksamhet från prövningen av tillstånd till det tillkommande täktområdet som tillståndsansökan omfattar. Då verksamheten inom befintliga brytområden har bedömts som tillåtlig tidigare måste dessa delar av ansökan bedömas som mer lättutredda än övriga delar. Prövningen av en sådan förlängning är vidare inte avhängig av om det meddelas tillstånd för den utökade täktverksamheten i enlighet med ansökan eller inte. Nordkalk anser således att mark- och miljödomstolen genom yrkad deldom bör och kan skilja saken ifrån sig eftersom de olika prövningarna inte påverkar varandra (jfr Svenska hovrätts, Miljööverdomstolen, dom den 6 april 2004 i mål nr M 3049-03).

3.19 Verkställighetsförordnande

För Nordkalk är frågan om såväl fortsatt brytning enligt tidigare meddelade tillstånd som en utvidgning av Klinthagentäkten av stor betydelse för förutsättningarna för bolagets fortsatta verksamhet på Gotland till dess att Bungetäkten har prövats slutligt och står klar för att tas i drift. Detta för att om möjligt undvika ett avbrott i verksamheten med stora konsekvenser till följd. De befintliga täkttillstånden för Klinthagentäkten löper ut den 31 december 2014. Täktsjöarna håller dessutom på att brädda. Skäl för ett förordnande får anses föreligga för ansökan i dess helhet.

För det fall mark- och miljödomstolen med anledning av remissmyndigheternas inställning inte skulle anse det möjligt att meddela verkställighetsförordnande för den ansökta verksamheten i sin helhet, begär bolaget alternativt att domstolen beslutar om verkställighetsförordnande för de delar av verksamheten som inte är tvistiga. Ett sådant verkställighetsförordnande skulle möjliggöra för Nordkalk att fortsatt bedriva sin verksamhet i avvaktan på att de mer tvistiga delarna av ansökan vinner laga kraft. Bolaget godtar alltså i andra hand att ett förordnande begränsas på det sätt som framgår av aktbil. 119.

4. ÅTAGANDEN

Bolaget har gjort ett antal åtaganden, som redovisats i efterbehandlingsplanen och en PM angående vattenresurshantering vid efterbehandling av täkten (bilaga A:7 och B10 till ansökan), rapport om förslag till åtagande för vattenverksamheten vid Klinthagentäkten (aktbil. 101), rapport om förslag till utföranden och åtaganden vid dikesrensning och byten av väg- och dikestrummor (aktbil. 110) och förslag till kontrollprogram för brytning i norra Klinthagen vid Hoburgsmyr (aktbil. 71). Härutöver har bolaget under beredningen ansökan och vid huvudförhandlingen gjort ytterligare åtaganden som rör bl.a. arbetstider, skyddsåtgärder för att minska omgivningspåverkan vid sprängning, skyddsåtgärder för att minska störningen för buller och vattenverksamheten.

Den lista på åtaganden som redovisas i detta avsnitt är inte uttömmande, ytterligare åtaganden kan finnas i aktmaterialet.

4.1 Tåktverksamheten

4.1.1 Arbetstider: tåkten

Arbetstid kontorspersonal

Måndag - Fredag kl. 07.00 – 15.30

Arbetstid för underhållspersonal

Måndag - Fredag kl. 07.00 - 15.30

Arbetstid för produktionspersonal i tåkten, 2-skift 16 augusti t.o.m. 14 juni

Måndag - Torsdag skift 1 kl. 05.30 - 14.00

Måndag - Torsdag skift 2 kl. 14.00 - 22.30

Fredag skift 1 kl. 05.30 - 12.00

Fredag skift 2 kl. 12.00 - 18.30

Arbetstid för produktionspersonal i tåkten, 2-skift 15 juni t.o.m. 15 augusti

Måndag - Torsdag skift 1 kl. 05.30 - 14.00

Måndag - Torsdag skift 2 kl. 14.00 - 22.00

Fredag skift 1 kl. 05.30 - 12.00

Fredag skift 2 kl. 12.00 - 18.30

Arbetstid helger, för produktionspersonal i tåkten

Lördag och Söndag kl. 06.00 - 19.00

Övrig arbetstid

I verksamheten kan även förekomma nattarbeten vid mer omfattande underhållsarbeten. Arbeta nattetid förekommer normalt mellan 22.30 – 05.30

4.1.2 Arbetstider: mobilkrossning och trucktransporter av mobilkrossat material till Storugns

Arbetstider för mobilkrossen

Måndag – Fredag 07.00 – 22.00

Arbetstider för trucktransporter av mobilkrossat material från tåkten till Storugns

Måndag – Fredag 07.00 – 22.00

4.1.3 Skyddsåtgärder vid sprängning

Nedan redovisas justerade skyddsåtgärder, som ersätter redovisningen i den tekniska beskrivningen rörande skyddsåtgärder vid sprängning. Rättelser och kompletteringar har gjorts utifrån hur det pågående skyddsåtgärdsarbetet vid sprängning fungerar i praktiken samt är avsett att fungera.

Tidpunkter för sprängningar

Sprängning kommer att ske vid i förväg bestämda tidpunkter som närboende m.fl. informeras om med en tydlig ljudsignal (se villkor nr 5). Information om tider för sprängningar kommer också att finnas tillgängliga på bolagets webbplats. Det kommer även att finnas möjlighet närboende att på bolagets webbplats anmäla sig till en aviseringstjänst via sms.

Vibrationer

Arbetet för att minska vibrationerna sker tillsammans med sprängmedelsleverantören och Nitro Consult. Vid Storugns har den specifika laddningen minskats med åren och idag är laddningen mycket låg. Övriga

skyddsåtgärder som används för att hålla nere vibrationerna vid sprängning är följande.

- Inget borrhål laddas mer än vad som är beräknat, detta då en individuell kontroll av laddningen i varje borrhål utförs, .d.v.s. om planerad mängd sprängmedel i borrhålet överskrids så stoppas laddningen från bulkbilen. Det ger en minskad risk för att stora mängder sprängämne ska kunna bli koncentrerade i öppna sprickplan eller hålrum inne i berget.
- Tändplanerna justeras så att bara ett hål åt gången detonerar.
- Genom att vibrationsmätningar sker kontinuerligt och vid varje salva kan man följa upp och justera laddningsmängder, tändplaner etc., om trenden pekar på att risk för överskridande föreligger.
- Vid påvisade trender för överskridande för samtliga brytområden som angränsar mot väg 148 på pall 1- och pall 2-nivå kommer ytterligare skyddsåtgärder vidtas enligt följande förslag på nästföljande sida:

Elektroniska tändkapslar:

- Upptändning av salva med elektroniska tändkapslar för att styra detonationen med ytterligare precision

Minskad borrhålsdiameter (76 mm); vid behov delad laddning:

- Gå ner i borrhålsdiameter till 76 mm för att minska mängden sprängmedel i varje borrhål.
- Kräver att fler borrhål görs för att öka den samlade sprängeffekten pga minskad laddning per borrhål
- Vid behov p.g.a. tekniska svårigheter för tankbilen att fylla emulsionssprängmedel om man behöver gå ner ytterligare i borrhålsdiameter så kan patronerat sprängmedel med fördel användas. Mängden sprängmedel minskas ju närmre avståndet till närmaste fastighet blir.

Delad laddning:

- Delad laddning (dvs. man skjuter av varje hål i två steg med två tändkapslar med gruspropp emellan.
- Vid komplexa tändplaner med exempelvis två eller flera borrhålsrader tillämpas ska sprängentreprenören använda en programvara där man kan testa sina tändplaner för att säkerställa att inga samverkande laddningar riskerar att förekomma.

Luftstötståg

Följande skyddsåtgärder tillämpas i verksamheten för att förebygga förhöjda värden vid mätning av luftstötståg:

- Oladdad del i toppen av borrhålet anpassas för att minimera luftstötstågen (öka avståndet mellan sprängämne och fri yta).
- Stenkrossmaterial av anpassad fraktion används för att ”proppa” borrhålet med efter laddning. Detta för att undvika sk. urblåsning.
- Borrhålsavvikelse samt scanning av stuff (d.v.s. bergväggen framför där borrhålen är borrade) genomförs alltid i de två första hålraderna när borrhålen överstiger 10 m, detta för att alltid ha kontroll över verklig försättning d.v.s. att t.ex. ett borrhål inte har hamnat snett så att

sprängladdningen har för lite bergvägg framför sig (för liten försättning ger risk för höga luftstötter). Är försättningen för liten åtgärdas detta antingen genom att ladda mindre i borrhålet (om avvikelsen inte är för stor) eller genom att borra om hålet.

- Inget borrhål kan laddas mer än vad som är beräknat. Detta då en individuell kontroll av laddningen i varje borrhål utförs, d.v.s. om planerad mängd sprängmedel i borrhålet överskrids så stoppas laddningen från bulkbilen. Det ger en minskad risk för att stora mängder sprängämne ska kunna bli koncentrerade i öppna sprickplan eller hålrum inne i berget.
- Tändplanerna justeras så att bara ett hål åt gången detonerar vid sprängning av flera borrhålsrader eller vid delade laddningar.
- Genom att luftstötvmätning sker kontinuerligt och vid varje salva kan man följa upp och justera metodiken om trenden pekar på att risk för överskridande föreligger.

Stenkast

Följande skyddsåtgärder tillämpas i verksamheten för att undvika stenkastning:

- Att verksamhetsutövaren alltid säkerställer ett skyddsavstånd (bakom salvan) om minst 240 meter (vid 89 mm hål) vid sprängning för samtliga brytområden som angränsar mot väg 148 på pall 1- och pall 2-nivå.
- Borrhålsavvikelse samt scanning av stuff (dvs. bergväggen framför där borrhålen är borrade) genomförs alltid i de två första hålraderna när borrhålen överstiger 10 m, detta för att alltid ha kontroll över verklig försättning. Är försättningen för liten åtgärdas detta antingen genom att ladda mindre i borrhålet (om avvikelsen inte är för stor) eller genom att borra om det felborrade hålet.
- Renskrapning av löst material på bergytan: Minskar risken för lösa stenar som kan öka kastrisken. Förbättrar förhållanden för ”påhugg” vid borring av borrhålen. Underlättar utsättning av den planerade borrhålen.
- Oladdad del i toppen av borrhålet anpassas till rätt längd för att minimera kastrisk från toppen av sprängsalvan s.k. kratereffekt. I områden där kastrisken inte är uppenbart låg skall den oladdade delen vara minst lika lång som försättningen.
- Samtliga borrhål kontrollmäts efter utförd laddning för att undvika s.k. kratereffekt.
- Stenkrossmaterial av anpassad fraktion används för att ”proppa” borrhålet med efter laddning. Detta för att undvika s.k. urblåsning.
- Sprängningarna skall också alltid, när behov finns, riktas från närliggande bebyggelse.
- Tändplan där intervalltider mellan borrhålen är anpassade efter bergkvalitet och borrhål.
- Inget borrhål kan laddas mer än vad som är beräknat. Detta då en individuell kontroll av laddningen i varje borrhål utförs, d.v.s. om planerad mängd sprängmedel i borrhålet överskrids så stoppas laddningen från bulkbilen. Det ger en minskad risk för att stora mängder sprängämne ska kunna bli koncentrerade i öppna sprickplan eller hålrum inne i berget.

- Under förutsättning att dessa åtgärder sköts på ett korrekt sätt kan sprängningar utföras utan att riskera stenkastning för den omgivande bebyggelsen.

4.1.4 Skyddsåtgärder Buller

Nordkalk vidhåller de skyddsåtgärder som tidigare redovisats inom ramen för den Tekniska beskrivningen samt i MKB Bilagan för Buller B:5.

Nattetid: vid Pall 1-området mot väg 148 samt vid Södra Pall 2-fronten mot väg 148

Skyddsåtgärd Alternativ 1 (Vid produktion av en blandning av Pall 1- och Pall 2-sten.)

- Mellan kl. 05.30 – 07.00 och efter kl. 22.00 får endast EN truck per brytfront hämta kalksten till krossen vid Pall 1-brytfronten vid väg 148 respektive vid P2S-brytfronten för att innehålla det ekvivalenta bullervillettet för natt enligt täktillståndet.
- På grund av risk för överskridande av momentana ljud nattetid enligt bullervillettet får inte Pall 1-brytfronten vid väg 148 lastas med hjullastare mellan kl. 05.30 – 07.00 och efter kl. 22.00. Endast grävmaskin får användas för lastning i truck.

Rutin Alternativ 2 (Vid produktion av KPAB-sten vid P2S-brytfronten.)

- Mellan kl. 05.30 – 07.00 och efter kl. 22.00 får endast TVÅ truckar hämta kalksten till krossen vid P2S-brytfronten. Ingen produktion med stenhämtning får ske samtidigt i Pall 1-området vid väg 148.

Dagtid: vid Pall 1-området mot väg 148

Rutiner Bullerskärm vid borrhög:

- En mobil bullerskärm ställd med skärmen mot närmaste bostäder ska placeras mitt för borrhögen vid varje borrhål som ska borras. Det är viktigt att skärmen placeras mittför borrhögen, vilket innebär att även skärmen måste flyttas mellan varje borrhål.
- Avståndet mellan borrhål och skärm får INTE överstiga 11 meter.

4.1.5 Skyddsåtgärder damning

- Transporter av kalksten från Klinthagen till sorteringsverket sker på ett transportband som är helt inbyggt.
- Skyddande skogsridåer mot väg 148 kommer att så långt det är möjligt att bevaras och tillskapas för att minska dammspridning.
- En vattenbil kommer att bevattna transportvägarna inom täktområdet.
- I primärkrossanläggningen sker dysning i tippfickan för att minska damning vid tippning med truck.

4.2 Vattenverksamheten

4.2.1 Arbetstider: vattenverksamheten

Under en lämplig torrperiod mellan från 15 juli till 1 oktober

- Dike 1 vid havet.
- Omläggning av vägtrumma till valvbro vid lilla grusvägen.

Under en lämplig torrperiod direkt efter bärgad skörd (i augusti/september) fram till 1 oktober

- Dikesrensning dike 2 vid jordbruksmark nedströms översilningsområdet

Första period med tjälfri- och snöfrimark efter erhållen verkställighet för denna dom.

- Anläggande av nytt dike 3 samt omdragning av befintlig rörledning från Polenhållet till nytt dike bör ske vid första längre period med tjälfri- och snöfri mark efter det att bolaget fått ett verkställighetsförordnande.

4.2.2 Årlig fiskräkning i Klinthagenbäcken m.m.

- Årlig fiskräkning av havsöringsbeståndet i Klinthagenbäcken ska genomföras under den aktiva verksamhetsperioden och därefter ytterligare två år.
- Lekgrus kommer att läggas ut i Klinthagenbäcken (dike nr 2) efter samråd med länsstyrelsen.

4.3 Mätning och miljöövervakning

Inom ramen för den Tekniska beskrivningen och MKB:n har redovisats hur övervakningen av Klinthagentäkten fungerar. Den miljöövervakning som redan bedrivs idag i form av brunnsövervakning samt övervakning av vibrationer, luftstötavgång och buller listas inte nedan utan kommer redovisas och regleras i det slutgiltiga kontrollprogrammet för det nya täkttillståndet. Följande beskrivs däremot de nytillkommande delar i miljöövervakningen som Nordkalk har åtagit sig att genomföra inom ramen för tillståndsprövningen utöver det som redan övervakas:

Extra vibrationsövervakning

Nordkalk kommer erbjuda extra vibrationsmätningar till de fastighetsägare som under samrådsprocessen som framförde önskemål om vibrationskontroll av sin fastighet. Detta föreslås ske genom att bolaget med sin sprängtekniska konsult kontrollera vibrationsnivåerna vid dess fastigheter inom ramen för en särskild kampanj med hjälp av en mobil vibrationsmätare.

Brunnsövervakning

- Installation av tryckgivare i form av s.k. divers för att kontinuerligt registrera brunnsvattennivåerna i samtliga brunnar som övervakas idag vid väg 148 samt även vid en fastighet väster om Klinthagentäkten, istället för manuell övervakning som sker nu. Tömning av grundvattendata och kontroll av divers vid brunnarna varannan månad.
- Tillkommande brunnsövervakningskontroll vid fastigheten Lärbro, Lilla Takstens 1:7 som särskilt önskat detta i samrådsprocessen.

- Tillkommande grundvattenövervakning vid det planerade nya brytområdet. Slutgiltig design anpassas efter slutgiltigt fastställda täktgränser.

Flödesmätning av bortledda täktvattenvolymer

Kontroll av bortledda vattenflöden som lämnar täktområdet mäts med en induktiv flödesmätare som finns installerad vid rörledningen vid Polenhålet.

Provtagning av täktvattnets vattenkemi

Vattenkemisk provtagning av det bortledda täktvattnet skall genomföras en gång i månaden. Provtagningen bör omfatta kontroll av totalkväve, klorider, sulfater samt suspenderat material.

Flödesmätning i Klinthagenbäcken

I Nordkalks yttrande 2014-08-20 föreslog bolaget att övervakningen av Klinthagenbäcken skulle ske med en s.k. A/V-mätare (area/velocity-mätare). Med anledning av att mätningar i Klinthagenbäcken enligt beskrivning nedan sedan har inletts under hösten 2014 kan detta förslag till flödesmätningss metod komma att ändras till en mätmetod som beskrivs nedan. Skälet till att A/V-mätare inte bedöms vara ett bra förstahandsval i nuläget är att den är dyr, kräver mer tillsyn och att el dras fram till installationsplatsen. En robust metod med en tekniskt enklare mätutrustning som dessutom inte kräver eldragnings bedöms vara att föredra. Metoden bygger på att ett tillförlitligt samband mellan vattenstånd och vattenföring tas fram så att enbart vattenståndet behöver mätas för kontinuerlig kontroll av rådande bäckflöden. Detta bedöms särskilt relevant under högflödesperioder.

Under hösten 2014 har Nordkalk därför genomfört ett fördjupat arbete för att studera Klinthagensbäckens vattenstånd och vattenföring i samband med att extra vatten från Polenhålet har pumpats från tälten till nedströms liggande bäck, vilket reglerats genom ett föreläggande från Länsstyrelsen. I samband med detta arbete har Nordkalk på lämplig plats i bäcken vid en tröskel i bäcksystemet med ett efterföljande vattensprång med strömmande vatten placerat ut en kontinuerligt registrerande nivågivare (tryckgivare med datalogger av fabrikat STS). Data från denna plats som bedöms vara en naturlig bestämmande sektion i bäcken har samlats in. Samtidigt har flödesmätningar genomförts i bäcken med hjälp av s.k. ”Flottörmetoden” genom att mäta flödet i trumman vid den lilla vägen samt kompletterande flödesmätningar med den s.k. ”Saltutspädningsmetoden” (s.k. Q-saltnätning). Med hjälp av insamlade nivådata från tryckgivaren i kombination med de olika flödesdata tar nu Nordkalk fram en s.k. avbördningskurva för Klinthagenbäcken. Avbördningskurvan nyttjas sedan som en robust och väl fungerande vattenföringsmätmetod genom att ett entydigt samband mellan vattenstånd och vattenföring tas fram. Med en fastställd avbördningskurva kan flödet bestämmas som en funktion av vattennivån med hjälp av den STS-logger som finns installerad i Klinthagenbäcken. Fortsatta mätningar planeras att genomföras under hösten 2014 och början av 2015 för att få fram en bra avbördningskurva. Denna mätmetod finns för övrigt beskriven i Naturvårdsverkets Handledning för Vattenföringsbestämningar inom miljöövervakningen för Sötvatten, 1 Version 2:1b: 2008-10-03, sid 5 under rubriken ”Indirekta metoder”. Slutgiltigt förslag till flödesmätningss metod planeras att redovisas i Kontrollprogrammet.

5. INKOMNA YTTRANDEN

Under målets handläggning har sökanden genom bl.a. justerade villkorsförslag och uttryckliga åtaganden godtagit en del framförda synpunkter. Redovisningen här har därför begränsats till i huvudsak områden och frågor där enighet inte råder.

5.1 Remissmyndigheter

5.1.1 Sveriges Geologiska Undersökning (SGU)

Vattenförhållandena i Hoburgs myr styrs av nederbörd som faller inom tillrinningsområdet till myren samt direkt på myren. Något tillskott till myren av grundvatten från djupare liggande grundvattenmagasin sker inte. Därför är en avsänkning av trycknivåerna i det djupare liggande grundvattenmagasinet genom stenbrytningen, även om den skulle kunna spåras flera hundra meter från täkten, inte av någon betydelse för vattenförhållandena i Hoburgs myr. Avsänkningen av grundvattennivån i det ytliga grundvattenmagasinet begränsas till området närmast intill täkten. Stenbrytningen i Klinthagenbrottet har hittills inte medfört några påvisbara negativa konsekvenser för vattenförhållandena i Hoburgs myr. SGU kan därför inte heller se att en utbrytning av de sista stentillgångarna i täkten skulle medföra negativa konsekvenser i detta avseende.

Georadarundersökningarna som utförts och redovisats i den kompletterande rapporten för området i och omkring det nya brytområdet och Hoburgs myr tyder inte på att det förekommer några sammanhängande karstsprickor med uthållighet i det planerade brytområdet som skulle kunna medföra en påverkan på Hoburgs myr. De framtolkade karstsprickor som förekommer inom det nya brytområdet (i profil 9) saknas enligt tolkningarna av profilerna öster om (profilerna 3 och 5) vilket tyder på att en påverkan på grundvattnet utanför det nya täktområdet bedöms som inte sannolik.

Utvärderingen av kontrollprogrammet har bl.a. resulterat i förslag till tätare inhämtning av data från instrumenten i observationspunkterna samtidigt som manuella kontroller av grundvattennivån görs. SGU anser att denna ökade kontroll inom ramen för kontrollprogrammets bedrivande är bra bl.a. eftersom instrumenthaverier som försakar längre avbrott i mätserierna då kan undvikas. Vidare innebär manuella kontroller av grundvattennivån en kvalitetssäkring av instrumentmätta nivådata.

5.1.2 Länsstyrelsen i Gotlands län

Sammanfattning

- Inom befintligt verksamhetsområde tillstyrker länsstyrelsen tillstånd till fortsatt verksamhet i nuvarande Klinthagentäkten tills vidare, dock med undantag av området närmast Hoburgsmyr.
- Inom nybrytområdet avstyrker länsstyrelsen ansökan med hänvisning till höga naturvärden brytning av kalksten inom område 1, 2, 4, 5, 6B, 9, 12, 13A, 13B, 14 och 15, med numrering enligt bolagets naturvärdesbeskrivning

(aktbil. 69, s. 10, bild 2). Länsstyrelsen tillstyrker täktverksamhet i övriga delar av nybrytområdet.

- Länsstyrelsens tillstyrker att en deldom med interimistiskt tillstånd meddelas samt att ett verkställighetsförordnande ges, dock med undantag för de områden som markerats på aktbil. 119.
- Länsstyrelsen tillstyrker vattenverksamheten, dock att
 - omfattningen av avsänkningen begränsas så att pall 2-sjön inte avsänks,
 - avledning endast sker från Polenhålet,
 - flödet begränsas till 200 l/s,
 - flödet bör ökas respektive minskas successivt,
 - rensning av diken endast får ske till den nivå som domstolen bestämmer,
 - rensning endast sker under perioden juli-september och efter samråd med länsstyrelsen.
- Länsstyrelsen yrkar att befintlig säkerhet ersätts av en ny säkerhet som bestäms till 19 Mkr samt att den ska godkännas av länsstyrelsen (eller domstolen) och förvaras av länsstyrelsen
- Länsstyrelsen begär att det föreslagna villkor 6 (stenkastning) skärps.

Omfattningen av ett täkttillstånd

Länsstyrelsen anser att ett eventuellt tillstånds giltighetstid bör innefatta både den aktiva verksamhetsperioden (som bolaget uppskattar till maximalt 6 år) och tid för efterbehandling av området, vilken alltså bör slutföras inom tillståndstiden. Ett tillstånd bör också begränsas till att avse brytning av maximalt 3,5 Mton/år.

Befintlig verksamhet i Klinthagentäkten

För närvarande bedrivs verksamheten i täkten med stöd av tre olika tillstånd, som upphör att gälla den 31 december 2014. Tillstånden avser tre angränsande områden, som kan benämnas det södra täktområdet, Vägbanken respektive det norra täktområdet. Verksamheten i det norra täktområdet bedrivs även med stöd av ett Natura 2000-tillstånd beslutat av länsstyrelsen den 13 oktober 2003 (dnr 541-3294-03). I det tillståndet har riskerna för området Hoburgsmyr bedömts.

Så som länsstyrelsen uppfattar ansökan i denna del, avser ansökan samma geografiska områden och samma maximala brytdjup som i gällande tillstånd. Länsstyrelsen har i princip inget att erinra mot att ett nytt tillstånd lämnas så att den kvarvarande brytvärda stenen som omfattats av tidigare prövningar kan brytas ut, dock med undantag av den Pall 1-sten som finns längst i norr i det norra täktområdet.

Brytning invid Natura 2000-området Hoburgsmyr

Det Natura 2000-tillstånd som meddelades 2003 förenades med villkor. Lägsta brytdjup begränsas i täktområdets delområden A, B och C, i enlighet med den ansökan som slutligen inlämnades. Således får område A brytas som lägst ner till 6 m djup (+29), område B till 9 m djup (+26) och resterande del av det norra täktområdet, område C, brytas ner till 13 m djup (+25). Begränsningen gjordes på

grund av förekomsten av karst norr om området, som bedömdes finnas i ett berggrundsskikt på mellan 5-8 m djup under markytan.

Av villkoren framgår även att bolaget ska kontrollera de hydrologiska förhållandena i enlighet med det förslag till kontrollprogram bolaget lämnade in och som bifogades Natura 2000-tillståndet. Det kontrollprogrammet omfattar bl.a. mätningar av grundvattennivåer, nederbörd och vattenståndet i myren. Vidare anges i tillståndet att om kontrollprogrammet skulle visa att täktverksamheten leder till en betydande förändring av de hydrologiska förhållandena i området, ska verksamheten avbrytas och lämpliga åtgärder snarast vidtas för att förhindra fortsatt negativ påverkan på de hydrologiska förhållandena. Länsstyrelsen bedömde att kontrollerna skulle påbörjas snarast för att ett bättre underlag skulle erhållas att bedöma fluktuationer i vattenstånd m.m. som förekommer naturligt.

Bolaget har utfört grundvattenmätningar men inte mätt vattenstånd i myren under den aktuella perioden. Bolaget har inte heller mätt nederbörden på platsen. Bolaget har alltså inte efterlevt villkoren tillfullo. Det är därför svårt att bedöma huruvida Hoburgsmyr påverkats av täktverksamheten eller inte. Länsstyrelsen har därför i ett beslut den 28 september 2012 förelagt bolaget att omgående upphöra med brytningsverksamheten i den del som ligger i anslutning till Hoburgsmyr, samt bl.a. att installera den utrustning som krävs för att följa kontrollprogrammet och villkoret i Natura 2000-tillståndet. Enligt föreläggandet om förbud ska en utvärdering ske när mätdata har samlats in som kan ligga till grund för en bedömning om det är möjligt att bryta ut resterande delar av bergtäkten i anslutning till Natura 2000-området Hoburgsmyr.

Länsstyrelsen kan konstatera att någon skada på Hoburgsmyr Natura 2000-område på grund av täktverksamheten inte har dokumenterats men anser samtidigt att detta inte kontrollerats och undersökts av bolaget i tillräcklig omfattning och enligt tillståndets villkor.

I december 2012 lämnade bolaget in en utvärdering av hittills insamlade grundvattennivåmätningar (bilaga B:11 till ansökan). Länsstyrelsen har låtit en sakkunnig konsult, LWWMG Land Water and Waste Management Group, granska den. LWWMG har i en rapport daterad den 17 januari 2013 redovisat sin analys (aktbil. 53). LWWMG kom sammanfattningsvis fram till att "det nuvarande kontrollprogrammet inte följts och att det inte är möjligt att dra några säkra slutsatser beträffande påverkan på våtmarken då data beträffande ytvatten helt saknas".

LWWMG utförde kompletterande statistiska och analytiska beräkningar och sammanfattade bl.a. att

- att grundvattenförhållandena i området är komplexa och styrs av ackumulerad nederbörd där nivåerna är svåra att korrelera mot enstaka nederbördshändelser,
- att heterogeniteten i systemet gör att osäkerheten vid generella bedömningar om effekten, blir stor,
- att grundvattennivåerna i 4 av de 6 borrhålen (inom kontrollprogrammet) har avsänkts mellan 1-7 m,

- att även det ytliga grundvattensystemet har i ett fall påverkats kraftigt;
- att påverkan har identifierats när avståndet mellan borrhålen och brytfronten varit 300-500 m, i ett fall 900 m,
- att kontrollprogrammet behöver utvidgas till att omfatta mätningar av ytvattennivåer i Hoburgsmyr och förslagsvis en referensvåtmark, samt
- att mätningarna behöver kvalitetssäkras.

Bolaget och länsstyrelsen har därefter diskuterat huruvida nederbördsräkningar på platsen kan ersättas av nederbördsdata från SMHI:s stationer. Bolaget har föreslagit att mätningar av vattenståndet i myren ska företas under minst ett år och sedan utvärderas innan länsstyrelsen kan bedöma om bolaget ska tillåtas återuppta brytverksamheten i området närmast Hoburgsmyr. Bolaget startade kontinuerliga mätningar av vattennivåer i Hoburgsmyr och referensmyrar för något mindre än ett år sedan. De första mätdata har redovisats i miljörapporten för 2013, dock utan analys, och avser hösten 2013.

Inför denna ansökan har bolaget utfört ytterligare geofysiska mätningar i syfte att kartlägga eventuell karst. Länsstyrelsen vill understryka att de karstformationer som nu påträffats uppskattningsvis 50-100 m norr om befintligt brytområde, längs både profil 1 och 2 i markradarundersökningen, uppges ligga 3 - 4 m under markytan. Enligt kartunderlag ligger markytan där på ca + 35 m.ö.h. Karstformationerna är alltså belägna på ca + 31 m.ö.h., dvs. ovanför planerat brytdjup (+ 29 m.ö.h.) i denna del av täkten. Någon markradarundersökning närmare tätkanten i denna del redovisas inte.

Vattennivån i det näraliggande Natura 2000-området Hoburgsmyr ligger på ca +33 m.ö.h. och den karststruktur som avvattnar Hoburgsmyr har enligt underlaget kontakt med Storugnsdagbrottet ca 200 m NNV om myren. Sammantaget tyder detta på att det finns en icke oansenlig förekomst av karststrukturer i detta område som potentiellt kan ha hydraulisk kontakt med Hoburgsmyr. Länsstyrelsen bedömer det därför inte som uteslutet att en utbrytning av det kvarvarande berget invid myren i norra delen av det norra täktområdet skulle kunna komma att påverka de strukturer som avvattnar Hoburgsmyr, men det saknas således underlag från kontrollprogrammet att verifiera om påverkan sker eller inte.

Länsstyrelsen har konstaterat att det är omöjligt att i efterhand rekonstruera ursprungliga vattennivåer i Hoburgsmyr. De mätningar av ytvattennivåer som påbörjades 2013 (aktbil. 72) utgör ett förbättrat underlag för att bedöma om någon påverkan sker efter en eventuell fortsatt brytning i området. Det är länsstyrelsens uppfattning att det förbättrade kontrollprogrammet bör fortsätta under hela bolagets verksamhetstid i området.

Länsstyrelsen är i nuläget mycket tveksam till att tillstånd lämnas till att bryta ut den kvarvarande delen invid Hoburgsmyr. Länsstyrelsen anser i varje fall att denna del inte bör ingå i ett interimistiskt tillstånd, som bolaget yrkar deldom för, utan att en inskränkning måste göras vad gäller verksamheten invid Hoburgsmyr till dess eventuella slutsatser kan dras av kontrollprogrammets resultat.

Utökat täktområde

Länsstyrelsen bedömer att den planerade utvidgningen av tåkten mot nordväst sannolikt inte medför någon betydande risk för påverkan på Natura 2000-området Hoburgsmyr.

Bolagets komplettering i form av en naturvärdesinventering (aktbil. 69) visar i delar på mycket höga naturvärden, knutna till gammal skog och mer eller mindre öppna alvar och hållmarker. De högsta värdena finns i ett mindre område i den södra delen, som dessutom innehåller mycket gamla träd, samt ett större område i den norra delen. Det finns också ett område med mycket högt naturvärde i form av mycket gammal tallskog i luckig och gles miljö (delområde 6B). Naturvärdena omfattar flera olika organismgrupper och ger enligt länsstyrelsen en representativ bild av den stora mångfald av arter som är knutna till dessa livsmiljöer.

Med hänvisning till naturvärdena i området bör följande områden inte omfattas av täktillstånd, nämligen områdena 1, 2, 4, 5, 6B, 9, 12, 13A, 13B, med numrering enligt Naturvärdesbeskrivningen, s. 10, bild 2. Detta innebär också att områdena 14 och 15 inte ska brytas.

Naturtypen Kalktallskog

Gles gammal tallskog på kalkhållmarker samt öppna kalkhållar är en ändlig resurs som Gotland har ett särskilt ansvar att skydda. Dessa livsmiljöer hyser en oomtvistat hög biologisk mångfald.

Gotlands artrika kalkbarrskogar är en prioriterad naturtyp för bevarande. Sverige har en betydande andel av den europeiska utbredningen av de återstående biologiskt värdefulla kalkbarrskogarna. I den nationella strategin för formellt skydd av skog pekas kalkbarrskogar ut som en skogsmiljö för vilken Sverige har ett internationellt ansvar.

I naturliga äldre tallskogar på kalkrik mark påträffas ett stort antal sällsynta och rödlistade arter bland såväl kärlväxter, svampar, snäckor som insekter. Sammantaget är dessa skogar några av nordens mest artrika skogsekosystem. Med anledning av detta har Naturvårdsverket fastställt ett särskilt Åtgärdsprogram för Kalktallskogar (Naturvårdsverket 2009).

Skogshistorik och hög trädålder är en av flera viktiga faktorer när det kommer till bevarandevärden. Hög trädålder och sena successionsfaser är ovanliga företeelser i det brukade skogslandskapet i Sverige. Många arter knutna till gamla träd och sena successionsstadier är idag därför ovanliga. I flertalet fall är ett bestånd värdefullare ju fler gamla träd som förekommer. Länsstyrelsen bedömer att område 1, 2 och 6B är sådana mycket värdefulla områden, som bör undantas från kalkbrytning.

God ekologisk konnektivitet innebär att områden har ett fungerande utbyte, t.ex. att individer av olika arter kan förflytta sig mellan områdena. Ju mer omgivningarna avviker från värdekärnorna (skogsbiotopernas) utseende, desto svårare blir det att uppnå konnektivitet mellan dem. Avverkning av gammal, biologiskt värdefull kontinuitetskog sker fortlöpande och medför att sammanhängande äldre

skogsområden fragmenteras och att arter med dålig spridningsförmåga som är knutna till dessa miljöer, kommer att minska på sikt. Detta är inte förenligt med varken våra svenska miljömål eller EU:s arbete för bevarande av biologisk mångfald.

Naturtypen Karsthällmarker (8240)

I området för planerad utökning av täkten förekommer den i Art- och habitatdirektivet prioriterade naturtypen karsthällmarker (direktivets bilaga 1), för vilka Sverige förbundit sig att gynnsam bevarandestatus ska råda. Att naturtypen i Art- och habitatdirektivet är utpekad som prioriterad innebär att bevarandet av naturtypen bedöms vara av särskilt hög prioritet inom EU. Sverige har enligt artikel 17 i Art- och habitatdirektivet rapporterat att förekomstarealen för Karsthällmarker (8240) i landet uppgår till 560 hektar i boreal region och 130 hektar i kontinental region (ArtDatabanken, SLU 2014). Länsstyrelsen konstaterar att naturtypen karsthällmarker är en i landet mycket sällsynt naturtyp som i huvudsak förekommer på Öland och Gotland.

Karsthällmarker förekommer enligt naturvärdesinventeringen i delområdena 4, 5, 9,10,12 samt 13 A och B. De arealer av karsthällmarker som finns i det aktuella området kommer irreversibelt att förstöras av den planerade verksamheten.

Artskyddsförordningen

Enligt naturvärdesinventeringen finns det ett antal arter i det nya planerade brytningsområdet som omfattas av artskyddsförordningens bestämmelser (apollofjäril, svartfäckig blåvinge samt flera orkidéarter).

Länsstyrelsen uppfattning är att de båda fjärilsarterna i allra högsta grad kommer att påverkas enligt förbuden framför allt i 4 § 4 p. artskyddsförordningen, dvs. om att avsiktligt skada eller förstöra djurens fortplantningsområden och viloplatsar. Orkidéerna i området är fridlysta enligt 8 § artskyddsförordningen där det bl.a. är förbjudet att gräva upp, ta bort eller på annat sätt skada exemplar av dem. En täkt kommer att helt utradera de individer (och i förekommande fall även ägg, larver respektive frön) av arterna som förekommer inom den yta takten tar i anspråk. Det krävs därför en dispensprövning enligt artskyddsförordningen.

Den genomförda artinventeringen visar i vilka delområden som arterna förekommer. Däremot är det inte på grundval av utredningen möjligt att bedöma den planerade verksamhetens påverkan på del olika arterna. Utan att presentera något underlag för sin bedömning hävdar bolaget att arterna är rikligt förekommande i hela området och förekommer i livskraftiga bestånd. Bolaget måste dock, enligt länsstyrelsens uppfattning, göra en bedömning av de faktorer som ska prövas enligt artskyddsförordningen för varje art för sig.

Bortledning av yt- och grundvatten till Klinthagenbäcken och Kappelshamnsviken

Dikesrensning, markavvattning

De diken som bolaget avser att åtgärda är relativt grunda och med botten som delvis utgörs av hårdbotten och grus. Rensning av diken brukar definieras som en åtgärd

för att bortföra pålagrade sediment ner till tidigare djup och bredd. I detta fall innebär rensningen en förändring av dikets djup vilket påverkar livsbetingelserna för havsöring och andra vattenlevande organismer. I bolagets ansökan (Teknisk beskrivning, s. 43) framgår att diken behöver förbättras och fördjupas. Om åtgärden utförs anser länsstyrelsen att grus, sten och block ska återföras och där så är lämpligt kan bottarna, på de sträckor som bolaget anger ett behov att fördjupas, förbättras via ytterligare grus och sten.

Villkor för vattenverksamheten inom det befintliga täktområdet

Länsstyrelsen gör – trots att uppgifterna i ansökan är tämligen knapphändiga – bedömningen att så länge bortledningen av vatten från det befintliga täktområdet inte leder till någon betydande avsänkning av vattennivån i den s.k. Pall 2-sjön, torde vattenavledningen under ytterligare 6 års verksamhetsid i princip inte medföra någon ny påverkan på allmänna intressen. Hur mycket yt- och grundvatten som maximalt får bortledas årligen från täktområdet behöver dock enligt länsstyrelsens bedömning regleras i tillståndet för verksamheten.

Vattenbortledning bör, enligt länsstyrelsens bedömning, endast få ske via Polenhålet. Länsstyrelsen gör bedömningen att ett bibehållande av höga vattennivåer i Pall 2-sjön och Polenhålet minimerar risken för grundvattenpåverkan i omgivningen, vilket är det huvudsakliga motivet till att begränsa den årliga vattenbortledningen. Utöver en flödesbegränsning om 2001/s bör det därför också regleras i villkor vilken maximal volym som årligen får bortledas. Alternativt kan det istället definieras till vilken lägsta nivå som vattennivåerna i täktvattensjöarna får avsänkas, vilket bör fylla samma funktion. Totalvolymen och nivådata från täktsjöarna tillsammans med maxflöde per sekund utgör underlag för kontrollprogrammets uppföljningsdel samt underlag för tillsynsmyndighetens kontroll.

En minimivattenföring bör eftersträvas för att gynna det biologiska livet i Klinthagenbäcken. Länsstyrelsen inser att det under vissa delar av sommarhalvåret är vanligt att vattendrag torkar ut och att det då avrinningsområdet för bäcken är litet kan vara svårt att hålla ett minimiflöde vissa delar på året. Länsstyrelsen anser dock att ambitionen bör vara att pumpning under brytningsfasen även kan ske under perioder med lite nederbörd.

Villkor för vattenverksamheten inom det utökade täktområdet

När det gäller det nya planerade brytområdet nordväst om befintlig täkt saknas i det närmaste helt en redovisning av grundvattennivåer och beräknat område för grundvattenpåverkan. Länsstyrelsen gör ändå den preliminära bedömningen att, då det utöver Hoburgsmyr inte har identifierats några hydrologiskt relaterade skyddsobjekt i anslutning till området, risken för skada på andra allmänna eller enskilda intressen är liten även om brytning kan komma att ske under grundvattennivån i ett övre grundvattenmagasin. Närområdet består i huvudsak av redan utbrutet berg.

Miljö kvalitetsnormer för Kappelshamnsviken

Kustvattenförekomsten Kappelshamnsviken, som är recipient för det vatten som ska bortledas från Polenhålet via Klinthagenbäcken, är klassad till måttlig ekologisk status (referens Vatteninformationssystem Sverige, VISS). Anledningen till att god ekologisk status inte uppnås i dagsläget beror på övergödning. För havsvikar är det särskilt kväve som är reglerande för övergödningseffekter. Alla tillkommande källor ska därför beaktas och begränsas i möjligaste mån.

Bolaget har föreslagit parametrar för kemiska analyser av det vatten som bortleds. Länsstyrelsen har inget att invända mot förslaget. Med hänsyn till miljö kvalitetsnormen och statusbeskrivningen för Kappelshamnsviken är det viktigt att bolaget kan redovisa sina totala kväveutsläpp.

Kontroll av vattenverksamheten

Om tillstånd medges till utökad täkt, bör kontinuerlig grundvattennivåmätning ske i kontrollhål i anslutning till detta område, utöver den redan befintliga övervakningen av grundvattennivåer och grundvattenkemi.

Mätningar av mängden avlett vatten till Klinthagenbäcken bör dokumenteras och vattenkemiska analyser bör utföras på det vatten som avleds, minst varje månad. Utöver mätning av vattenflöde i bäcken, är det önskvärt att beståndet av havsöring i bäcken följs upp. Kontroll av fiskbestånd i rinnande vatten sker lämpligast via inventering med elfiske en gång per år fram t.o.m. två år efter det att den aktiva brytningen avslutats.

*Föreslagna villkor*Villkor 2 (buller)

Bolagets förslag att man vid ett överskridande av ett begränsningsvärde ska utreda orsaken och att åtgärder ska vidtas för att undvika ett upprepande, bör utgå.

Villkor 6 (risker för stenkast)

Länsstyrelsen anser att villkorets formulering innebär oklar tolkning avseende vad som ska utföras för att villkoret ska anses uppfyllt. Länsstyrelsen föreslår istället följande formulering: "Vid sprängning får stenmaterial inte slungas utanför verksamhetsområdet."

Efterbehandling m.m.

Länsstyrelsen har inget att erinra mot det föreslagna villkoret nr 16 men vill understryka att efterbehandlingsåtgärderna bör utformas på ett sätt som kan upprätthålla vattenföring i Klinthagenbäcken.

Länsstyrelsen utgår från att tillståndet, enligt praxis, kommer att reglera efterbehandling för området och ekonomisk säkerhet för detta. Åtgärderna ska därför utföras inom tillståndets giltighetstid. Om det råder delade meningar om detta, bör det därför anges i villkor 16.

5.1.3 Naturvårdsverket

Sammanfattning

- Naturvårdsverket ser i grunden positivt på Nordkalks ansökan om dels fortsatt täktverksamhet i nuvarande Klinthagentäkten samt utökningen av befintlig täkt genom det nya täktområdet, dock med vissa begränsningar.
- Den del av det ansökta nybrytningsområdet som Naturvårdsverket anser kan komma i fråga för brytning är ett centralt-sydvästligt beläget område (se karta, bilaga 1), omfattande delområdena 6A, 6C, 7, 8, 10 och 16 (jfr den indelningen i delområden som anges i aktbil. 69). Vidare ser verket positivt på möjligheten att bolaget tar tillvara även mer lågkvalitativ mangelsten inklusive den del som helt eller delvis är täkt av avbaningsmassor i nuvarande Klinthagentäkten. Vi anser att det med hänsyn till hushållningsprincipen är positivt att Nordkalk AB ianspråkar resurserna i befintlig täkt så långt möjligt inom ramen för gällande villkor.
- Däremot anser Naturvårdsverket att brytning är olämplig i två delområden i det ansökta nybrytningsområdet. Det är dels ett sydligt parti som benämns delområde 1, 2, 4 och 5, dels ett större västligt-nordligt område med beteckningarna 6B, 9 och 12-15 (jfr aktbil. 69)
- Verksamheten i området för den ansökta utökningen av täkten omfattas av artskyddsförordningens förbudsregler. En dispensprövning måste därför ske. Det gäller även om nybrytningsområdet begränsas på det sätt som Naturvårdsverket föreslagit.
- Naturvårdsverket anser att brytning i den kvarvarande delen av nuvarande täkttillstånd som gränsar mot Hoburgs myr i norra delen av nuvarande Klinthagentäkten kräver Natura 2000-tillstånd. Vi anser dock inte att ett sådant tillstånd kan meddelas.

Nybrytområdet

Vi vill inledningsvis understryka att vi anser att naturvärdesinventeringen (aktbil. 69) håller en hög kvalitet (även beaktande att den inte är heltäckande), särskilt avseende den samlade naturvärdesbedömningen och att många viktiga organismgrupper inventerats. Utifrån inventeringsresultatet är det tveklöst så att det nya täktområdet innehåller områden med mycket höga naturvärden både vad gäller arter och naturtyper.

Delområde 6A, 6C, 7, 8, 10 och 16

Naturvårdsverket anser att det ur naturvårdssynpunkt bör gå att bryta ut delområdena 6A, 6C, 7, 8, 10 och 16, ett centralt-sydvästligt beläget område (se karta bilaga 1). Det går naturligtvis att diskutera detaljerna i den här typen av avgränsningar. Naturvårdsverket har försökt att tillgodose bolagets behov av att förlänga täktverksamheten. Detta under förutsättning att verksamheten inte strider mot artskyddsförordningens förbudsbestämmelser samt miljöbalken i övrigt. Med denna avgränsning bör man kunna minimera förlusterna av höga naturvärden. Vårt förslag överensstämmer i stort också väl med den avgränsning i olika områden utifrån naturvärdesindelningen som görs (aktbil. 69, s. 28, bild 3) samt avgränsningsmetodiken används vid t.ex. reservatsbildning.

Delområde 1, 2, 4 och 5 samt delområdena 6b, 9 och 12-15

Två områden i nybrytområdet är enligt vår expertbedömning olämpliga att bryta ut på grund av dess mycket höga naturvärden. Det första är ett sammanhängande område i söder omfattande delområdena 1, 2, 4 och 5 (jfr aktbil. 69). De omfattar partier med äldre skog samt mosaikområden av alvar/skog. Det andra området som också bör undantas från brytning är ett sammanhängande område i västra och norra delen - omfattande delområdena 6B, 9 och 12-15. I detta område är naturvärdena främst knutna till delvis äldre luckig skog, fina exempel på alvar med inslag av basiska hållmarker, variationsrika trädbärande stråk och en mindre areal karts-hållmark. Här finns också skyddsvärda artförekomster knutna till de variationsrika habitaterna. Skogarna i de båda särskilt skyddsvärda områdena är av typen kalkbarrskogar som är en prioriterad naturtyp för skydd ur både nationellt och EU-rättsligt perspektiv.

Naturvårdsverket bedömer därför att dessa delar inte utgör en lämplig lokalisering med hänsyn till de höga naturvärden som finns på platsen.

Det sökta nybrytområdet (även borträknat den centralasydvästra del som vi anser är mer lämpligt för brytning) utgör en viktig lokal värdekärna, spridningskorridor samt refugium för framtida spridning för såväl typiska som mer krävande och sällsynta arter, både genom och runt äldre och nuvarande täkter. Den västliga-nordliga delen av det sökta nybrytområdet där vi avråder från brytning, hänger naturligt samman med den skyddade Hoburgsmyr samt oexploaterade områden öster därom. Även det mindre området i södra delen har trots förekomst av vägar en konnektivitet med de mer mänskligt påverkade naturmiljöerna västerut (söder om Kappelhamnsviken). Vi bedömer att om man bryter ut hela det sökta nybrytområdet kommer det att innebära att stora arealer med höga naturvärden försvinner. Fragmenteringen och barriäreffekterna för sällsynta naturtyper och arter på norra Gotland skulle öka.

Därtill vill Naturvårdsverket framhålla att vissa naturtyper i det berörda nybrytområdet, såsom kallhållmarker (alvar) och karsthållmarker, är s.k. substratnaturtyper som har bildats vid tidigare geologiska perioder och därför inte kan nybildas om de förstörs. Dessa två naturtyper ingår också i Natura 2000-nätverket och Sverige har förbundit sig att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för dessa. Särskilt karsthållmarker (Natura-beteckning 8240) har en mycket begränsad utbredning i landet och är en s.k. prioriterad naturtyp, som Sverige har ett särskilt ansvar för att bibehålla i samma mängd som fanns vid EU-inträdet.

Artskydd

De orkidéer som förekommer i området är skyddade av fridlysningsbestämmelserna i 8 § artskyddsförordningen. Fjärilsarterna Svartfläckig blåvinge respektive Apollofjäril i nybrytområdet omfattas av förbudsreglerna i 4 § artskyddsförordningen. Naturvårdsverkets bedömning är att verksamheten omfattas av förbudsreglerna i artskyddsförordningen:

- Arterna är listade i förordningens bilagor.
- Kalktälten kommer att utplåna livsmiljöerna för samtliga arter som idag förekommer inom det sökta verksamhetsområdet.

- Den sökta verksamheten kommer för flera av ovanstående arter innebära att deras fortplantningsområden i de områden som direkt gränsar till tåkten kommer att skadas. Det beror bl.a. på att flera av dessa arter har ett begränsat geografiskt utbredningsområde, är vanligast förekommande i områden av högsta skyddsklass, är svårspidda och har en liten totalpopulation. Det medför att även små förändringar i arternas livsmiljöer och utbredningsområden genom exv. fragmentering, barriäreffekter och förlust av individer i arternas metapopulationer – kan innebära att bevarandestatusen hotas för flera av dessa arter – även om arterna också förekommer i områden som omger den sökta tåkten.
- Sökanden är medveten om att verksamheten kommer att utplåna förekomsterna av arterna inom täktområdet men menar att påverkan inte är avsiktlig. EU-domstolen har i dom i mål C-103/00 och mål C-221/04 uttalat om hur begreppet ”avsiktlighet” ska tolkas. (Se Vägledning om strikt skydd för djurarters av intresse för gemenskapen i enlighet med rådets direktiv 92/43/EEG som bevarande av livsmiljöer, Slutgiltig version, februari 2007, s. 35.)

För att kunna meddela tillstånd till den sökta verksamheten krävs därför dispens från förbuden i 4 och 8 §§ artskyddsförordningen. Sammantaget bedömer vi att den sökta verksamhetens påverkan på arterna riskerar leda till:

Negativ populationsutveckling på regional nivå (ytterligare fragmentering och förlust av höga naturvärden på norra Gotland).

Det naturliga utbredningsområdet för arterna kommer att minska i flera fall.

Lämpliga livsmiljöer för flera arter kommer att försvinna vilket försvårar för dessa växt- och djurarter att på lång sikt bibehålla sina regionala populationer. I detta fall gäller det särskilt för arter knutna till kalkhällmarker, karsthällmarker, och andra undertyper av Nordiskt alvar.

Tillstånd enligt 7 kap. 28 a och b §§

Det sökta nybrytområdet

Naturvårdsverket instämmer i SGU:s bedömning att det inte förekommer längre sammanhängande karstsprickor i nybrytområdet som kan medföra en hydrologisk påverkan på Natura 2000-området Hoburgsmyr. Det krävs därför inte något Natura 2000-tillstånd för nybrytområdet.

Befintligt verksamhetsområde, norra delen av Klinthagentäkten

Enligt bolaget har hittillsvarande verksamhet inte haft någon negativ inverkan på Natura 2000-området Hoburgsmyr. Det gäller enligt bolagets bedömning även det kvarvarande brytområdet närmast myren.

Naturvårdsverket anser att det är viktigt att slå fast vad som skett inom ramen för hittillsvarande Natura 2000-tillstånd för Hoburgsmyr.

- Bolaget har inte efterlevt de villkor som meddelats för verksamheten. Det gäller såväl icke fungerande kontrollprogram, icke fungerande egenkontroll av bolaget och icke åtgärdade tekniska problem bl.a. med mätning av grundvattennivåer.

- Eftersom bolaget inte utfört erforderliga mätningar av ytvattenförekomsterna i Hoburgsmyr såsom villkoren stipulerat finns det idag ingen möjlighet att säkert rekonstruera hydrologin innan och under brytningen i Klinthagen. Påståendet att brytningen i Klinthagentäkten inte medfört några påvisbara negativa konsekvenser för vattenförhållandena i Hoburgsmyr är riktigt såtillvida att det idag är omöjligt att påvisa några förändringar eftersom bakgrundsdata saknas.
- Länsstyrelsen har låtit en oberoende konsult granska kontrollprogrammet. Granskningen visar att bolagets verksamhet i Klinthagen avsänkt det djupare liggande grundvattnet under och i angränsande delar av Natura 2000-området. Detta bekräftats av SGU (aktbil. 42). Även om avsikten med konstaterandet är att peka på att även om djupare grundvattenförekomster sänkts av genom stenbrytningen så har det ingen betydelse för Natura 2000-områdets vattenförhållanden. Detta för att myrens vattenbalans beror på dess unika förhållande som topogent kärr, liggande i en tätande balja (avvattnat via karststrukturer) och därmed separerad från djupare grundvatten. De senare unika förhållandena för Hoburgsmyr är väl kända sedan länge. Bolaget berör inte det faktum att bolagets verksamhet påverkat/avsänkt djupare liggande grundvatten under och väster om myren. I bolagets dåvarande ansökan nämns inte att grundvattenavsänkning skulle bli en konsekvens av verksamheten. Hade myren delvis varit grundvattenmatad – vilket är ett vanligt förhållande för andra myrar på norra Gotland – hade den dokumenterade avsänkningen av djupare liggande grundvatten kunnat orsaka irreversibla skador på myrens livsmiljöer och arter. I de områden på norra Gotland där fossilt saltvatten finns inneslutet skulle en grundvattenavsänkning även kunna medföra kraftigt ökade miljörisker. Den av bolaget orsakade avsänkningen av grundvattnet vid Hoburgsmyr får därför inte bagatelliseras.
- I den komplicerade situation som förelegat har även länsstyrelsen haft svårt att hantera tillsynen av för verksamheten gällande villkor. Detta belyser svårigheterna av att mycket komplicerade och svårtolkade frågeställningar hanteras som villkor.

Naturvårdsverket konstaterar också att bolaget valt att inte genomföra någon georadarundersökning i eller i direkt anslutning till västra delen av Hoburgsmyr. Kunskapen om sprickzoner och karststrukturernas exakta utbredning i Natura 2000-området – där det är viktigast att känna till de faktiska förhållandena, och hur dessa förhåller sig till Klinthagentäkten – saknas.

Tillståndsprovning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

Naturvårdsverket anser att det finns risk för att utbrytning av den kvarvarande delen av nuvarande tillstånd kan ha en betydande påverkan på miljön i Natura 2000-området Hoburgsmyr. En ny tillståndsprovning i enlighet med 7 kap. 28 a § miljöbalken behöver därför göras.

För att kunna avgöra om den sökta verksamheten medför skada eller störning avseende de livsmiljöer eller arter som Natura 2000-området Hoburgsmyr avser att skydda, krävs att bolaget tillhandahåller underlag som möjliggör en sådan

bedömning. Oavsett om det är bolagets verksamhet som orsakat den fortsatta minskningen, eller inte, så bedömer Naturvårdsverket att utrymmet för eventuell ytterligare påverkan minskat för att skada inte ska anses ha uppstått. Ett icke livskraftigt bestånd av kärnnycklar innebär att arten inte har gynnsam bevarandestatus. En skada kan således redan ha uppstått på Natura 2000-området.

Naturvårdsverket bedömer därför att det inte i nuläget med vetenskaplig säkerhet går att fastställa att verksamheten inte kommer att påverka Natura 2000-området på ett sätt att tillstånd kan medges enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken.

5.1.4 SMHI

Eftersom ansökan omfattar en verksamhet som ger en bestående påverkan på landskapet, och därmed möjligen även en bestående påverkan på landskapets vattenresurser, bör de hydrologiska aspekterna i ansökan ges en noggrann genomlysning. Detta är synnerligen viktigt i detta fall, eftersom verksamheten äger rum på en isolerad havsö med begränsade färskvattenresurser.

Den uttalade målsättningen i MKB:n är att beskriva den nuvarande hydrologiska situationen, förändringar i vattentillgång till följd av den planerade verksamheten och förväntad påverkan på grundvattennivåer i området och i dess närhet. SMHI anser att endast beskrivningen av den nuvarande hydrologiska situationen motsvarar förväntningarna i nuvarande MKB, och att övriga delar bör kompletteras.

SMHI efterlyser en mer utförlig analys av de förväntade effekterna på vattentillgången och grundvattennivåer där kunskap om framtidens klimatförändringar inkluderas. Denna analys bör inkludera förväntade framtida förändringar i grundvattenbildning för att kunna bedöma de långsiktiga effekterna av den planerade verksamheten. (SGU har t.ex. genomfört en nationell översikt av den förväntade grundvattenbildningen i ett förändrat klimat, se Sundén m.fl., 2010.)

5.1.5 Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Region Gotland

Vattenverksamhet

Bortledning av täktvatten till recipient (Klinthagenbäcken) bör ske på ett sådant vis att det inte medför någon negativ påverkan på vattendraget och bör regleras tydligare i tillståndet, alternativt beskrivas i bolagets kontrollprogram.

Täktområdet upptar en stor del av avrinningsområdet, i storleksordningen cirka två tredjedelar, vilket sannolikt innebär att bolagets vattenhantering inom verksamhetsområdet kommer ha en betydande påverkan på Klinthagenbäckens vattenflöde samt dess kemiska och ekologiska status.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden delar länsstyrelsen ståndpunkt om att ett minimiflöde bör bibehållas i vattendraget, detta för att minska risken för uttorkning av vattendraget och de negativa effekter som detta kan generera, såsom förlust av biologisk mångfald. Ett minimiflöde bör tas fram med utgångspunkt i vattendragets naturliga hydrograf och övervakning av vattenflödet i Klinthagenbäcken bör göras kontinuerligt.

Det framgår av naturvärdesinventeringen av bäcken att vattnet uppströms översilningsytan är betydligt grumlat, men att när det når diket är det tämligen klart. Detta borde indikera att det transporteras en del partiklar som sedimenterar i översilningsytan. Partiklar i vattnet är ett hot mot öringen då finsediment riskerar att ta död på öringens rom och yngel. För att förhindra att partikulärt material (exempelvis kalkslam) hamnar i vattendraget bör övervakning ske efter översilningsytan vad gäller vattnets suspenderat material.

Utbrytning av kvarvarande kalksten i anslutning till Hoburgsmyr bör endast ske under förutsättningen att det sker utan risk för påverkan på myrens naturvärden och hydrologi.

Täktverksamheten; buller

Föl att bolaget ska kunna visa på att det lever upp till de föreslagna bullervillkoren bör det antingen villkoras hur detta ska kontrolleras, alternativt ska detta finnas beskrivet i bolagets kontrollprogram.

Bolaget bör redovisa om det föreligger risk för att bullernivåerna inomhus i närliggande bostäder kommer att överskrida Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus. Bolaget bör även redogöra för vilka möjliga bullerkällor som tänkas ge upphov till av momentana ljud samt om det har tagits hänsyn till vid mätningar eller beräkningar av bullernivån.

Av bullerutredningen (ÅF-Infrastructure AB) framgår att Naturvårdsverkets (vägledning för buller från industrier) riktvärden kommer att klaras vid fasad vid närliggande bostäder. Bolaget föreslår som villkor att Naturvårdsverkets riktlinjer ska gälla som begränsningsvärden utom momentanvärdet om 55 dBA nattetid som ska gälla som riktvärde.

Bolaget avser att kontrollera ljudnivån vid förändringar i verksamheten samt om det inkommer befogade klagomål. Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att kontrollen bör ske kontinuerligt, detta för att bolaget ska ha möjlighet att visa att de lever upp till de föreslagna begränsningsvärdena. Antingen bör det i villkoret beskrivas hur ofta och på vilket vis mätningar ska göras eller så bör det finnas beskrivet i bolagets kontrollprogram. Kontrollmätningar bör genomföras vid relevanta mätpunkter vid närliggande bostäder.

I samband med den kampanjvisa produktionen med trucktransporter till Storungs beskrivs att den maximala ljudnivån vid fordonspassager momentant kommer att vara betydligt högre än den beräknade ekvivalenta ljudnivån. Det bör redogöras för vilka maximala ljudnivåer som kan tänkas förekomma vid de berörda fastigheterna samt om de finns risk för att Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus (FoHMS 2014:13) inte kommer att klaras.

Bolaget bör redogöra för vilka eventuella hörbara toner som verksamheten kan komma att ge upphov till och om det föreslagna lägre begränsningsvärdet innehålls.

Efterbehandling

Området bör efter att det att tälten avslutats och efterbehandlats smälta väl in i omgivningarna och möjliggöra ett rörligt friluftsliv. Efterbehandlingen bör om möjligt regleras i tillståndet.

Det är av stor vikt att området efter det att verksamheten avslutats kommer att vara ett område som är attraktivt och smälter bra in i den övriga landskapsbilden då området under sekler framöver vara kommer att vara en del av naturmiljön.

Under efterbehandlingsskedet kommer stora delar av tälten att vattenfyllas. Bolaget föreslår att reducera tillrinningen till Klinthagenbäcken med 50 procent under 15 år, den tid det beräknas ta för tältsjön att fyllas. Detta innebär i sin tur att medelflödet i Klinthagenbäcken reduceras med 41 procent vid mynningen i Kappelshamnsviken. Bolaget menar på att detta inte kommer att påverka vattenmiljön i Klinthagenbäcken då bäckens naturliga flödesvariation med hög-, respektive lågflöden kommer att bibehållas, dock med minskad amplitud. Det framgår av IVL:s hydrologiska beskrivning att man under efterbehandlingsfasen bör bibehålla ett minimiflöde för att minska risken för uttorkning på sommaren i framtiden under efterbehandlingsfasen. Det framgår även att det finns en del osäkerheter i beräkningarna för att vattenfylla tältsjön. Det kan ta upp till 34 år att fylla tältsjön om avdunstningen att tillrinningen är lika över de fria vattenytorna. Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att bolaget närmare bör utreda eventuella negativa effekter av den planerade efterbehandlingen, framförallt med utgångspunkt i det minskade vattenflödet till Klinthagenbäcken. Ett eventuellt minimiflöde bör tas fram och övervakning av att flödet bibehålls under efterbehandlingsfasen bör om möjligt regleras i tillståndet. Det viktiga är inte att efterbehandlingen utförs under en viss tid utan att det sker på ett sådant vis att vattendraget inte tar skada av verksamheten.

5.1.6 Övriga remissmyndigheter

Kammarkollegiet, Havs- och vattenmyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Region Gotland har avstått från att lämna synpunkter.

5.2 Föreningar och enskilda**5.2.1 Gotlands Botaniska Förening (GBF)***Sammanfattning*

- GBF att mark- och miljödomstolen ska i första hand avslå Nordkalks ansöka, avslå yrkandet om verkställighetsförordnande samt förelägga bolaget att komma in med en ansökan om dispens enligt artskyddsförordningen.
- För det fall domstolen medger ett täkttillstånd bör i vart fall delområdena 1, 2, 4, 5, 6B, 9, 12, 13A, 13B, 14 och 15, med numrering enligt bolagets

naturvärdesbeskrivning (aktbil. 69, s. 10, bild 2) undantas med hänvisning till de höga naturvärden som finns inom områdena.

Naturinventeringen

Grundinventeringarna i mitten av augusti 2013 har genomförts vid en alltför sen tidpunkt för att det ska vara möjligt att upptäcka de flesta kärlväxter och dagfjärilar. Den kompletterande inventeringen 2014 kan i viss mån ha minskat risken att värdefulla arter, när det gäller kärlväxter, missats i främst maj-juni.

Miljöer

GBF anser att statusen för miljöer enligt AHD, vilka rapporterades med ogynnsam bevarandestatus i Boreal region av Sverige till EU hösten 2013, kommer att ytterligare försämrats om verksamheten tillåts ta ny mark i anspråk. Både Alvar och Västlig taiga har enligt rapporter till EU bedömts ha en ogynnsam bevarandestatus. Särskilt allvarig är situationen för alvarmark, vilken på Gotland hotas av igenväxning, upplag, ledningsgrävning, vindkraftetablering med vägar samt inte minst kalktäkter. För vissa av dessa typer av påverkan kan en återetablering av växtlighet komma till stånd efter återställning, men ett kalkbrott rubbar balansen definitivt och irreversibelt och alvarmarken förstörs därmed för framtiden. Eftersom alvar är ett av de dominerande habitaterna på markerna för det tilltänkta brottet kommer situationen för denna miljö att ytterligare påtagligt försämrats. Detta strider mot Sveriges åtaganden gentemot EU och risken finns att EU kräver att Sverige åtgärdar situationen. GBF motsätter sig därför brytning i området, då detta strider mot EUs direktiv.

Arter

Av naturinventeringarna framgår att flera rödlistade arter påträffats i området för den tilltänkta tälkten. Särskilt rika är alvarmarkerna i norr (område 12). Innan området stängdes av har främst denna alvarmark besökts under inventeringarna för Projekt Gotlands Flora. Här finns, som även framkommit av Kråkfots inventeringar; spridda och rika förekomster av gotlandssolvända (NT). Även bergjohannesört (NT) har setts i den västra delen, vilket även noterats av Kråkfot. Enligt Kråkfot finns också jordhår (VU), trind enlav (NT), ask (VU), svärdrissla (VU), salepsrot (NT) och bredarun på alvarmarken och i den närmaste omgivningen. Med bredarun avses här säkerligen flockarun *Centaurium erythraea* var. *erythraea* (VU). I gruppen strandmaskrosor, som anges av Kråkfot, utgörs en stor del av rödlistade arter. Ingen bestämning av arterna i gruppen har dock gjorts. Kråkfot har också noterat styv kalkmossa i område 12, en art upptagen i Art- och habitatdirektivet, AHD och därmed också i artskyddsförordningen.

I samma direktiv och förordning återfinns även apollofjäril (NT) och svartfläckig blåvinge (NT), två dagfjärilar upptagna på den globala rödlistan, för vilka Sverige har ett internationellt ansvar. De har spridda förekomster i området för den ansökta tälkten, men utbredningen är något koncentrerad till de mer öppna miljöerna runt alvarmarkerna i söder (4, 5) och norr (6B, 9, 12, 13). För svartfläckig blåvinge finns ett nationellt åtgärdsprogram. I samma områden förekommer också väplingblåvinge (VU), ängsnätfjäril (NT), silversmygare (NT), mindre blåvinge (NT) och sexfläckig bastardsvärmare (NT).

Vid ett tillfälligt besök 2012 (med tillstånd av Nordkalk; kontroll av plats för vindkraftverk) hittade undertecknad en stor förekomst (ca 300 ex.) av gaffelfibbla (EN) i områdets nordöstra del. Växtplatsen var ny och utgör en utpostlokal belägen 2,5 km sydväst om närmaste tidigare kända växtplats för arten. Utpostlokaler har stort värde, då de kan utgöra nya centra för artens vidare spridning till nya växtplatser. Den närstående äkta vätfibbla har setts av både GBF och Kråkfot i område 12. Den är, liksom de av Kråkfot antecknade alvarglim, alvargräslök och vätögontröst, endemiska för Öland och Gotland. En annan växt, som har rika förekomster på denna alvarmark, är bågsvingel *Festuca rubra* ssp. *oelandica*, vilken också är en endemisk växt för Öland och Gotland (Flora Nordica. General Volume; Jonsell 2001) och är sällsynt på Gotland. Bågsvingel är distinkt skild från rödsvingel och framtida genetiska studier kan möjligen ge denna växt artstatus.

Även den södra alvarmarken (område 4) hyser skyddsvärda arter. Särskilt noteringen av röd guldsquivlav (EN) måste framhållas. Den är mycket sällsynt i Sverige med drygt 10 kända lokaler. Av dessa ligger de allra flesta i och nära den utvidgning som SMA vill göra vid Stucks kalkbrott i Bunge. Denna lav kan därför mista flera av sina växtplatser i Sverige p.g.a. kalkbrytning vid Klinthagen och Stucks, ett scenario som inte får tillåtas.

För en notering i den bilagda artlistan föreligger en klar osäkerhet. Det gäller knipparv, en på Gotland sällsynt art, endast känd från jordbruksmiljöer på södra Gotland. De här angivna miljöerna (område 4, 10, 12) utgörs istället av alvarmarker. Om Kråkfot verkligen noterat att växten ifråga hade långhåriga foderblad, återstår endast arten raggarrv (EN), som möjlig i denna miljö. Denna art har t.ex. förekomster i liknande miljöer på SMA:s marker vid Stucks i Bunge. Möjligen finns alltså ytterligare en högt rödlistad växt i området.

Som framgår av bifogade listor växer också flera arter av orkidéer inom det nu tilltänkta brottområdet. Samtliga orkidéer är fridlysta i Sverige och ingår därmed i artskyddsförordningen.

Av fåglar finns inga noteringar. Känd från området är trädlärka runt alvarmarken i norr (område 12). Biotoperna är också lämpliga för spillkråka och nattskärva, som förekommer i närheten. Samtliga dessa arter ingår i EUs Fågeldirektiv och i artskyddsförordningen.

Kärnnycklar vid Hoburgsmyr

Bifogad i handlingarna finns en redovisning och resonemang kring förekomsten av kärnnycklar i Natura 2000-området Hoburgsmyr. I den skriften framhålls att orsaken till nedgången för kärnnycklar, istället för påverkan från Nordkalks verksamhet, är en långsam igenväxning i myren. Det påpekas också att bete på annat håll ökade förekomsten av orkidén luktsporre. Att igenväxning skett kan mycket väl vara fallet, men Nordkalks roll kan inte så enkelt uteslutas på det sätt som framförs i skriften. En minskning av vattentillgången i myren, t.ex. genom dränering från Nordkalks brott, kan ha påskyndat en eventuell igenväxning. Vid en liknande växtplats för kärnnycklar i Esketräsk i f.d. Mästermyr, var beståndet rätt konstant,

till dess att ett grustag grävdes i närheten. Då minskade antalet drastiskt helt säkert beroende på att torrare förhållanden inträtt. I en obetad våtmark med kärnnycklar vid Krakvät i Hablingbo har arten haft konstanta bestånd över tiden ända sedan Högströms inventeringar på 1980-talet. Vid en annan närliggande våtmark vid Hägsarve kärräng, ledde istället ett insatt bete till en kraftig reduktion av beståndet av kärnnycklar. I andra fall på Gotland har insatt bete ökat mängden orkidéer (avser ej kärnnycklar).

Att Nordkalk inte skött sina åtaganden, vad avser kontrollprogrammet för Natura 2000-tillståndet över vattenföringen i Hoburgsmyr, har påpekats av länsstyrelsen. Därför är det svårt att utesluta att Nordkalks pågående verksamhet skadad myren och därmed orkidén kärnnycklar i densamma.

5.2.2 Birgitta Malmlöf

Nordkalk lämnade den 13 december 2012 in en utvärdering av insamlade grundvattennivåmätningar till Gotlands länsstyrelse: "Analys av grundvatten- och ytvattenpåverkan vid dagbrottet Klinthagen - perioden 2004-2012". Länsstyrelse lät sedermera LWWMG granska rapporten. LWWMG:s rapport avvek från Nordkalks på flertalet väsentliga punkter. LWWMG uttalade bl.a. att grundvattennivåerna i fyra av de sex borrhålen inom kontrollprogrammet hade avsänkts mellan 1-7 m, att det ytliga grundvattensystemet har påverkats kraftigt i ett fall samt att grundvattenpåverkan kunde konstateras ha uppkommit på tämligen stora avstånd från brytfronten, i detta fall upp till 900 m. LWWMG uttalade vidare att grundvattenförhållandena i området är komplexa och styrs av ackumulerad nederbörd där nivåerna är svåra att korrelera mot enstaka nederbördshändelser och att heterogeniteten i systemet gör att osäkerheten vid generella bedömningar om effekten blir för stor.

Med hänsyn till omfattningen av den prövade verksamheten, det tvistiga kunskapsläget avseende områdets hydrogeologi, svårigheterna i att bedöma den långsiktiga effekten av den planerade verksamheten samt att verksamheten skulle kunna leda till oåterkallelig skada om verkligheten inte stämmer med modellerade scenarier, anser undertecknad att ett stort mått av försiktighet bör iakttas och att Nordkalks ansökan således bör avslås i sin helhet.

För den händelse att tingsrätten inte delar undertecknads åsikt anser undertecknad att vattenmängden till berörda fastigheters brunnar i vart fall bör förbli oförändrad. Då vattentillförseln är central för fastigheternas funktion och värde förbehåller sig Birgitta Malmlöf m.fl. rätten att kräva ersättning för det fall att en situation uppstår som inte uppfyller uppsatta riktlinjer; undertecknad får i så fall återkomma avseende ersättningsyrkandet.

5.2.3 A.R.B m.fl.

A.R.B och T.B G.B A.P och K.P, E.S och M.S, S-E.P, Y.P, J.L, O.J, G.D, F.K och S.K

K samt S.S och S.S har i likalydande skrivelser anfört följande.

De har bestritt bifall till ansökan. De har yrkat ersättning med 2,5 kr/ton utbruten kalksten. De vill också att Nordkalk ska förpliktas att ersätta dem för skada eller olägenhet till följd av sprängningar samt bortledning av yt- och grundvatten.

De har hänvisat till skrivelser som gavs in i samrådsskedet och har tillagt att det är mycket viktigt för dem att tillgång till vatten på deras fastigheter och i deras hushåll inte försämras. Kommer Nordkalk i så fall att borra nya brunnar för att kompensera för förlusten av vatten? De undrar också om Nordkalk kommer att återställa väg 689, som har grävts av?

A.P och K.P har tillagt att bolaget inte har hörts av sedan man i april 2012 skickade ut en skrivelse ”Kompensation för tillfällig olägenhet”. De drabbas på många olika sätt. Husfasader och klinkergolv spricker, brunnar sinar, brunsvatten blir missfärgat och förstör tvätt, vibrationer förstör glas, tavlor och teveapparater, damning gör det arbetsamt att hålla bil och fönsterrutor rena. Enligt deras mening är det rimligt att boende närmare tälkten borde få mer ersättning än boende längre bort.

5.2.4 G.S

G.S har yrkat ersättning med 87 500 kr/år, motsvarande en tiondel av köpeskillingen för fastigheten A. Ersättningen utgör kompensation för de olägenheter som fortsatt och utökad verksamhet orsakar honom. Han har också förbehållit sig rätt att få återkomma med skadeståndskrav för den påverkan på byggnader som sprängningarna kan orsaka – både under den tid som det nuvarande tillståndet gäller och för den tid som ett eventuellt nytt tillstånd gäller.

Han köpte fastigheten A i oktober 2013 med vetskap om att brytning på bolagets fastighet skulle upphöra den 31 december 2014 samt att väg 689 skulle öppnas för trafik. Detta var tungt vägande argument för köpet av fastigheten. Argument, som i händelse av att nämnda ansökan skulle beviljas, påverkar värdet på fastigheten avsevärt.

Störningarna från sprängning och arbete i brottet är avsevärda. Det är dock tidigt att avgöra hur byggnaden på hans fastighet påverkas av sprängningarna, men ett flertalet mindre sprickbildningar på fasaden och interiört har upptäckts redan på den korta tiden från tillträdet. Vid varje sprängning faller murbruk ned, både inomhus och i skorstenen. Dokumentation av detta påbörjas omgående som underlag för kommande diskussioner i ärendet. Utan tekniska belägg så skakar huset påtagligt vid sprängning, något som givetvis på sikt bör påverka byggnaden. Dessutom är störningen i utemiljön påtaglig, ett ständigt buller och bitvis dammig. Vilket märks på såväl fönster och fordon.

När det gäller väg 689 så utgick vi ifrån att den skulle öppnas 31 december 2014, enligt nu gällande tillstånd. Denna väg förbinder vår fastighet med den västra kusten på ett värdefullt sätt. Att inte ha tillgång till den vägen påverkar vår vistelse och värdet på vår fastighet.

6. SÖKANDENS BEMÖTANDE

6.1 Generella kommentarer

6.1.1 Områdets lämplighet för fortsatt och utökad verksamhet

Kalkstenens kvalitet inom det berörda området har föranlett SGU att tillsammans med Naturvårdsverket genom beslut den 2 maj 1994 förklara fyndigheten som riksintresse för mineralutvinning enligt 2 kap. 7 § andra stycket lag (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. Genom beslut den 3 oktober 2005 har SGU kommit att detalj avgränsa fyndigheten i Storugns-Klinthagen och märka ut detsamma med koordinater (aktbil. 70). Området inom vilket den ansökta verksamheten är belägen är således mycket lämpligt för fortsatt och utökad täktverksamhet eftersom där finns kvarvarande tillgång till kalksten av hög kvalitet.

Det råder inte några riksintressekonflikter eftersom området varken omfattas av riksintresse för naturvård eller friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Området är istället redan ianspråktaget för industriell verksamhet och präglas sedan 1960-talet av kalkstensbrytande verksamhet då Storugnsbrottet öppnade. Varken verksamhet inom det nya brytområdet eller den fortsatta brytningen inom befintlig täkt ligger på ett kritiskt avstånd i förhållande till befintlig bebyggelse. De delar av täkten som ligger närmast sådan bebyggelse är i dagsläget redan utbruten varför risken för oacceptabla olägheter för människors hälsa eller miljön i dessa avseenden inte befaras uppkomma till följd av den nu ansökta verksamheten. Vad det gäller behovet av kalkstenen måste detta anses vara oemotsagt bl.a. sett till att området utpekats som riskintressant och då det får anses vara visat att bolagets behov av kalksten av nu föreliggande kvalitet i dagsläget inte kan tillgodoses med material från annan täkt. Det får mot denna bakgrund anses vara ett effektivt och ansvarsfullt resursutnyttjande att i möjligaste mån utvinna kvarvarande reserver inom det ansökta området. Utöver detta finns det inom området redan tillgång till såväl krossnings- och sorteringsverksamhet, hamn och kalkugn i Storugns som en färdig industriväg, truckvägar samt ett transportband för transport av kalkstenen mellan Klinthagen och Storugns. En fortsatt och utökad kalkstensbrytning i Klinthagen innebär således inga större installationer eller någon omgivningspåverkan av betydelse.

6.1.2 Den ansökta verksamhetens påverkan i förhållande till Hoburgsmyr

Bolaget vill inledningsvis framhålla att SGU yttranden har framhållit att de inte befarar någon påverkan på grundvattnet i området till följd av den ansökta verksamheten (se aktbil. 42 och 58). SGU menar att vattenförhållandena i Hoburgsmyr styrs av nederbörd och att en eventuell avsänkning i grundvattenmagasinet inte skulle ha någon betydelse för Hoburgsmyr utan begränsas till området närmast tätkanten. Vidare har SGU anfört att den ingivna georadarutredningen inte tyder på att de förekommer några sammanhängande

karstsprickor med uthållighet i det planerade brytområdet som skulle kunna medföra en påverkan på Hoburgsmyr. En påverkan på grundvattnet utanför det nya täktområdet bedöms således inte som sannolik. Mot denna bakgrund får SGU anses tillstyrka såväl fortsatt brytning inom den befintliga kalktåkten som brytning inom det nya området enligt ansökan. Naturvårdsverket har i sin tur efterfrågat just ett yttrande från SGU angående risken för grundvattenpåverkan i sitt yttrande (se aktbil. 43). Mot denna bakgrund utgår bolaget från att Naturvårdsverket förhåller sig på ett konstruktivt sätt till SGU:s bedömningar kring grundvattenfrågorna och utförda georadarmätningar och således om risken för påverkan av Hoburgsmyr.

Efter länsstyrelsens beslut den 28 september 2012 att förelägga bolaget att bl.a. omedelbart upphöra med verksamheten inom delar av täktområdet, har bolaget genomfört en fördjupad utvärdering av den hydrologiska situationen i Hoburgsmyr baserat på de grundvattendata som samlats in i området under pågående brytning. Bolaget har under vintern 2013 haft löpande kontakter med länsstyrelsen. I den efterföljande dialogen och arbetet har bolaget och dess konsulter bl.a. beaktat de synpunkter som framförts av den av länsstyrelsens anlitade konsulten B.O med förslag till förbättringar av det nuvarande kontrollprogrammet. Mot bakgrund härav tog bolaget under våren 2013 fram ett nytt förslag till ett mer detaljerat och tydligt kontrollprogram och genomförde i enlighet med detta program ytterligare instrumentering för hydrologisk övervakning av Hoburgsmyrs ytvattennivåer med tillhörande instrumentering av lämpliga referensmyrar på norra Gotland (aktbil. 71). Härefter har bolaget, under andra halvan av 2013 och under våren 2014, fört diskussioner med länsstyrelsen och haft som önskemål att få återta driften av Klinthagens norra täktstillstånd i och med att ett förbättrat kontrollprogram tagits fram och drifttagits av bolaget.

I och med länsstyrelsens yttrande i detta mål framstår det emellertid som att länsstyrelsen önskar att mark- och miljödomstolen tar ställning till frågan inom ramen för den pågående prövningen. Med anledning härav väljer därför bolaget att i den aktuella prövningen redovisa det arbete som genomförts för att förbättra det nuvarande kontrollprogrammet samt mätdata från 2013 och första halvan av 2014 enligt nedan (aktbil. 72). För att mark- och miljödomstolen ska kunna avgöra frågan och för att bemöta Naturvårdsverkets respektive länsstyrelsens framförda önskemål om kompletteringar rörande olika frågeställningar kopplat till Hoburgsmyr, hänvisar bolaget till följande rapporter.

- Förslag till kontrollprogram (aktbil. 71). Där redovisas bolagets förslag till förbättrat kontrollprogram för Hoburgsmyr som länsstyrelsen haft tillgång till sedan hösten 2013 och således torde ha haft tid att ta ställning till.
- Analys av grund- och ytvatten (aktbil. 72). Där redovisas en fördjupad analys av grund- och ytvattenpåverkan vid dagbrottet Klinthagen för perioden 2013-2014, baserat på tillgängliga nya data i enlighet med det nya föreslagna kontrollprogrammet enligt ovan. Sammanfattningsvis visar rapporten att utförda ytvattenmätningar i anslutning till Hoburgsmyr inte indikerar att nivåerna i det dike med tillhörande slukhål som awattnar myren skulle vara påverkad av brytningen. Sammantaget bedöms föreliggande mätningar i rapporten utgöra tillräckligt underlag för att kunna bryta den kvarvarande stenen i de två pallar som kvarstår i Klinthagen.

- Kärrnycklar vid Hoburgsmyr (aktbil. 74). Där redovisas tillgänglig information rörande kärrnycklar vid Hoburgsmyr samt övergripande på Gotland. Sammanfattningsvis kan konstateras att kärrnycklarnas behov av högt vattenstånd vintertid för att skydda dess rotnölar från frost bedöms vara den viktigaste faktorn som rent teoretiskt skulle kunna störas av en intilliggande kalkstensbrytning om myrens awattnande slukhål skulle förändras. Eftersom bolagets kontrollprogram fokuserats just på att övervaka och följa att ett högt vattenstånd bibehålls i myren vintertid har också den viktigaste faktorn som har relevans för artens livscykel beaktats som har direkt beröring med pågående och planerad kalkstensbrytning. Bolaget kan också konstatera att en rad andra faktorer styr artens bevarandestatus men att dessa faktorer inte har något samband med kalkstensbrytningen och den pågående tillståndsansökan för Klinthagentäkten.

Bolaget menar att det inte behövs ett nytt tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för den verksamhet som omfattas av ansökan, både avseende den befintliga täkten som det tillkommande brytområdet. För den del av täkten som ligger närmast Natura 2000-området Hoburgsmyr finns dessutom redan tillstånd enligt bestämmelserna i 7 kap. 28 a och b §§. Detta tillstånd är inte bundet i tiden utan till den tid under vilken verksamhet bedrivs inom området.

6.1.3 Naturinventeringen för det planerade nybrytområdet

Totalt har åtta stycken rödlistade kärlväxtarter påträffats i området: gotlandsolvända (NT), bergjohannesört (NT), loppstarr (VU), svärdskrissla (VU), bredarun (VU), salepsrot (NT), sommarfibbla (NT), och ängsstarr (NT). Vidare har två rödlistade lavar påträffats: röd guldskilav (EN) och trind enlav (NT) samt sex rödlistade dagfjärilsarter: apollofjäril (NT), svartfläckig blåvinge (NT), vappingblåvinge (VU), mindre blåvinge (NT), ängsnätfjäril (NT), och silversmygare (NT). Apollofjäril och svartfläckig blåvinge är även upptagna på art- och habitatdirektivets bilaga 4. Utöver dessa arter påträffades även den rödlistade skalbaggen reliktböck (NT) samt signalarten svart praktbagge. Dessutom noterades en rödlistad svärmare: sexfläckig bastardsvärmare (NT) samt en rödlistad blågrönbakterie: jordhår (VU). Det finns också styv kalkmossa i det stora öppna området i norr, som är upptagen i art- och habitatdirektivets bilaga 2.

På en karta i aktmaterialet åskådliggör hur det nya planerade brytområdet befinner sig i förhållande till redan omgivande täkter, truckvägar, lagerhögar och deponi etc. (aktbil. 73). På kartan ser man att det planerade nybrytområdet i stort sett är omgivet av exploaterade marktytor runt hela området. Norrut ligger den sedan 1990-talet fullt ut utbrutna Storugnstäkten och nordväst om ligger bolagets stora lagerhögar av finmaterial samt ännu längre i nordöst dagens deponi för utvinningsavfall från kalksten och bränd kalk. Närmast det planerade nybrytområdet finns en bred truckväg norrut. Öster och sydöst om området finns en redan utbruten täkt i form av Klinthagen. Väster om finns den stora truckvägen om ca 10 m bredd som är nedsprängd i kalkberget långa sträckor. Åt alla håll finns således exploaterade områden som också pga. skarpa klintkanter och vägar etc. utgör ekologiska barriärer för de skyddsvärda arter som ännu finns i det planerade nybrytområdet.

6.1.4 Artskydd

Prövningen enligt artskyddsförordningen (2007:845) ingår enligt praxis i den prövning som sker i ett tillståndsärende om t.ex. en täktverksamhet. Artskyddsförordningen utgör en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter. En del i lokaliseringsprövningen blir att bedöma hur de skyddade arterna påverkas och om det finns en beaktansvärd risk för skada på de fridlysta arterna. Det är först om tillståndsmyndigheten finner att projektet är oförenligt med fridlysningsbestämmelserna som dispensfrågan aktualiseras (se MÖD:s dom 2013-04-11 i mål M 7865-12). Enligt bolaget är den ansökta verksamheten tillätlig med tillämpning av de allmänna hänsynsreglerna och hushållningsreglerna i miljöbalken. Den planerade verksamheten kommer inte att bryta mot förbuden i 4-9 §§ artskyddsförordningen.

Bedömningen att verksamheten inte strider mot artskyddsbestämmelserna sammanhänger bl.a. med att syftet och avsikten med den sökta verksamheten inte är att skada enskilda artindivider. Att detta i viss mån sker är en oundviklig följd av verksamhetens karaktär. Ett annat skäl är att det är ostridigt i målet att den artrikedom som påträffats inom själva nybrytområdet även är vanligt förekommande regionalt. Det torde inte råda någon tvekan om att det på täktområdet, liksom på Gotland i allmänhet och på norra Gotland i synnerhet, finns ett stort antal arter som är skyddsvärda och i vissa fall omfattas av fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen. Arterna är dock rikligt förekommande i hela området och förekommer i livskraftiga bestånd. Även om enskilda individer kan skadas eller påverkas negativt av täktverksamheten så kan arternas livsbetingelser inte anses påverkas på ett sådant sätt att det kan anses strida mot fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen. Någon dispens från artskyddsförordningen behövs därför inte.

Vad gäller själva dispensprövningen enligt 14 § i artskyddsförordningen kan det konstateras att de kriterier som uppställs för dispens i och för sig måste anses vara uppfyllda i målet då de har sin motsvarighet i de överväganden som görs vid en lokaliserings- och riksintresseprövning enligt 2 och 3 kap. miljöbalken. Lokaliseringsutredningen visar att det inte finns några rimliga alternativ och att det handlar om att utvidga en befintlig täkt inom ett område utpekat som av riksintresset för landets mineralförsörjning. Arternas förhållandevis gynnsamma status regionalt, ofta inom redan skyddade områden, och de goda förutsättningarna för att fortsatt bevara och förstärka bevarandestatusen genom förvaltning och skötsel av dessa skyddade områden talar också för detta. Kriterierna för en dispens får således i och för sig anses vara uppfyllda även för det fall en dispens skulle anses erforderlig.

Vad gäller fridlysningsbestämmelserna för bl.a. orkidéer som omnämns av Naturvårdsverket, länsstyrelsen och Gotlands Botaniska Förening så kan konstateras att förbuden mot att plocka, samla in eller gräva upp sådana växter tar sikte på avsiktliga åtgärder riktade mot den enskilda artindividen. Reglerna kan rimligtvis inte tillämpas så att varje åtgärd eller företeelse i samhället som indirekt eller oundvikligen riskerar att skada en artindivid kräver ett dispensbeslut. De

rättsfall från EU-domstolen och den vägledning från EU-kommissionen som Naturvårdsverket hänvisar till handlar om helt andra situationer än den förevarande (t.ex. mål C-103/00 som handlade en medlemsstats underlåtenhet att ingripa mot olaglig mopedkörning inne i ett redan skyddat område). Man bör vara försiktig med extensiva rättsfallstolkningar om de leder till ej avsedda och svåröverskådliga effekter. De slutsatser och resonemang som t.ex. förs av Gotlands Botaniska Förening skulle innebära att enskilda artindivider och livsmiljöer skulle ges ett mer långtgående skydd direkt enligt artskyddsförordningen än om de befunnit sig i ett Natura 2000-område som utpekats särskilt för att skydda just den berörda arten eller livsmiljön. Detta strider mot den grundläggande systematiken i art- och habitatdirektivet.

6.2 Bemötande av synpunkter från vissa motparter

6.2.1 Sveriges Geologiska Undersökning (SGU)

SGU anger sammanfattningsvis att vattenförhållandena i Hoburgsmyr styrs av nederbörd och att en eventuell avsänkning i grundvattenmagasinet inte skulle ha någon betydelse för Hoburgsmyr utan begränsas till området närmast tätkanten. Vidare framhåller SGU att den utförda georadarutredningen inte tyder på att det förekommer några sammanhängande karstsprickor med uthållighet i det planerade brytområdet som skulle kunna medföra en påverkan på Hoburgsmyr. En påverkan på grundvattnet utanför det nya täktområdet bedöms således inte som sannolik. Bolaget instämmer i de bedömningarna.

6.2.2 Naturvårdsverket

Bolaget får upplysa om att den ingivna brytplanen för norra Klinthagen mot Hoburgsmyr baserats helt på det nuvarande tillståndet för norra Klinthagentäkten, som går ut vid årsskiftet 2014. Inget ytterligare brytområde eller brytdjup har på något sätt lagts till.

Bolaget har sammanställt bl.a. en undersökning angående kärnnycklar (aktbil. 74) för att tillgodose Naturvårdsverkets önskemål om ytterligare utredningsmaterial. Naturvårdsverket har pekat på negativ påverkan på Natura 2000-området genom damning, buller, stenkastning, fragmentering och kantzonsseffekt. Bolaget kan konstatera att eftersom endast ca sju meter i den norra delen av den befintliga Klinthagentäkten kvarstår att bryta innan täkten i detta område i anslutning till Natura 2000-området är helt ianspråktagen, är detta frågor av mycket liten betydelse. En sådan sista utbrytning skulle ske under ca två produktionsveckor genom uppskattningsvis två sprängsalvor och ca två veckors borttransport av stenen. Detta i ett område som genom tillståndsgiven verksamhet har brutits ut kontinuerligt mellan åren 2004 – 2012 utan någon dokumenterad påverkan på Hoburgsmyr.

Naturvårdsverket påstående att Nordkalk inte efterlevt de villkor som meddelats för verksamheten vad gäller kontrollen av Hoburgsmyr bestrids. Nordkalk har efter en ingående undersökning av vad som faktiskt förevarit rentvått från de anmälningar och anklagelser som framstälts i nu berört hänseende, (aktbil. 97).

Naturvårdverket har angett att det är dokumenterat att bolagets verksamhet avsänkt djupare liggande grundvatten under och i Natura 2000-området Hoburgsmyr (aktbil 92, s. 5). Det finns emellertid inga mätpunkter under Hoburgsmyr eftersom myndigheterna inte gav tillstånd till att utföra sådana borrhningar som skulle möjliggöra övervakning av grundvattennivåerna under Hoburgsmyr.

De strukturer som har högre genomsläpplighet går huvudsakligen i nordsydlig riktning vilket innebär att även om det finns en viss avsänkning av trycknivån i ett djupt borrhål norr om täkten betyder det inte nödvändigtvis att trycksänkningen automatiskt utbreder sig in under Hoburgsmyr öster om täkten.

Vidare skriver Naturvårdverket att Nordkalk valt att inte utföra någon georadarundersökning i eller i direkt anslutning till Hoburgsmyr. Bolaget vill här framhålla att det i samband med den ursprungliga tillståndsansökan för norra Klinthagen genomfördes georadarmätningar av SGU (tillstånd meddelades för det norra området den 10 maj 2004). Dessa georadarmätningar gjordes direkt väster om myren, se bilaga 2. En mer ingående beskrivning av de fåtal karstanomalier som identifierades av SGU 2003 i samband med dessa georadarmätningar har redovisats i denna ansökan (se Bilaga B:11 till ansökan, s. 3-4). Georadarmätningar låg också till grund för den slutgiltiga utformningen av täktgränsen i norra Klinthagen och det Natura 2000-tillstånd som länsstyrelsen meddelades 2003.

6.2.3 SMHI

Mot bakgrund av SMHI:s yttrande har bolaget med hjälp av IVL tagit fram en promemoria med analys av de förväntade effekterna på vattentillgången och grundvattennivåerna där kunskap om framtidens klimatförändringar inkluderats (se aktbil. 75). Sammanfattningsvis kan konstateras att framtidens klimatförändringar inte bedöms påverka vattentillgången och grundvattennivåerna under pågående brytfas utan det är främst i efterbehandlingskedet när delar av täkten kommer att vattenfyllas som klimateffekterna bör och kan vägas in.

6.2.4 Länsstyrelsen i Gotlands län

Bolaget har i stor utsträckning bemött länsstyrelsens yttrande i fråga om områdets grundvattenfrågor och verksamhetens eventuella påverkan på Natura 2000-området Hoburgsmyr ovan, varför bolaget inte närmare går in i dessa delar på nytt.

Villkorsförslag m.m. med avseende på vattenhanteringen

Det vatten som avses att bortledas från Klinthagentäkten består, som angivits i ansökningshandlingarna, istället till störst del av nederbörd och annat markvatten. Enligt IVL:s uppskattning består den totala årliga täktvattenbildningen i Klinthagentäkten, inkl. det nya brytområdet, av ca 700 000 m³ vatten varav 600 000 m³ utgörs av nettonederbörd och ca 100 000 m³ av grundvatten.

Bolaget vill framhålla att Klinthagenbäckens avrinningsområde upptas till den största delen av Klinthagentäkten, vilket gör att hanteringen och de volymer vatten som rinner till täkten påverkar avrinningen till själva bäcken. Ambitionen i ansökan har varit att nyttja den lagringskapacitet som Pall 2-sjön och det s.k. Polenhålet utgör för att ge bäcken ett så naturligt flöde som möjligt under den fortsatta

brytningen. Detta med utgångspunkten att det vatten som rinner till täkten pumpas ut på ett säsongbetonat sätt. Det vill säga att under den nederbördsrika delen av året så pumpas mer vatten och under sommaren så pumpas mindre vatten eller inget alls, dvs. nivåerna i Pall 2-sjön och Polenhålet hålls mer eller mindre konstanta.

Bolaget har på förslag från länsstyrelsen godtagit att den maximala volym som får avledas begränsas till 200 l/s, men har bestritt länsstyrelsens förslag om att i villkor föreskriva krav om en maximal årlig volym för bortledning eftersom ett sådan reglering bedöms vara orimlig och sakna relevans. Den beräknade volymen avrinning om 700 000 m³/år baseras på ett normalår. Den volymen kan emellertid både vara något mindre och något större beroende på årstillrinningen, dvs. om det är ett torrår eller ett nederbördsrikt år.

Bolaget motsätter sig ett villkor om minimivattenföring. Detta mot bakgrund av att Klinthagenbäcken med ett avrinningsområde som är så litet som 4,5 km² normalt är helt torrlagd under stora delar av sommarhalvåret. På Gotland så är bäckar med betydligt större avrinningsområden helt torrlagda under perioder på sommaren. Bäckarnas ekologi har anpassat sig till detta förhållande och det är därför inte rimligt att ha ett krav på en minimivattenföring. Däremot så kan bolaget ha ambitionen att släppa vatten bäcken till året om, främst av rent praktiska skäl då ledningar och pumpar fungerar bäst vid kontinuerlig drift.

Länsstyrelsen har framfört synpunkter rörande pumpning av vatten från Pall 2-sjön och Polen-hålet och efterfrågat förslag till begränsningar i detta hänseende. Nordkalk har, efter diskussion med länsstyrelsen, tagit fram ett förslag till hur en sådan reglering lämpligen bör utformas (se aktbil. 101).

När det gäller länsstyrelsens förslag angående kontroll av den ansökta vattenverksamheten, dvs. att det bör ske flödesmätning av utgående täktvatten och månatlig vattenkemiprovtagning från täkten samt flödesmätning i bäcken och en grundvattenövervakning vid det planerade nya brytområdet om tillstånd ges, kan bolaget tillstyrka dessa kontrollåtgärder enligt följande.

För kontroll av de vattenflöden som lämnar täktområdet så har en induktiv flödesmätare monterats på utgående rör från pumphuset vid det s.k. Polenhålet. Flödesdata loggas och det går även att göra direktavläsning av flödet på displayen som är monterad på mätaren. När det gäller vattenkemi föreslås provtagning av utgående täktvatten ske en gång i månaden. Halterna som föreslås analyseras är totalkväve (N-tot), klorider och sulfater samt suspenderat material. Övriga joner bedöms endast förekomma i naturliga halter och påverkas av erfarenhet således inte av täktverksamheten. En haltmätning av oljeindex bedöms emellertid inte vara relevant eftersom vattnet i det s.k. Polenhålet inte kommer innehålla några halter av olja. Detta då eventuella läckage av olja i täkten alltid ska saneras på plats. Dessutom pumpas eller leds täktvattnet vidare till Pall 2-sjön och det är endast överskottsvatten därifrån som rinner över till Polenhålet för vidare bortledning. Den pump som ska pumpa vattnet ut ur täkten från Polenhålet utgör därutöver en ytterligare naturlig oljefälla då den är nedsänkt på djupet. Bolaget bedömer därför att en regelbunden mätning av oljeindex aldrig kommer att ge något utfall över

detekterbar oljeindexgräns varför en sådan analyskostnad bedöms vara onödig och orimlig.

Tid för efterbehandling

Det stora efterbehandlingsarbetet sker först när Klinthagentäkten är fullt utbruten. Några större arbeten kan inte utföras förrän det har skett. Detta innebär dock inte att bolaget inte kommer kunna ha genomfört delar av den samlade efterbehandlingen redan under de sex åren som brytning är avsedd att ske.

Villkor 6 (stenkast)

Bolaget bestrider länsstyrelsens villkorsförslag. Bolaget föreslår att det ursprungliga villkoret för stenkast kompletteras med ett fastställt skyddsavstånd i alla riktningar vid sprängning. Dessa säkerhetsavstånd redovisas i Nitro Consults PM (aktbil. 76). Detta föreslagna säkerhetsavstånd i kombination med föreslagna skyddsåtgärder och den mycket stora sprängerfarenhet som bolaget har, yrkar bolaget på att deras tidigare villkorsyrkande kvarstår.

6.2.5 Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Region Gotland

Bullerövervakningen sker vid angivna mätpunkter i enlighet med MKB:n (bilaga B:5 i ansökan). Bullerövervakningen utförs av oberoende bullerkonsult och samtliga bullermätningar genomförs i enlighet med Naturvårdsverkets rapport "Mätmetod för immissionsmätning av externt industribuller. Meddelande 6/1984". Momentana ljud nattetid studeras således vid de bullermätningar som genomförs i verksamheten. En fråga som Nordkalk redan redovisat till mark- och miljödomstolen i yttrande daterat den 10 oktober 2014 (aktbil. 96), är att trucktrafiken som planeras att transportera ner den mobilkrossade stenen på truckväg ner till Storugns regleras separat och omfattas av Nordkalks nuvarande tillstånd för verksamheten vid Storagns. Trucktransporten ner till Storugns kommer således anmälas separat till tillsynsmyndigheten för den verksamheten. Övriga förklaringar rörande buller se ÅF Infrastructure AB: PM (aktbil. 121).

6.2.6 Gotlands Botaniska Förening (GBF)

Lavininventeringen genomfördes redan hösten 2013 men övriga fördjupade inventeringar fick förläggas till växtsäsongen 2014. Orsaken till den fördröjda naturinventeringen har en högst relevant orsak eftersom de fördjupade inventeringarna behöver genomföras från ca maj till augusti månad vilket inte var genomförbart under 2013. (Att den första övergripande naturvärdesinventeringen inte påbörjades förrän i augusti månad 2013 var en naturligt följd av att bolagets plan att ansöka om nybrytområdet föranleddes av ytterligare fördröjningar i Bungeprocessen enligt beslut från Högsta Domstolen i slutet av juni 2013.)

Bolaget bestrider att det föreligger grund för avslag av tillståndsansökan. Kompletteringarna, både avseende georadar som naturvärden, är gjorda när det varit möjligt och i god tid innan själva prövningen. Kompletteringarna har gjorts i enlighet med föreliggande tidsplan och parterna har getts ett skäligt rådrum för att besvara det nu fullständiga materialet.

6.2.7 Synpunkter från närboende

Mot bakgrund av att verksamheten som kommer att bedrivas enligt ansökan i huvudsak ligger på ett större avstånd från befintlig bebyggelse än den verksamhet som bedrivits tidigare under åren föreligger enligt bolagets mening en obefintlig risk för att boende i närområdet ska uppleva olägenheter av betydelse till följd av den fortsatta verksamheten, låt vara att väg 689 inte kan öppnas för trafik. Angående de yrkanden om krav på ersättning som framställts av närboende är de enligt bolaget av den art att de inte är föremål för prövning i målet.

7. DOMSKÄL

7.1 Samråd och miljökonsekvensbeskrivningen

Av aktmaterialet framgår att samrådsförfarandet motsvarar de krav som ställts upp av lagstiftaren. Detsamma gäller miljökonsekvensbeskrivningen, som med successivt gjorda kompletteringar uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken med avseende på såväl förfarande som dokumentation. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför godkännas.

7.2 Rådighet

Som ägare av fastigheten Gotland Lärbro Stora Vikers 1:94 har bolaget rådighet för att inom fastigheten utföra och bedriva planerad vattenverksamhet. Bolaget har även, med stöd av avtal (aktbil. 136) och med hänvisning 2 kap. 5 § andra stycket lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, nödvändig rådighet för att utföra planerade åtgärder i Klinthagenbäcken på fastigheterna Lärbro Stora Källstäde 1:72 och Lärbro Stora Vikers 6:1.

7.3 Tillåtlighet och tillstånd

Lokalisering

Den planerade verksamheten avser fortsatt och utökad verksamhet i Klinthagentäkten. Lokaliseringen av täktverksamheten som sådan styrs av var den brytvärda kalkstenen finns och ger därför inte möjlighet till olika alternativ. På platsen finns tillgång till infrastruktur i form av bl.a. krossnings- och sorteringsverksamhet, i Storugns finns hamn och kalkugnar och mellan Klinthagen och Storugns finns industrivägar och ett transportband.

Riksintressen; planer m.m.

Fyndigheten av kalksten har pekats ut som riksintresse för mineralutvinning. Verksamheten kommer inte att ha någon negativ påverkan på något annat riksintresse enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Den planerade verksamheten strider inte heller mot någon gällande detaljplan eller mot områdesbestämmelser.

Natura 2000-området Hoburgsmyr

Verksamhetsområdet i Klinthagentäkten ligger invid Hoburgsmyr, som har pekats ut som ett s.k. Natura 2000-område. Fastigheten Lärbro Stora Vikers 1:94 där verksamheten bedrivs omfattas dock inte av något områdesskydd.

Tillståndsplikten i 7 kap. 28 a § miljöbalken aktualiseras när en verksamhet kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Det vidare begreppet miljön innefattar inte bara förtecknade naturtyper och arter utan även miljön i vidare bemärkelse. En prövningsmyndighet ska alltså göra en mer allmän riskbedömning för att ta ställning till om tillståndsplikten aktualiseras i det enskilda fallet.

Tillstånd får lämnas bara om verksamheten – ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder – inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som ska skyddas. Verksamheten får inte heller medföra att den art eller de arter som ska skyddas inom området utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna (7 kap. 28 b § miljöbalken). Tillstånd får inte ges om verksamheten får denna effekt. En prövningsmyndighets bedömning ska alltså avse skada på den livsmiljö eller den art som är avsedd att skyddas i Natura 2000-området.

Nordkalk har argumenterat för att tillståndsplikten enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken inte aktualiseras i detta fall. För det fall domstolen kommer fram till att en tillståndsprövning ska ske, har bolaget hänvisat till att frågan om tillstånd redan är rättskraftigt avgjord genom länsstyrelsens beslut år 2003 om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (se avsnitt 3.6.6 i domen).

Bolagets ståndpunkt i den här frågan är svårförståelig givet Högsta domstolens slutsatser i NJA 2013 s. 613. När en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken avser en verksamhet som kan påverka ett Natura 2000-område, ska det göras en fullständig, exakt och slutlig bedömning i samlad form av verksamhetens effekter på området. Det sker lämpligen vid tillståndsprövningen. Om mark- och miljödomstolen skulle lägga länsstyrelsens beslut år 2003 till grund för den tillståndsprövning som sker i detta mål, skulle unionsrätten inte ges ett effektivt genomslag i rättstillämpningen på miljöområdet. Länsstyrelsens beslut från år 2003 kan alltså inte ges en sådan prejudiciell betydelse, som bolaget tycks hävda. Den rättskraft som beslutet kan ha hindrar inte heller att mark- och miljödomstolen nu gör en fullständig och samlad bedömning av Natura 2000-frågan.

I det här målet har Naturvårdsverket och länsstyrelsen argumenterat för att tillståndsplikten enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken aktualiseras för den nordöstra delen av det befintliga täktområdet. (Länsstyrelsen har också tidigare gjort den bedömningen och genom 2003 års beslut prövat frågan.) Det har inte framkommit något skäl för att i detta mål se på tillståndsplikten på ett annat sätt än remissmyndigheterna gör. Mark- och miljödomstolen kommer alltså fram till att den en prövning av Natura 2000-frågan måste ske såvitt avser de kvarvarande pallarna i den nordöstra delen av Klinthagentäkten. Den planerade verksamheten i övrigt förutsätter dock inte någon Natura 2000-prövning.

Hoburgsmyr är ett s.k. topogent kärr med en area om ca 0,35 km² och ett tillrinningsområde om ca 2,4 km². Av utredningen framgår att myrens jordlager har en begränsad mäktighet och att dess bottennivå ligger endast ett fåtal meter under ytan. Avvattningen av myren sker huvudsakligen genom ett slukhål

(en karststruktur) i myrens nordvästra kant. Myren har dikats, sannolikt under första halvan av 1900-talet. Enligt bevarandeplanen har området avsatts till skydd för åtta olika livsmiljöer, av vilka några är grundvattenberoende. Området har även avsett till skydd för styv kalkmossa, som dock inte är grundvattenberoende.

Sedan 2004 – när brytningen invid Hoburgsmyr påbörjades – har grundvattennivåerna i sex stycken borrhål utmed myrens västra kant, tre ytliga borrhål (ca 6 m djupa) och tre djupa borrhål (ca 30 m djupa), övervakats. Insamlade data visar att grundvattennivåerna under 2013 och 2014 är oförändrades eller högre i fem av sex borrhål, jämfört med när övervakningen påbörjades. I ett av de djupa borrhålen, däremot, kan en bestående avsänkning konstateras. SGU har bedömt att avsänkningen – som berör djupare liggande grundvattenmagasin – inte har haft och inte heller kan ha någon påverkan på förhållandena i Hoburgsmyr. Mark- och miljödomstolen instämmer i den bedömningen.

Sedan 2013 sker även regelbundna mätningar av vattennivån i myren (två pglar). Data från de mätningarna har jämförts med insamlade data för Rutemyr, ett referensobjekt. Utredningen visar att förändringarna i vattennivåerna i Hoburgsmyr följer förändringarna av vattennivåerna i Rutemyr. Det finns därför inte något som talar för att fluktuationerna i Hoburgsmyr skulle ha något samband med verksamheten i Klinthagentäkten.

Brytning med stöd av det befintliga tillståndet har pågått sedan 2004. Idag återstår i täktens nordöstra del ”två pallar” med en bredd om ca 7 m. Inför prövningen av det befintliga täktillståndet genomfördes georadarundersökningar (år 2003), som har åberopats i detta mål (aktbil. 98). Resultatet av de undersökningarna ledde till att täktområdet (för det befintliga täktillståndet) begränsades något i öster och nordost för att inte riskera en skadlig påverkan på Hoburgsmyr. Det finns inte anledning att ifrågasätta sökandens uppgifter att det inte har påträffats några karststrukturer eller att något inläckage av betydelse inte har observerats under den tid brytning med fronter mot Hoburgsmyr har pågått. Något inläckage av betydelse kunde, enligt domstolens uppfattning, inte heller observeras vid synen.

Sökanden har år 2014 utfört nya georadarundersökningar (aktbil. 31). Undersökningarna visar att det förekommer små, lokala karstbildningar på ett avstånd av ca 50-100 m från den norra gränsen för täktområdet. Vad som kommit fram genom de nya georadarundersökningarna motsvarar det kunskapsläge som erhöles genom 2003-års undersökningar, vilka lades till grund för ett täktillstånd. Det finns inte något som tyder på att de karstbildningar som identifierats genom 2014-års undersökningar har kontakt med den karststruktur som avvattnar myren. En brytning av de två kvarvarande pallarna (7 m) kan därmed ske utan risk för skadlig påverkan på förhållandena i Hoburgsmyr.

Vid en samlad bedömning kommer mark- och miljödomstolen fram till att den planerade verksamheten med nödvändiga villkor och skyddsåtgärder kan bedrivas utan att Natura 2000-området Hoburgsmyr kommer att påverkas på ett otillåtet sätt. Förutsättningar för att meddela ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken är alltså uppfyllda.

Påverkan på natur- och kulturmiljön

Nordkalk är beroende av tillgång till kalksten med hög kvalitet (se avsnitt 3.4.1 i domen). Förutom de kvarvarande två pallarna i Klinthagentäktens nordöstra hörn (ca 1,4 Mton), finns tillgänglig kalk av den kvalitet som Nordkalks kunder efterfrågar i nybrytområdeet (totalt ca 7,5 Mton). Det saknas realistiska alternativa platser för brytning av kalksten med motsvarande kvalitet.

Den planerade verksamheten (inom nybrytområdeet) kommer att påverka ett antal områden med höga eller mycket höga naturvärden. Dessa naturvärden är främst knutna till äldre luckig skog, alvar med inslag av basiska hållmarker, variationsrika trädbärande stråk och ett mindre område av kartshållmarker. Inom området förekommer även kalkbarrskogar.

Nybrytområdeet utgör en begränsad utvidgning av en befintlig täkt. Det är relativt begränsat till sin omfattning och kringgärdat av industrivägar, transportband samt pågående och tidigare verksamhet i Storgunstäkten och Klinthagentäkten. Enligt domstolens bedömning kommer det att finnas stora arealer kvar med motsvarande naturvärden som de som går förlorade om tillstånd medges för verksamhet inom det nya området. Om ansökan avslås kommer riksintresset för materialutvinning att gå helt förlorat, med de negativa effekter som det har för sökanden. Mot den bakgrunden får intresset av materialutvinning från hushållnings- och samhälls-ekonomisk synpunkt väga tyngre än naturvårdsintressena. Samma bedömning görs även från kulturmiljösynpunkt.

Artskydd

Den ansökta verksamheten (inom nybrytområdet) kommer att påverka ett antal arter som omfattas av artskyddsförordningens skyddsregler. Det är svartfläckig blåvinge och apollofjäril som omfattas av skyddet i 4-5 §§ samt salepsrot, bredarun (synonym med flockarun), vit skogslilja, ängsnycklar, skogsnycklar, purpurknipprot, skogsknipprot, brudsporre, praktsporre, svärdskrissla, tvåblad, nästrot, flugblomster, sankte pers nycklar, nattviol och blåsippa som omfattas av skyddet i 8-9 §§. Genomförda inventeringar visar att de uppräknade arterna har påträffats inom nybrytområdet. Det planerade verksamheten kommer alltså, om den medges, att skada enstaka exemplar av fjärilarna samt deras fortplantningsområden och viloplats. Verksamheten kommer också att skada exemplar av växterna.

Genom att föreskriva villkor och skyddsåtgärder kan en prövningsmyndighet komma fram till att en planerad verksamhet inte kommer i konflikt med fridslysningsbestämmelserna och det därför inte blir aktuellt med en dispensprövning enligt artskyddsförordningen (se Mark- och miljööverdomstolens dom; MÖD 2013:13). Den möjligheten är dock inte tillgänglig i detta fall. Det är alltså nödvändigt att ta ställning till om en dispens enligt 14-15 §§ artskyddsförordningen kan medges.

Lokaliseringen av täktverksamheten styrs av var den brytvärda råvaran finns; några möjliga alternativ till nybrytområdet finns inte i detta fall. Det finns alltså inte någon annan lämplig lösning. Täktverksamhet har pågått i närområdet under lång

tid utan att det medfört någon negativ påverkan på arterna inom nybrytområdet. De utbredningskartor som länsstyrelsen hänvisat till visar att fjärilarna förekommer på ett stort antal lokaler på Gotland. En dispens kan därför inte förväntas försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos arternas bestånd i deras naturliga utbredningsområden. Brytning av kalksten inom det planerade området har pekats ut som ett riksintresse för mineralbrytning och får anses utgöra ett sådant allmänintresse som kan motivera en dispens.

Den anförda innebär sammantaget att förutsättningarna enligt 14-15 §§ artskydds-förordningen är uppfyllda. En dispens ska därför medges.

Påverkan på grund- och ytvattenförhållanden; påverkan på fisket

Länshållning av tåkten kommer att ge upphov till grundvattenavsänkning. Någon skada i övrigt på grundvattenintressen bedöms inte uppstå.

De utredningar som presenterats ger vid handen att den förväntade flödesökningen till följd av länshållningen av täktområdet inte bedöms ha någon påverkan av betydelse för Klinthagenbäcken. Materialet visar även att länshållningen av tåkten inte motiverar någon annan skyddsåtgärd än klarning i täktsjöarna.

Någon skada på det allmänna fiskeintresset bedöms inte heller uppstå. Tvärtom kommer bolaget att vidta åtgärder som gynnar fiskeintresset, bl.a. genom att ta bort ett partiellt vandringshinder.

Särskilda förutsättningar för vattenverksamhet

Det framstår som uppenbart att fördelarna av vattenverksamheten överväger de kostnader, skador och olägenheter som uppkommer (11 kap. 6 § miljöbalken).

Transporter

Vid ordinarie drift (brytning av pall 1- och pall 2-sten) kommer fyra s.k. tipptruckar att användas för transport av stenmaterial från brytfronterna till primärkross-anläggningen, varefter den vidare transporten av stenmaterialet sker med det befintliga transportbandet. Antalet trucktransporter under ordinarie drift bedöms uppgå till maximalt 16 st/tim. Vid ordinarie drift sker inte någon brytning eller hantering av mägersten.

I Klinthagen kommer det även att finnas en mobil krossanläggning. Den är avsedd för endast mägersten. När mägersten bryts kommer fyra truckar att användas för transport av stenmaterial från brytfronterna till den mobila krossanläggningen. Även den vidare transporten av sådant stenmaterial till Storugns kommer att ske med truckar. Hanteringen av mägersten kommer att ske kampanjvis, företrädesvis under sommarhalvåret och då under planerade löpande driftstopp av primärkross-anläggningen, transportbandet och verket i Storugns. Antalet trucktransporter från den mobila krossanläggningen till Storugns kommer att uppgå till 200-250 stycken per månad under kampanjerna, vilket motsvarar upp till 16 stycken per timme. När mägersten hanteras kommer någon brytning eller hantering av pall 1- eller pall 2-sten inte att ske.

I övrigt kommer trucktransporter utanför tåktområdet att ske enbart när det finns behov av att anlägga eller reparera industrivägar eller när en truck behöver service eller reparation. (Serviceverkstaden är belägen i Storugns.)

Trucktransporterna sker uteslutande på industrivägar. Härutöver sker ett begränsat antal transporter av insatsvaror (diesel m.m.) till tåktverksamheten.

Den trafik, främst tunga transporter, som verksamheten i Klinthagentäkten ger upphov till i närområdet bedöms inte påverka framkomligheten och trafiksäkerheten på det allmänna vägnätet. Omfattningen av störningarna från de tunga transporterna (främst buller och damning) kan, med en lämplig villkorsskrivning och bolagets åtaganden, hållas på en acceptabel nivå.

Buller

De huvudsakliga bullerkällorna utgörs av primärkorssanläggningen, den mobila krossanläggningen, transportbandet samt transporter med truckar. Den bullerutredning som presenterats ger vid handen att det är möjligt att innehålla Naturvårdsverkets allmänna riktlinjer för nyetablerad industri under förutsättning att vissa försiktighets- och skyddsåtgärder vidtas.

Vibrationer och luftstöt vågor

Bolaget har föreslagit villkor och skyddsåtgärder samt gjort åtaganden som sammantaget innebär att olägenheten i form av vibrationer m.m. inte hindrar att verksamheten tillåts.

Damning

Dammbildning kommer att begränsas genom att bolaget åtagit sig att under alla torra dagar på året, när transporter förekommer i tækten och på truckvägen m.m. regelbundet bevattna transportvägarna.

Ekonomisk säkerhet och efterbehandling

Bolaget har tagit fram en efterbehandlingsplan, som bifogats ansökan. Dokumentet kommer att uppdateras i god tid före det att åtgärderna ska vidtas.

Bolaget kommer att ställa nödvändig ekonomisk säkerhet för efterbehandling av Verksamheten.

Allmänna hänsynsregler

Genom det material som presenterats i ansökan har bolaget i alla avseenden visat att det är möjligt att vidta sådana skyddsåtgärder och att iaktta sådana försiktighetsmått som i rimlig omfattning kan förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Sammanfattande bedömning

Mark- och miljödomstolen kommer sammantaget fram till att den ansökta verksamheten – med lämpligt utformade skyddsåtgärder och villkor om

försiktighetsmått m.m. – är tillåtlig. Tillstånd, som inte begränsas i tid, med nedan angivna villkor m.m. ska därför meddelas. Dispens enligt artskyddsförordningen och tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken ska också meddelas.

Eftersom mark- och miljödomstolen nu meddelar tillstånd till den ansökta verksamheten föranleder bolagets yrkande om ”deldom med interimistiskt tillstånd till täktverksamheten” inte någon domstolens vidare åtgärd.

7.4 Villkor

7.4.1 Vattenverksamheten

Det råder samsyn mellan sökanden om remissmyndigheterna om att avledning till Klinthagenbäcken inte bör få ske med ett större maximalt flöde än 200 l/s. Ett villkor med den innebörden är lämpligt och bör föreskrivas. Se domslutet, villkor nr 2.

Bolaget har angett att vatten inom täkten kommer att ledas till Pall-2 sjön och därifrån vidare till Polenhålet, från vilket det pumpas. Vattennivåerna i Polenhålet kommer att hållas inom amplituden +13,0 m och +15,5 m. Det är också så att den totala volym som avleds ett enskilt år kommer att variera beroende på nederbörden. Mot den bakgrunden är det inte motiverat att föreskriva något villkor om den mängd vatten som maximal för avledas årligen. Det är inte heller miljömässigt motiverat att föreskriva villkor om minimivattenföring i Klinthagenbäcken. Inte heller i övrigt har det framkommit behov av att i villkor reglera vattenverksamheten på något annat sätt än vad bolaget föreslagit.

7.4.2 Stenkast

Bolaget har gjort omfattande åtaganden som minimerar riskerna för stenkast (se avsnitt 4.1.3 i domen). Mot den bakgrunden är bolagets villkorsförslag lämpligt och bör föreskrivas. Se domslutet, villkor nr 7.

7.4.3 Buller

Det föreslagna bullervillkoret är lämpligt och bör föreskrivas, dock bör bolagets tillägg med innebörden ”[V]id ett överskridande av ett begränsningsvärde ska orsaken utredas och åtgärder vidtas för att undvika ett upprepande” inte godtas. Se domslutet, villkor nr 8.

7.4.4 Hantering av petroleumprodukter m.m.

Bolaget har överlämnat till domstolen att närmare ange hur ett villkor för tankning av fordon bör utformas. De föreslagna villkoren i övrigt som rör hanteringen av petroleumprodukter är lämpliga och bör föreskrivas. Se domslutet, villkor nr 13-15.

7.4.5 Ekonomisk säkerhet m.m.

Ett tillstånd får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnader för det avhjälpande och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda (16 kap. 3 § miljöbalken).

Av aktmaterialet framgår en bankgaranti om 16 Mkr för närvarande gällande som säkerhet för den verksamhet som bolaget bedriver i Klinthagentäkten (se avsnitt 3.15 i domen). Bolaget har föreslagit en ytterligare 3 Mkr ska ställas. Någon invändning mot storleken på den erbjudna säkerheten har inte förts fram. Storleken på säkerheten, totalt 19 Mkr, får därför accepteras.

Om ett verkställighetsförordnande meddelas kan tillståndsgivna arbeten och verksamhet påbörjas även om tillståndet inte vunnit laga kraft. När tillstånd tas i anspråk faller tidigare meddelade tillstånd för verksamheten; den befintliga (och utökade) verksamheten bedrivs fortsättningsvis med stöd av det tillstånd som nu meddelas.

Som länsstyrelsen har påpekat bör det regleras i tillståndet vad som ska gälla i fråga om ekonomiska säkerhet. Det bör göras tydligt att tillståndet inte får tas i anspråk förrän en säkerhet om *totalt* 19 Mkr har ställts. Bolagets skyldigheter i det här avseendet ska föreskrivas i villkor. Det kommer an på tillsynsmyndigheten att, inom de ramar som anges i villkoret, bedöma om kravet på säkerhet har fullgjorts. Se domslutet, villkor nr 16.

Det får förutsättas att tillståndshavarens på lämpligt sätt underrättar tillsynsmyndigheten om när man avser att ta detta tillstånd i anspråk.

7.4.6 Efterbehandling

Det föreslagna villkoret för efterbehandling är lämpligt och bör föreskrivas, dock bör smärre justeringar göras. Det bör även föreskrivas att bolaget ska underrätta tillsynsmyndigheten i god tid om verksamheten avbryts eller upphör innan den slutförts. Se domslutet, villkor nr 17-18.

7.4.7 Övriga villkor

De villkor i övrigt som sökanden slutligen föreslagit är lämpliga och bör föreskrivas, dock bör det föreslagna villkoret nr 14 (nr 3 i domslutet) justeras något. Se domslutet, villkor nr 1, 3-6 och 9-12.

7.5 Kontroll

Tillståndet bör även förenas med ett sedvanligt villkor om skyldighet för verksamhetsutövaren att ge in förslag till kontrollprogram. Kontrollprogrammet ska utformas i samråd med tillsynsmyndigheten.

7.6 Skadereglering m.m.

7.6.1 Yrkanden från enskilda

B.M har förbehållit sig rätt att återkomma med ersättningskrav för det fall det uppstår problem med vattenförsörjningen till hennes fastighet. Hennes yrkande får behandlas inom ramen för vad som gäller för s.k. oförutsedd skada (se nedan).

G.S har yrkat ersättning med 87 500 kr/år (under en tioårsperiod) för olägenheter som täktverksamheten orsakar honom. Han har även förbehållit sig rätt att återkomma med skadeståndskrav för påverkan på byggnader som sprängningarna kan orsaka.

Hans yrkande avser ersättning för olägenheter på grund av den planerade miljöfarliga verksamheten (brytning av kalksten), inte den planerade vattenverksamheten. Ersättning på grund av täktverksamhet prövas inte inom ramen för detta mål. Den som menar att skada uppstått till följd av miljöfarlig verksamhet får istället väcka en talan om miljöskada enligt 32 kap. miljöbalken. Hans yrkande om ersättning med 87 500 kr/år ska därför avvisas.

Hans yrkande om förbehåll får – om det finns en koppling till den planerade vattenverksamheten – behandlas inom ramen för vad som gäller för s.k. oförutsedd skada (se nedan).

A.R.B m.fl. har yrkat ersättning med 2,5 kr/ton utbruten kalksten. De vill också att Nordkalk ska förpliktas att ersätta dem för skada eller olägenhet till följd av sprängningar samt bortledning av yt- och grundvatten.

Deras yrkanden avser olägenheter på grund av den miljöfarliga verksamheten (brytning av kalksten), inte den planerade vattenverksamheten. Ersättning på grund av täktverksamhet prövas inte inom ramen för detta mål. Den som menar att skada uppstått till följd av miljöfarlig verksamhet får istället väcka en talan om miljöskada enligt 32 kap. miljöbalken. Deras yrkanden om ersättning med 2,5 kr/ton utbruten kalksten och ersättning till följd av sprängningar ska därför avvisas.

De har även pekat på att den planerade verksamheten medför problem med sinande brunnar och missfärgat brunnsvatten. Någon utredning som gör det möjligt att nu ta ställning till den frågan har inte presenterats. Eventuella problem och olägenheter till följd av den planerade vattenverksamheten får istället behandlas inom ramen för vad som gäller för s.k. oförutsedd skada (se nedan).

7.6.2 Oförutsedd skada

Tiden för anmälan om oförutsedd skada bör bestämmas till 15 år.

7.7 Arbetstid; igångsättningstid

Arbetstiden för vattenverksamheten ska bestämmas till tio år från dagen för denna dom vinner laga kraft och tiden för igångsättning av den miljöfarliga verksamheten ska bestämmas till fem år från det att denna dom vinner laga kraft.

7.8 Verkställighetsförordnande

Sökanden har begärt att mark- och miljödomstolen ska förordna att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft. När det gäller nybrytområdet bör det, enligt bolagets mening, kunna ske i vart fall för de delområden där det mellan sökanden om remissmyndigheterna i att väsentligt råder

samsyn. Till stöd för sin begäran har bolaget pekat på att de befintliga tillstånden upphör vid årsskiftet och att bolaget har ett trängande behov av att få tillgång till råvara av rätt kvalitet för att kunna upprätthålla produktion och leveranser till kunder. Det är också så, säger bolaget, att täktsjörarna riskerar att brädda.

Ett verkställighetsförordnande av domstol innebär att en lagakraftvunnen dom inte behöver avvaktas och är ur processuell synvinkel att se som ett undantag. Det får därför läggas på verksamhetsutövaren att påvisa konkreta skäl för ett verkställighetsförordnande och ange vilka beaktansvärda nackdelar som är förknippade med att tillståndet inte kan tas i anspråk omedelbart och vad som kan bli följderna av att verksamheten förskjuts framåt i tiden. Det måste också krävas att verksamhetsutövarens intresse med viss marginal väger tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan tillståndet får tas i anspråk. Särskild hänsyn ska tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att läka sådana skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras (se Högsta domstolens avgörande, NJA 2012 s 623).

I detta fall har bolaget anfört starka skäl för ett verkställighetsförordnande.

Mark- och miljödomstolen har kommit fram till att det inte – med de högt ställda krav på utredningen som krävs för att ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken ska kunna medges – finns någon risk för otillåten påverkan på Hoburgsmyr om de två kvarvarande pallarna i tåktens nordöstra hörn bryts ut. Platsen för de pallarna är dessutom belägen inom det befintliga täktområdet och marken är redan avbanad.

Nybrytområdet har höga naturvärden som främst är koncentrerade till de norra och södra delar av området; de områdena kan inte återställas när verksamheten väl har påbörjats. Länsstyrelsen har godtagit ett verkställighetsförordnande enligt bolagets andrahandsyrkandet, medan övriga intressenter har motsatt sig ett verkställighetsförordnande.

Det anförda leder mark- och miljödomstolen till slutsatsen att det är möjligt att med tillämpning av 22 kap. 28 § miljöbalken medge ett verkställighetsförordnande för det befintliga täktområdet (inklusive de kvarvarande pallarna) och för de centrala delarna av nybrytområde. Avgränsningen för nybrytområdet framgår av domsbilaga 3. (Det är de färglagda delområdena i nybrytområdets norra och södra delar som inte omfattas av verkställighetsförordnandet.)

7.9 Rättegångskostnader; prövningsavgiften

7.9.1 Prövningsavgiften

I 9 kap. 3 § första stycket förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken (1998:940) anges att en mark- och miljödomstol ska, i samband med att handläggningen avslutas, pröva prövningsavgiftens skälighet med särskild hänsyn till prövningens omfattning. Domstolen får därvid minska eller efterskänka prövningsavgiften.

Sökanden menar att endast en grundavgift om 15 000 kr ska tas ut för prövning av detta mål.

Tilläggsavgift ska betalas om prövningen avser rätt att leda bort grund- eller ytvatten eller att ändra grundvattennivån (3 kap. 5 § förordningen). Förutsättningarna i övrigt för att ta ut grundavgift och tilläggsavgift är uppfyllda. Storleken på beloppen har inte ifrågasatts. Något skäl för att minska eller eftersänka prövningsavgiften har inte framkommit. Avgiften för prövning av detta mål ska därför bestämmas slutligt till 85 000 kr.

7.9.2 Rättegångskostnader

Region Gotland har yrkat ersättning med 45 000 kr exklusive moms, allt avseende ombudsarvode. Ersättningen har medgivits av bolaget och ska dömas ut.

Länsstyrelsen har yrkat ersättning med 96 000 kr. Ersättningen har medgivits av bolaget och ska dömas ut.

Några andra yrkanden eller förbehåll om ersättning för rättegångskostnader har inte framställts.

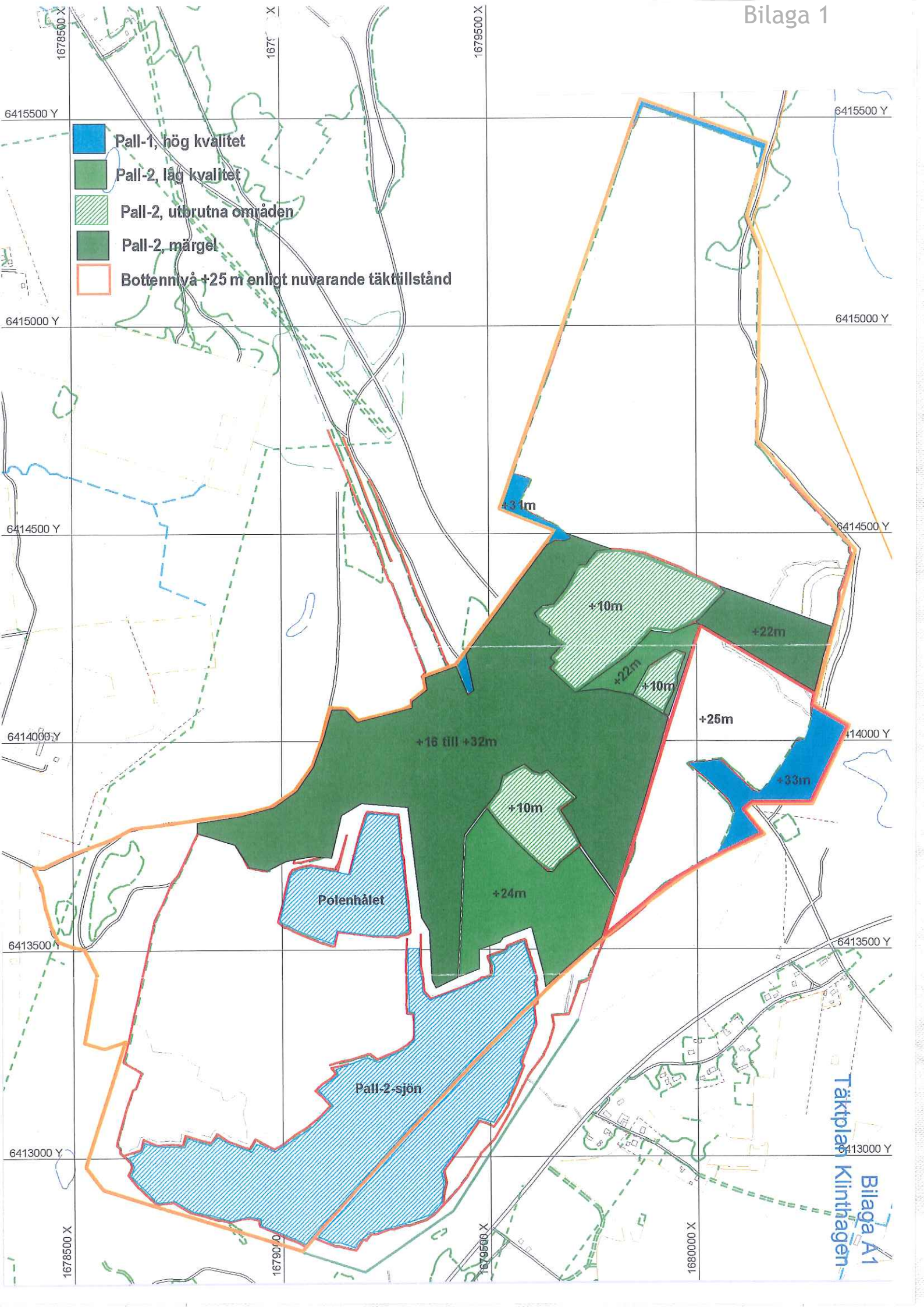
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se dombilaga 4 (DV425)

Överklagande senast den 11 december 2014. Prövningstillstånd krävs.

Inge Karlström

Ola Lindstrand

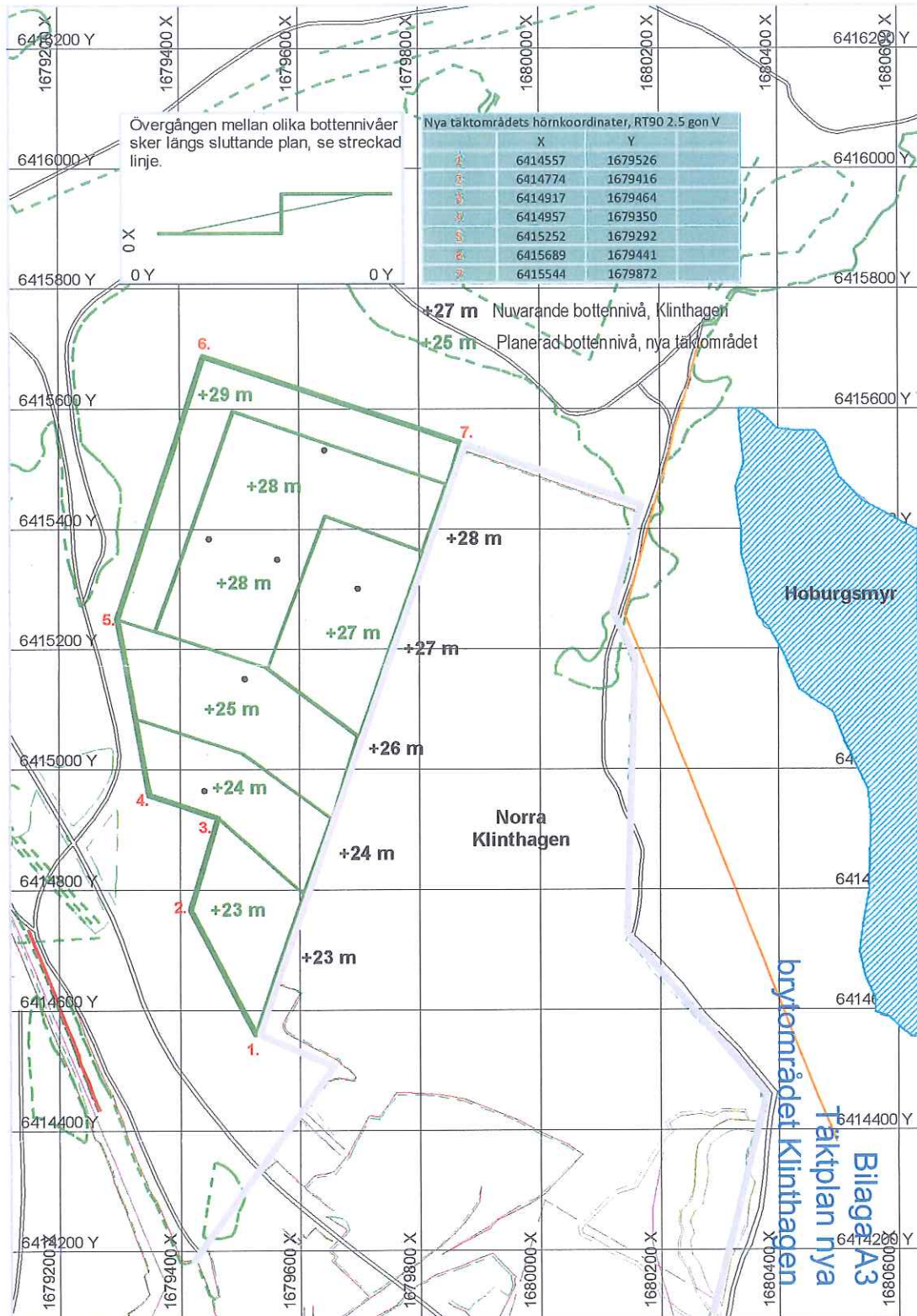
I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Inge Karlström, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand samt de särskilda ledamöterna Åsa Ahlgren och Per Stenhammar.

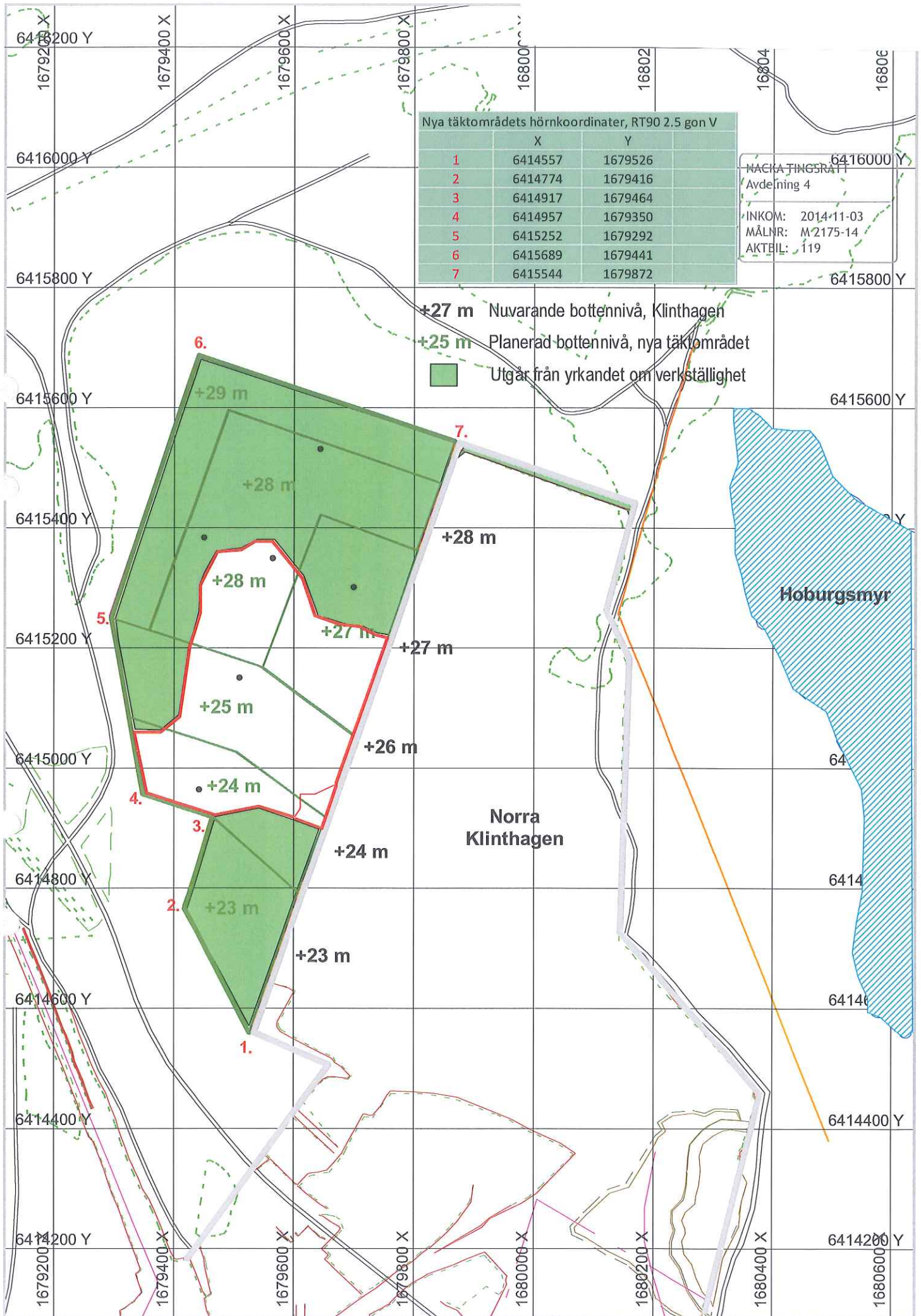

- Pall-1, hög kvalitet
- Pall-2, låg kvalitet
- ▨ Pall-2, utbrutna områden
- Pall-2, mörgel
- Bottennivå +25 m enligt nuvarande täktillstånd

Polenhålet

Pall-2-sjön

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.